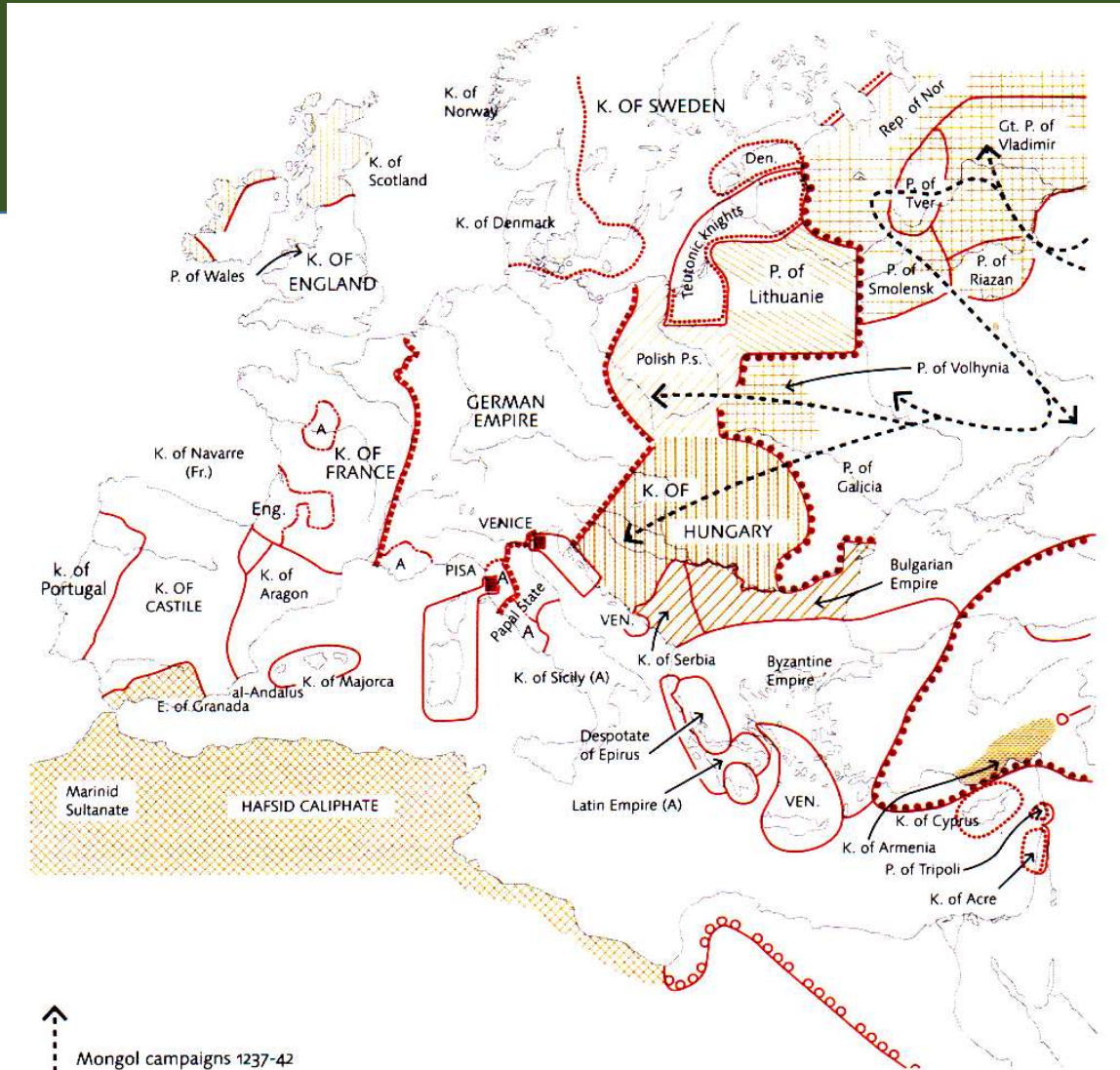

VESNICKÉ OSÍDLENÍ

EVROPA VE STŘEDOVĚKU

VESNICKÉ OSÍDLENÍ

- DEFINICE
- RURAL SETTLEMENT
- Intravilán X extravilán
- tradice

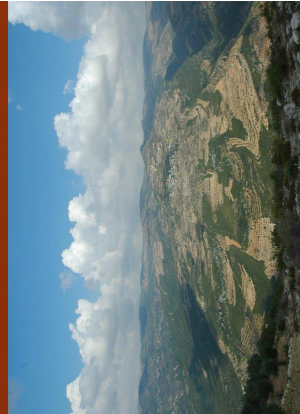

ARCHAEOLOGIA

Archaeologia Central European Archaeological Heritage Series 9

MEDIEVAL RURAL SETTLEMENTS IN THE SYRIAN COASTAL REGION (12TH AND 13TH CENTURIES)

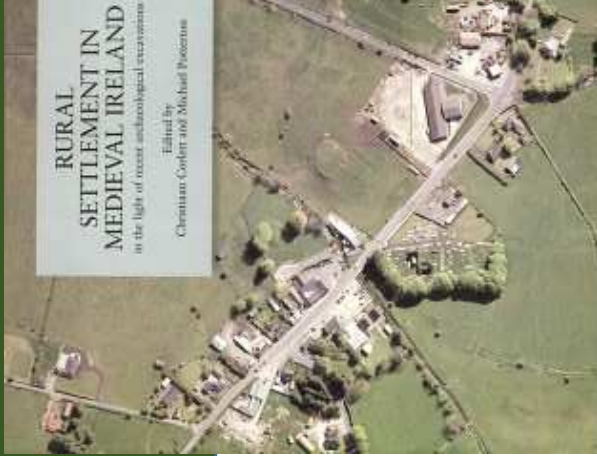
Balázs Major

RURAL SETTLEMENTS AND SOCIETY IN ANGLO-SAXON ENGLAND

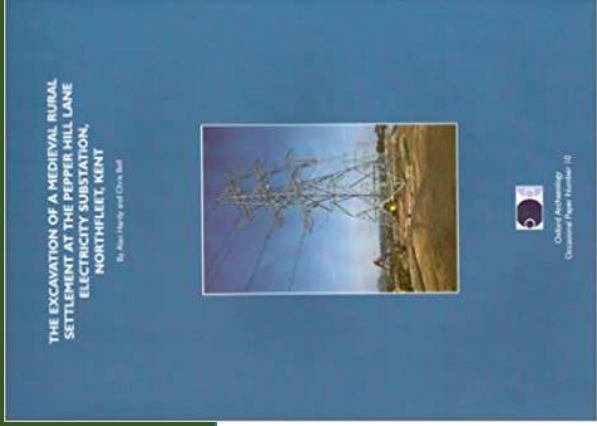
Helena Hamerow

Copyrighted Material

RURAL SETTLEMENT IN MEDIEVAL IRELAND

in the light of recent archaeological excavations
Edited by
Christian Coulter and Michael Prendergast

THE EXCAVATION OF A MEDIEVAL RURAL SETTLEMENT AT THE PEPPER HILL LANE ELECTRICITY SUBSTATION, NORTHFLEET, KENT

By Anthony and Chris Bell

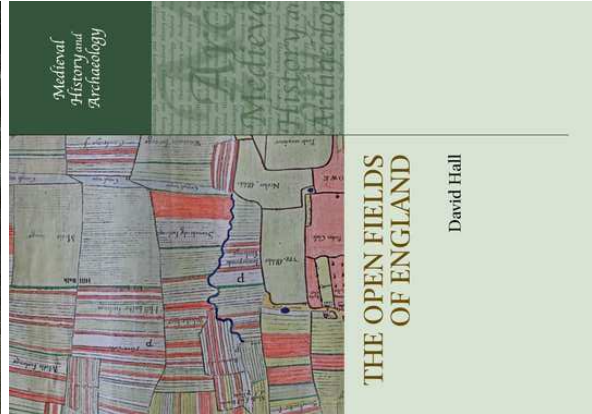
Oxford Archaeology
Oxford Paper Number 10

BEYOND THE MEDIEVAL VILLAGE

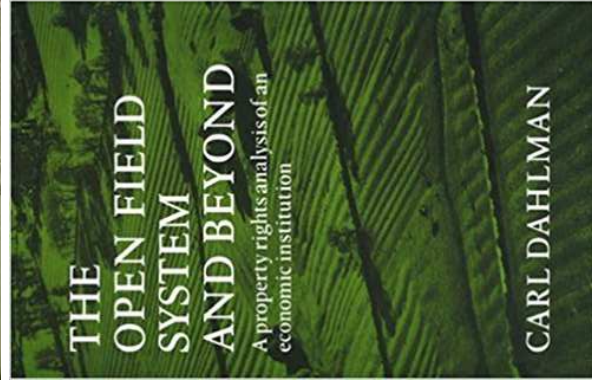
The Diversification of Landscape Character in Southern Britain

Stephen Rippon

THE OPEN FIELDS OF ENGLAND

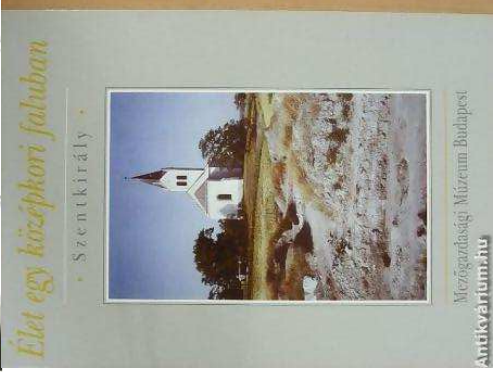
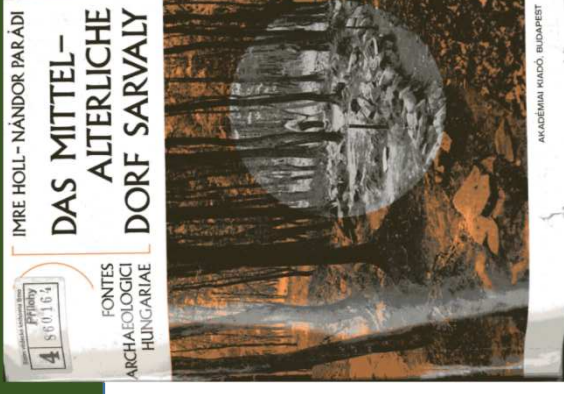
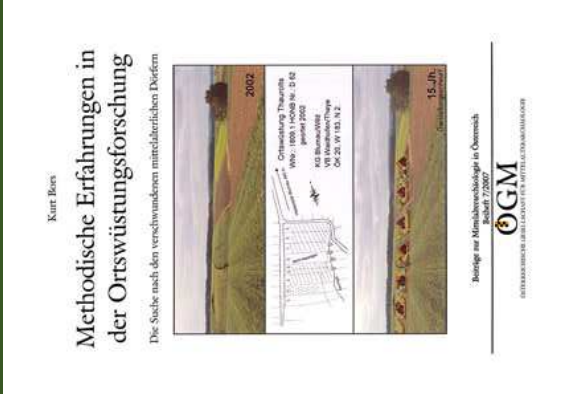
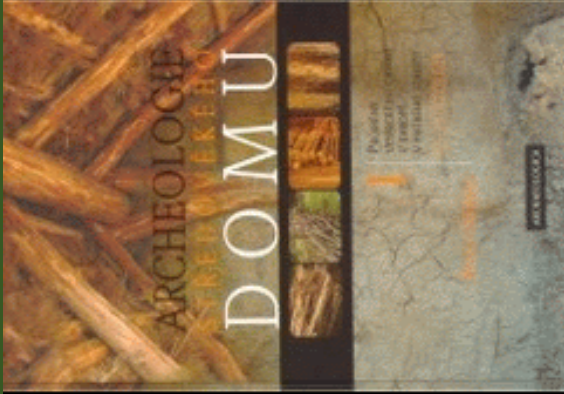
David Hall

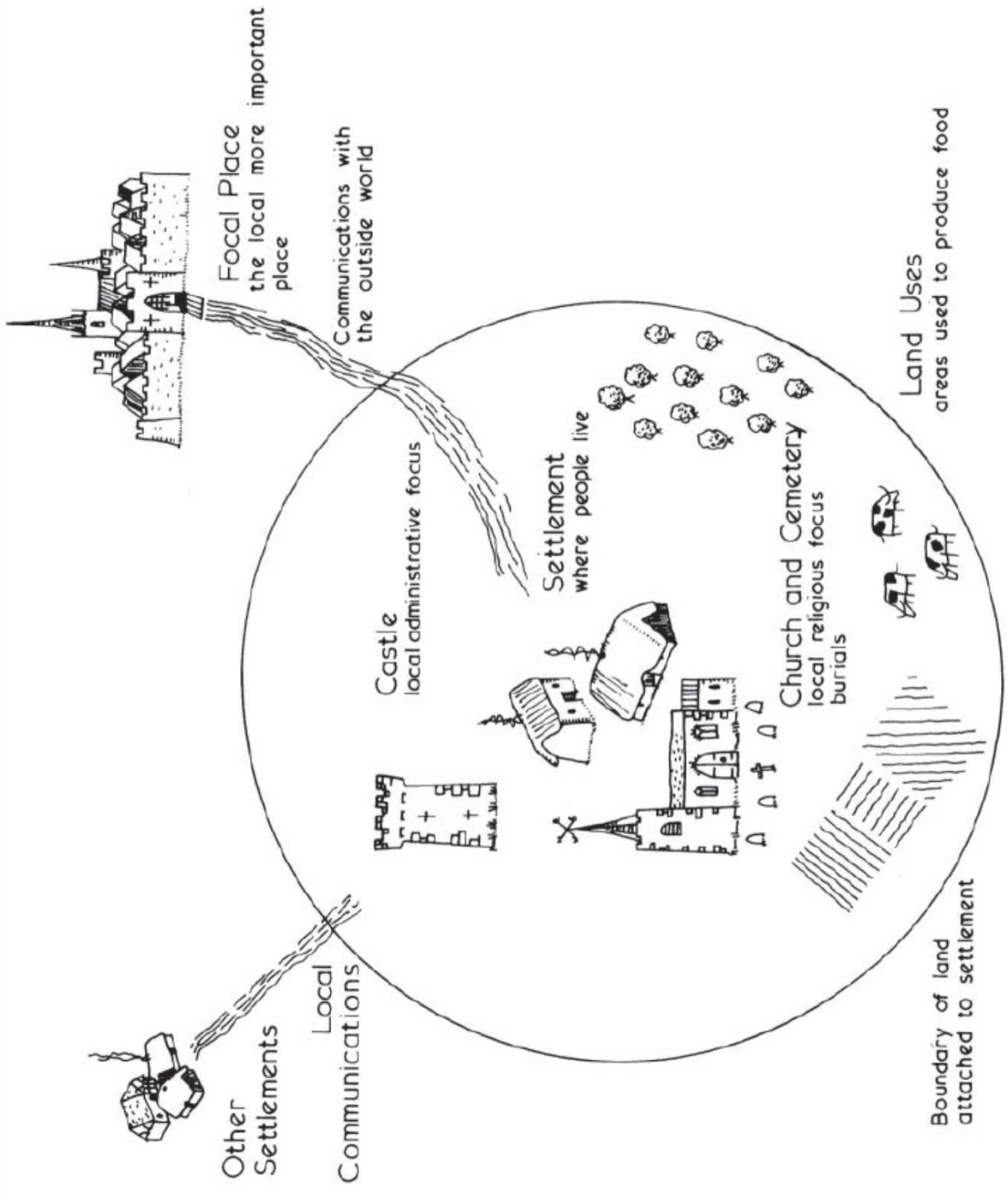

THE OPEN FIELD SYSTEM AND BEYOND

A property rights analysis of an economic institution

CARL DAHLGREN

EKONOMIKA STŘEDOVĚKÉ VESNICE

ZEMĚDĚLSTVÍ

- PĚSTOVÁNÍ PLODIN
- CHOV

domácí zvířata: pes, kočka

hospodářská zvířata: kůň, hovězí dobytek, koza/ovce, slepice, husa

TĚŽBA

- les
- kámen: stavba
- hlína: hliníky – omazXvýmaz

PRODUKCE PRO TRH:

VÝROBNÍ ZAŘÍZENÍ: MLÝN

ŘEMESLA → LESNÍ ŘEMESLA: výrobní zařízení

HUTNICTVÍ

KOVÁŘSTVÍ

HRNČÍŘSTVÍ

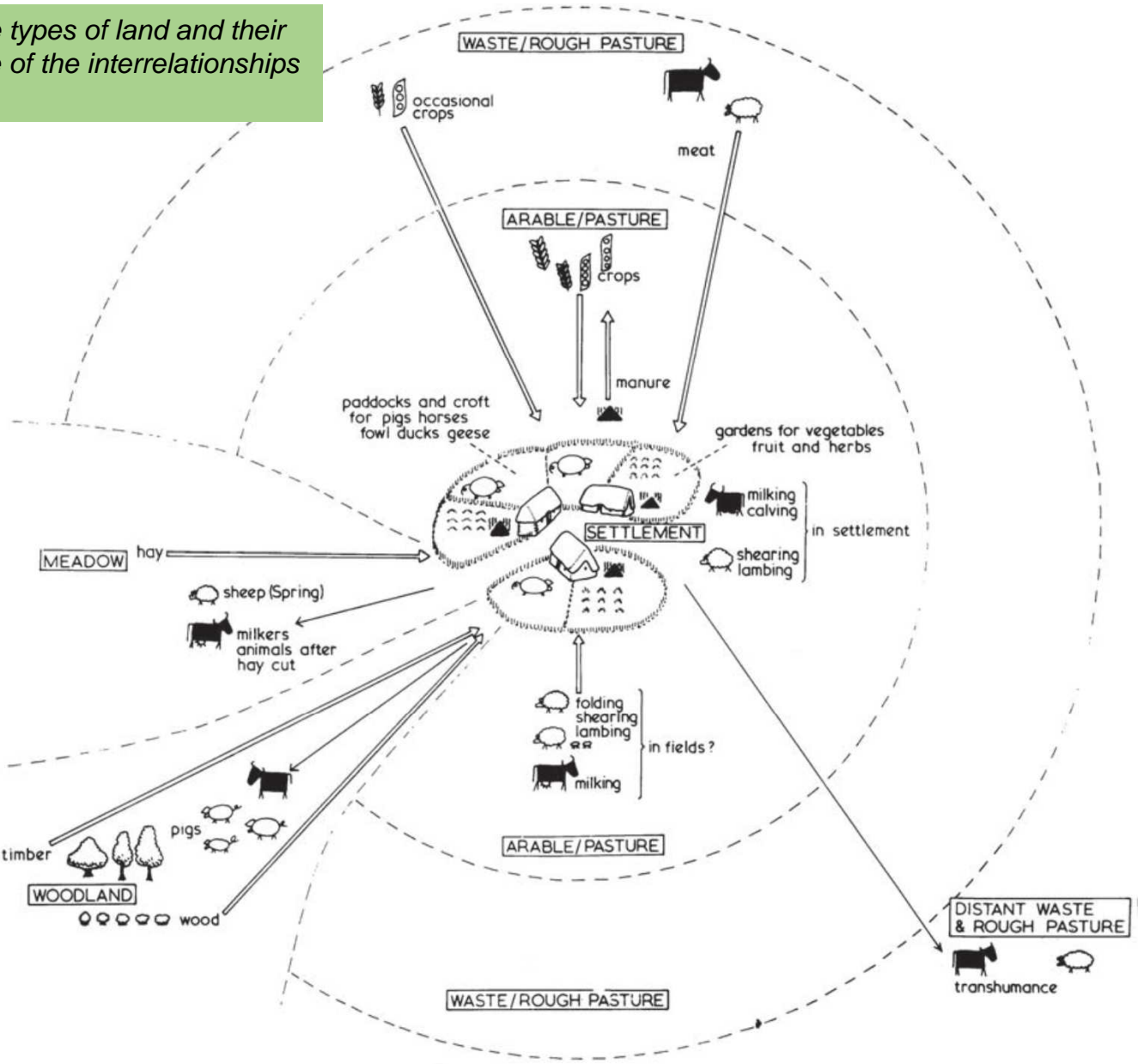
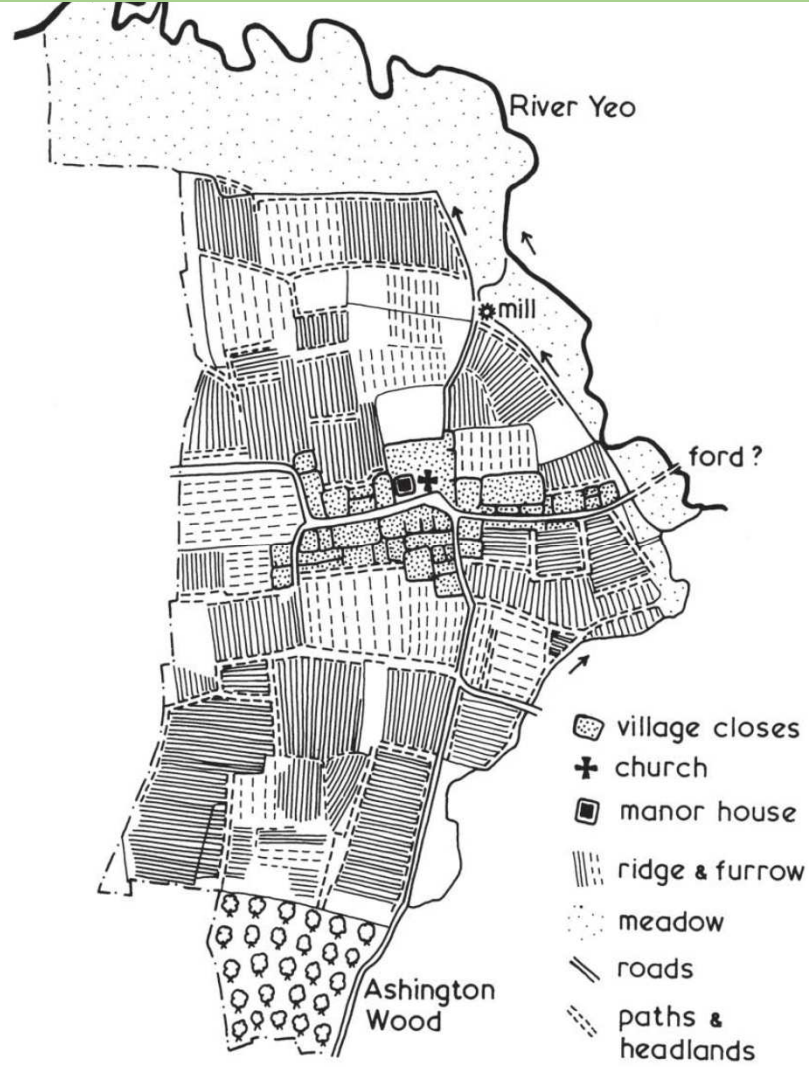
DOMÁCÍ ŘEMESLA

DŘEVOZPRACUJÍCÍ ŘEMESLA – stavba (konstrukce), vybavení domácnosti

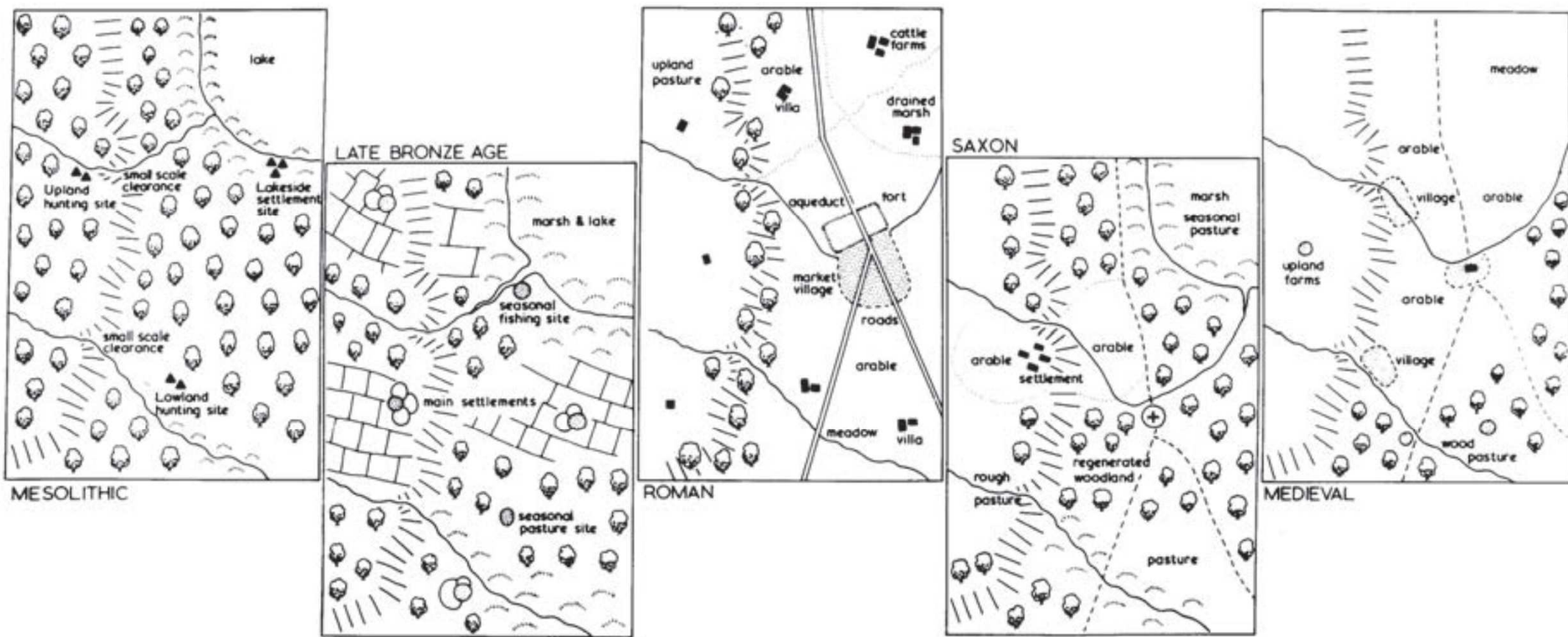
nálezy: nebozez, sekera, nože

Land uses surrounding a settlement. This diagram shows the types of land and their probable disposition around a settlement, together with some of the interrelationships between land use, animals and crops.

1000 metres

Diagram to show changing settlement sites. These maps attempt to show settlements in relation to changing land uses and topography. Different factors are considered important at different periods and settlements are sited accordingly to minimise effort and maximise return.

SUBSISTENCE VESNICE

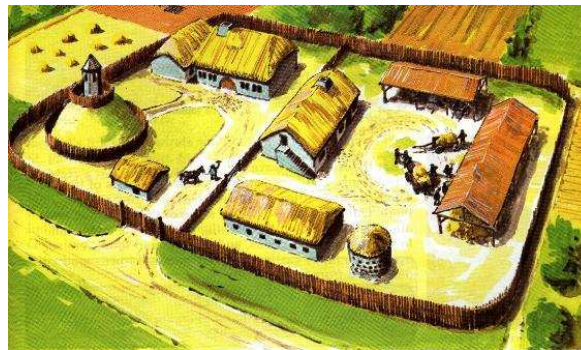
POLNÍ SYSTÉMY

- DVOJPOLÍ
- TROJPOLÍ

Manorial system – hospodářský dvůr

PLUŽINA

- Infield-outfield system
- Open-field/Gewannflur

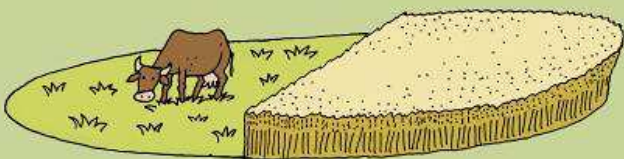
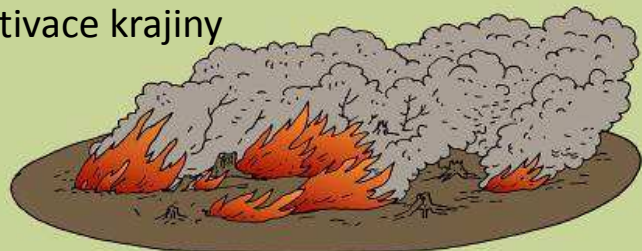
DRUHY OREBNÍHO NÁŘADÍ

- RÁDLA
- PLUHY

EKONOMIKA STŘEDOVĚKÉ VESNICE

Kultivace krajiny

TROJPOLNÍ SYSTÉM

ozim	jař	úhor
jař	úhor	ozim
úhor	ozim	jař

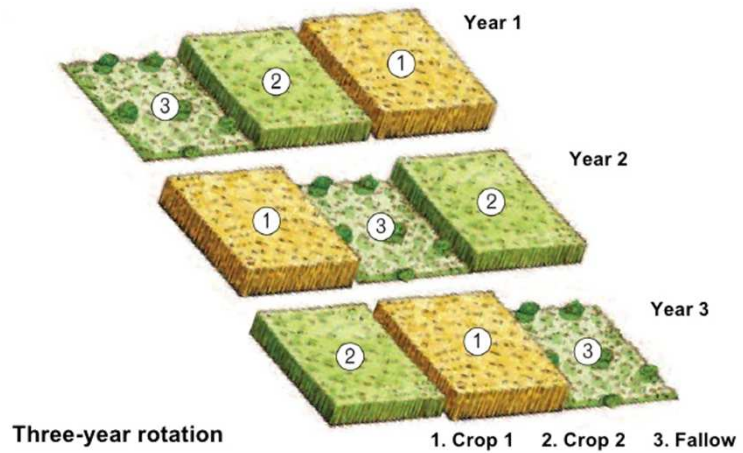
Dvojpole: střídání jaře a ozimu

Trojpole: ozim – jař - úhor

Střídavé hospodaření v 19. století opustilo úhorové systémy a bylo postaveno na promyšleném střídání plodin na orné půdě. Úhor byl nahrazen hnojením. Zemědělství se změnilo v odbornou disciplínu, zahrnující produkci statkových i průmyslových hnojiv, provádění meliorace půdy a zavádění nových nástrojů a strojů.

Cyklický zemědělský rok

	S	O	N	D	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D											
Field 1	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	
Field 2	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█
Field 3	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█

Ploughing
  Sowing
  Growing crops
  Harvesting crops

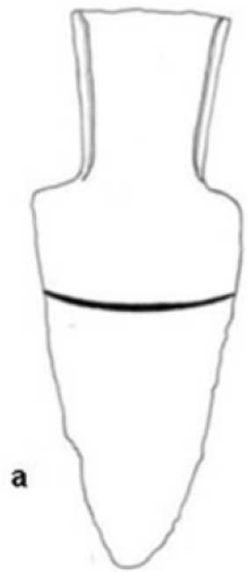
SUBSISTENCE VESNICE

Silcher von Bath 1963

- Spotřeba: 250 l (175 kg) 1 dospělá osoba obilí ročně
- **ZRNITOST 3** – osivo z 1/3 obděláné plochy
  - **2/9 PLOCHY** – KONZUMNÍ PRO USEDLOST
- **ZRTNITOST 4** – osivo z 1/4 obdělávané půdy

Trojpolní systém:

- 1/3 ladem
- 1/3 jař: hospodářské plodiny – oves, ječmen
- 1/3 ozim: chlebové obiloviny – žito, pšenice
- Bez doplňkových jařin: proso, luštěniny, jara pšenice, žito

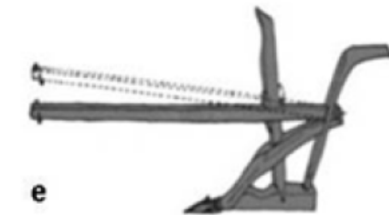
a

c

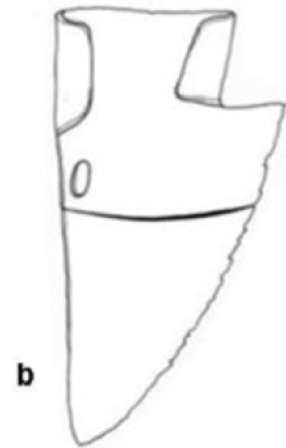
d

e

f

b

- a) symmetrical ploughshare;
- b) Asymmetrical ploughshare;
- different kind of the *ralo* –
- c) two-sided type
- d) three-sided type
- e) four-sided type;
- the *plug* – f) (from Bratanić 1939, fig. 39, 44, 10a, 28; Манојловић-

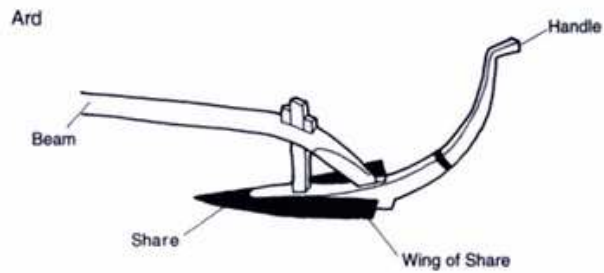
SRBSKO

The withers height of cattle from Serbia, dating from the 12th to the 15th century, ranged between 111 to 119 cm

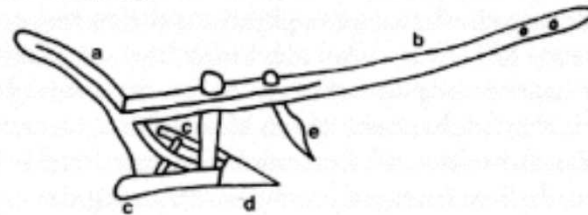
(Блажић 1995, 1999; Blažić 1999, 2005), which is in accordance with historical data concerning the small, local form of cattle.

Workrelated pathological changes in cattle are usually found in lower part of limb bones (metapodial bones and phalanges). The ability to recognize the bones of working animals in archaeozoological materials is of great significance in reconstruction of economic activities (Bartosiewicz et al. 1997).

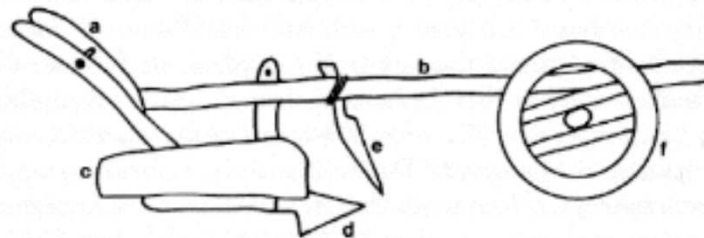
PLUŽINA

1. Hakenflug

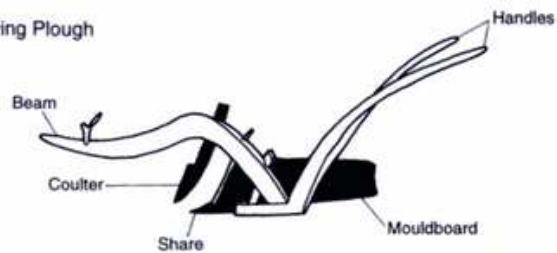

2. Beetflug

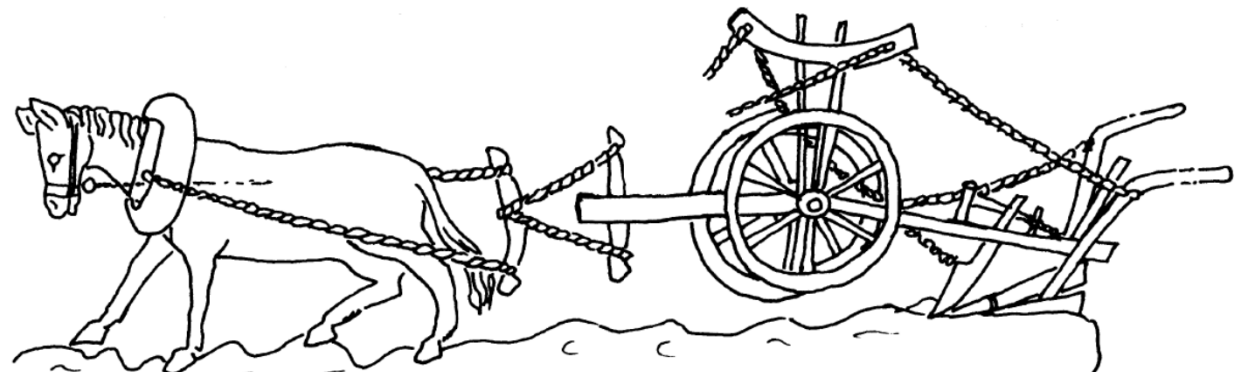
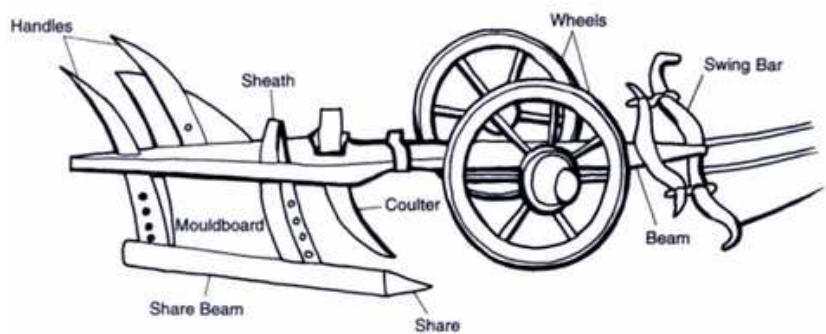

- a = Pflugsterz
- b = Pflugbaum
- c = Streichbrett
- d = Pflugschar
- e = Pflugmesser (Sech)
- f = Radvorgestell

Swing Plough

Sixteenth-Century Plough

1275: Charrue au travail. D'après le Vieil Rentier d'Audenarde. Bruxelles, Bibliothèque Royale, Ms. 1175. L'outillage

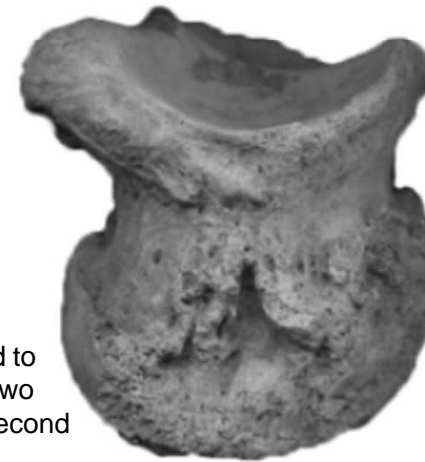

Two different types of deformation were defined: exostoses near the proximal or distal articular surface, as on lateral side, and depression on proximal articular surface of phalanges. Depressions in the articular surfaces of bovine phalanges are relatively common in archaeological material

Proximal phalanx of cattle with pathological changes, Studenica monastery, second half of the 14th century

Middle phalanx of cattle with pathological changes, Rudnik town, second half of the 14th century

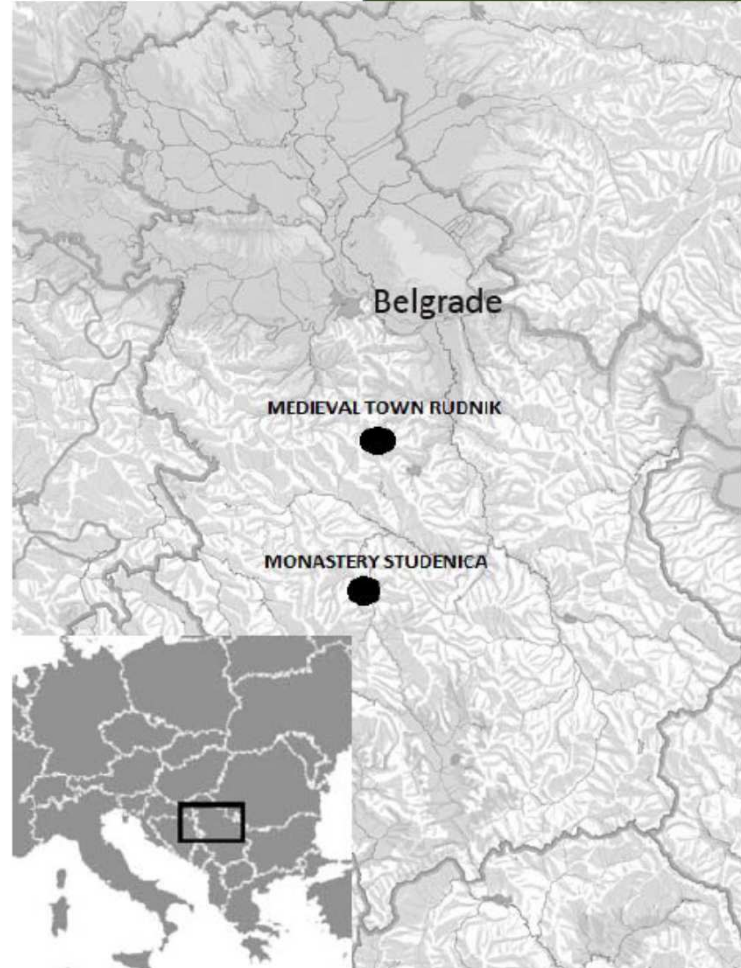

2 cm

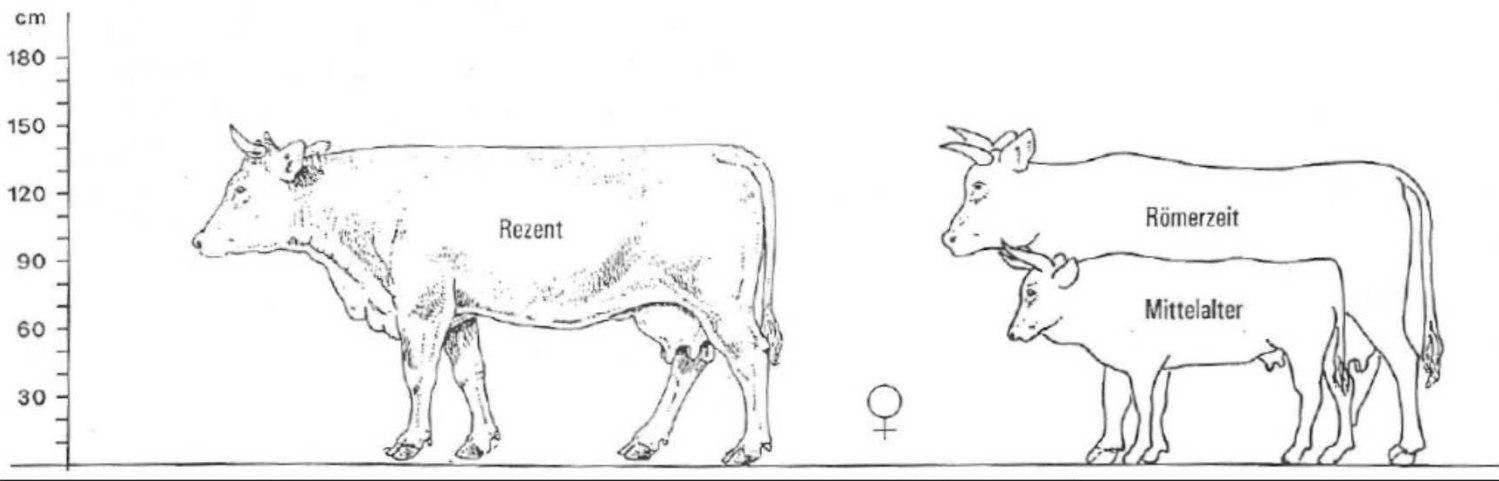
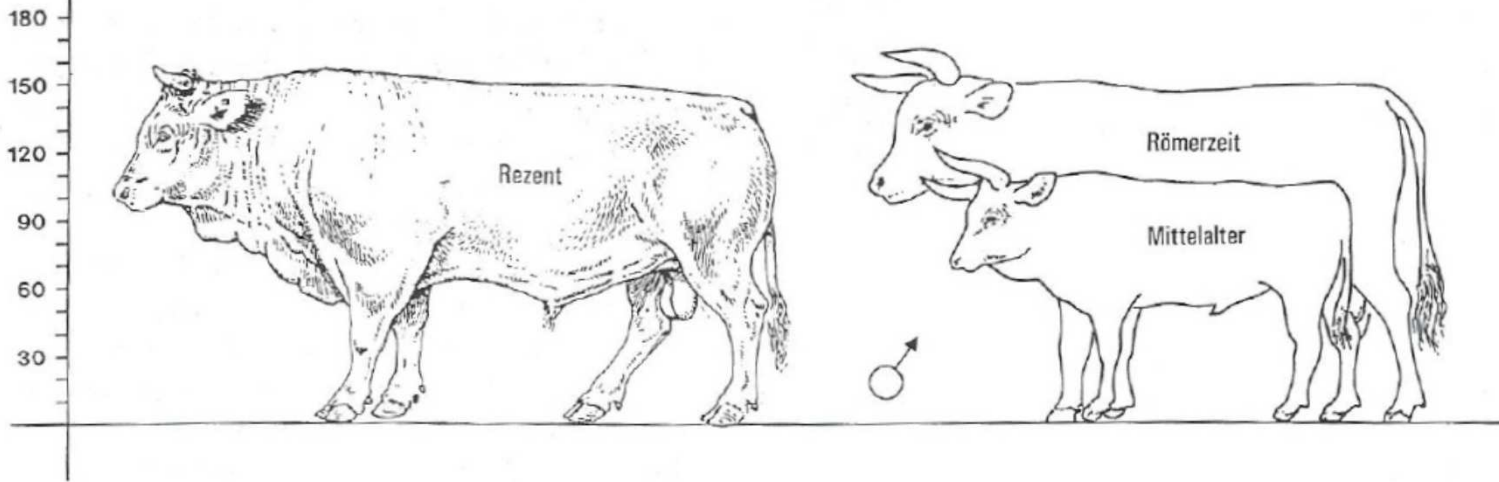

2 cm

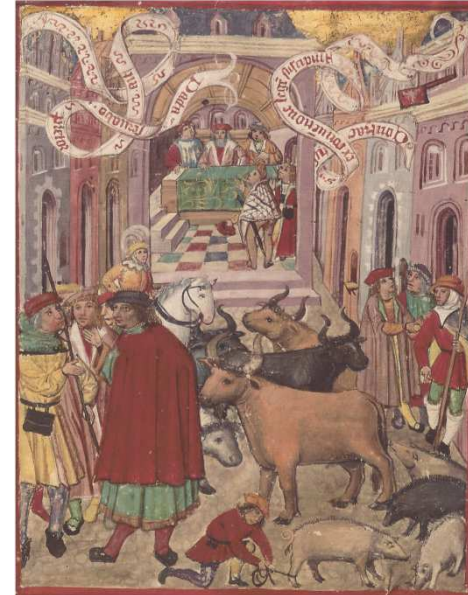
Up to date pathological changes related to traction are found in cattle bones from two medieval sites in Serbia, dated to the second half of 14th century – Rudnik town and Studenica monastery

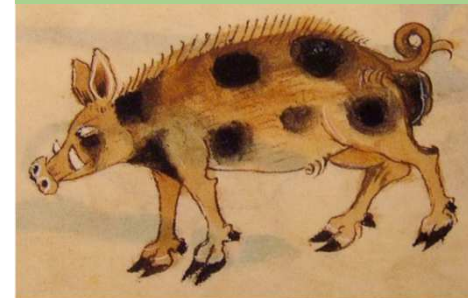
cm Karlheinz FUCHS (Hg.), Die Alamannen. Ausstellungskatalog, Stuttgart 2001, 332, OBR. 359

Viehmarkt, Hamburger Stadtrecht (1497/1500)
Hamburgisches Staatsarchiv

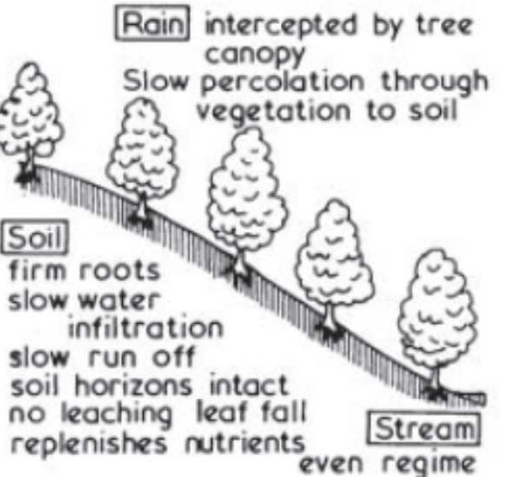

Luttrell-Psalter, England ca.1320-40
London, British Library, Add. Ms. 42130, fol. 4v

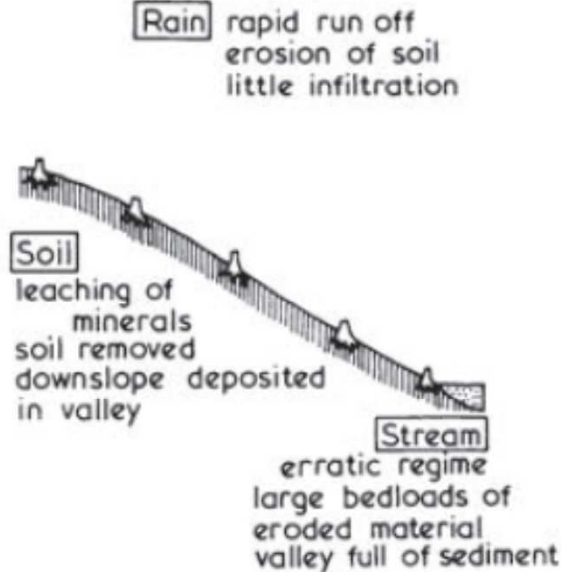

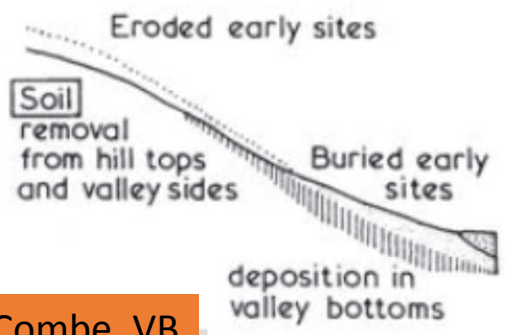
WOODLAND

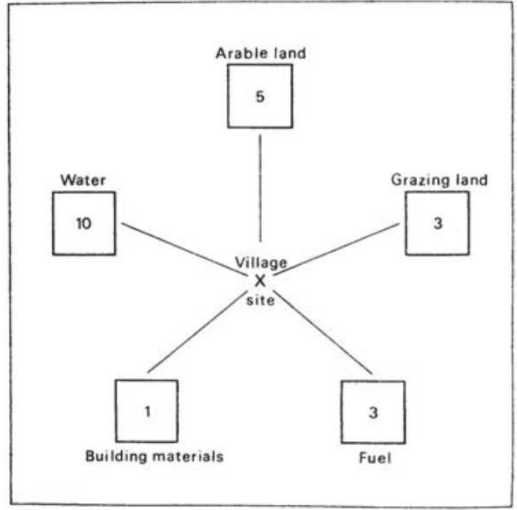
FELLING

'NATURAL CHANGES'

Kiln Combe, VB

A settlement in relation to local resources. Michael Chisholm's model shows a village with the surrounding resources it uses. These are 'weighted' in a way likely to reflect the importance attached to them by the villagers. Logically the village should be sited to reflect the higher weightings. (With acknowledgement to Professor Michael Chisholm Rural Settlement and Land Use, 3rd edition 1979, Hutchinson)

VESNICKÉ OSÍDLENÍ: EXTRAVILÁN → PLUŽINA

- **PLUŽINA:**

- EKONOMICKÉ ZÁZEMÍ JEDNÉ SÍDELNÍ JENDOTKY DFINOVANÉ JAKO VESNICE
- POLE, LOUKA, PASTVINA, LES

Rekonstrukce plužiny/katastr středověké vsi

Typy plužiny: sociální geografie

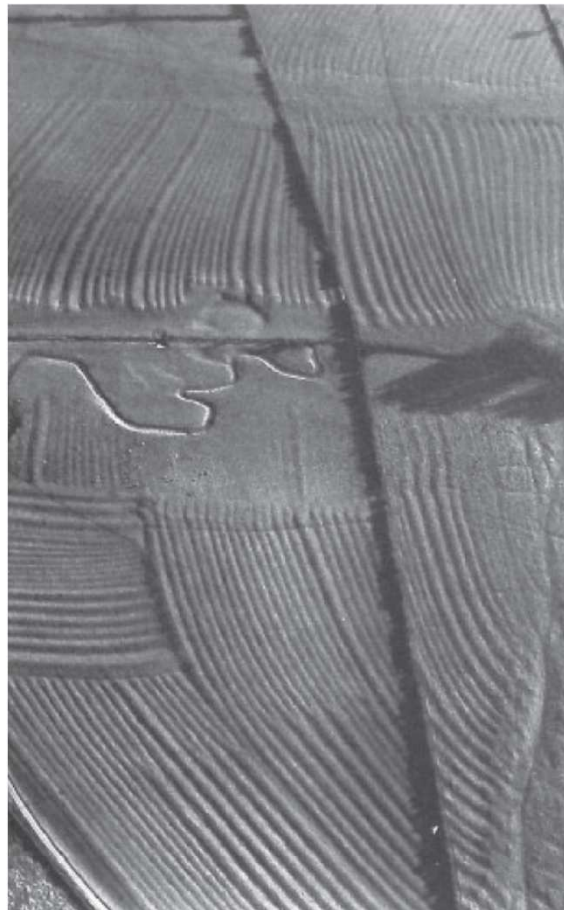
Detekce stop v terénu:

parcelace (scelená X rozptýlená na jednu usedlost X olníka): mezní pásy, stopy záhonů

České země: plužina – velikost – lán (18-27 ha)

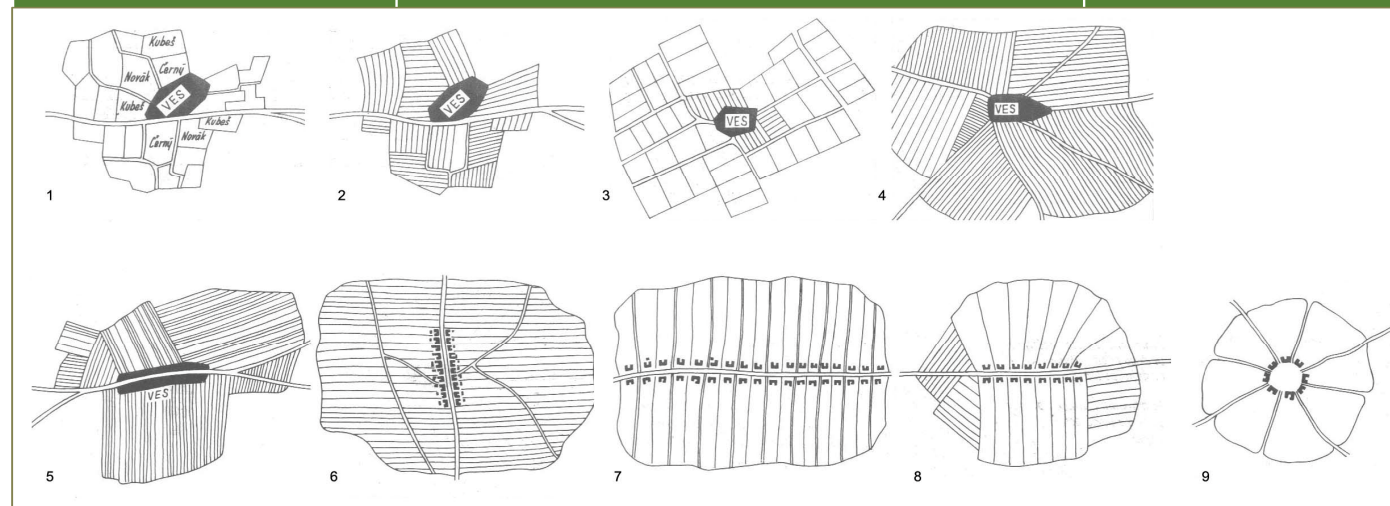
mezní pásy – shody, terasy, val, zeď, ...

záhony – š=4-7m (Drahanská vrchovina); s dlouhou osou parcely

PLUŽINA

typologie plužin		
<u>Láznička 1946</u>	<u>Černý 1973, 1979</u>	<u>Löw – Míchal 2003</u>
úseková dělených úseků scelených úseků traťová nepravá traťová délková záhumenicová - pásová - paprscitá - klínová	1. úseková 2. dělených úseků 3. scelených úseků 4. traťová 5. nepravá traťová 6. délková záhumenicová 7. pásová - lesní lánová ves 8. <i>horní část</i> : klínová – krátká lesní lánová ves 8. <i>dolní část</i> : pásová – krátká lesní lánová ves 9. paprscitá – lesní návesní ves	úseková traťová nepravá traťová délková záhumenicová dominikální

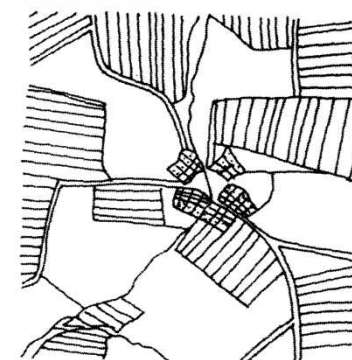

PLUŽINA

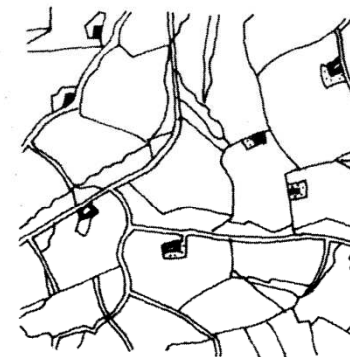
SLOVENSKO

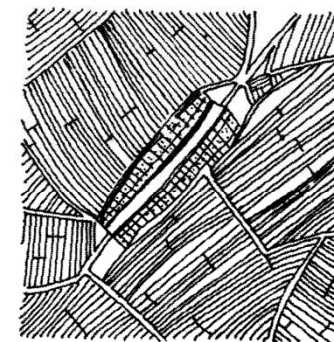
1

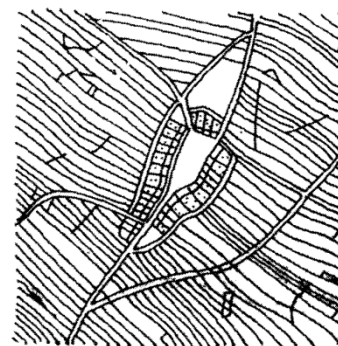
2

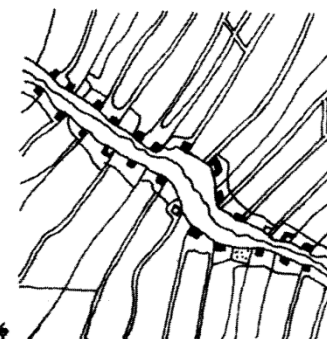
3

4

5

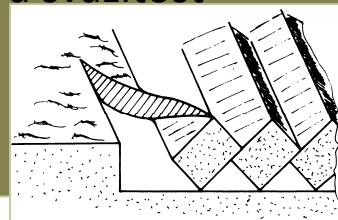
6

Typy oracín: 1—úseková, 2—delená úseková, 3—scelené úseky, 4—záhonová, 5—dřížková, 6—záhumenticová (podľa O. Máčela)

způsob obdělávání - orby pole

- rozhodující - tvar a velikost pozemku a svažitost
- **ZÁHONOVÁ ORBA**
  - do rozoru
  - do skladu

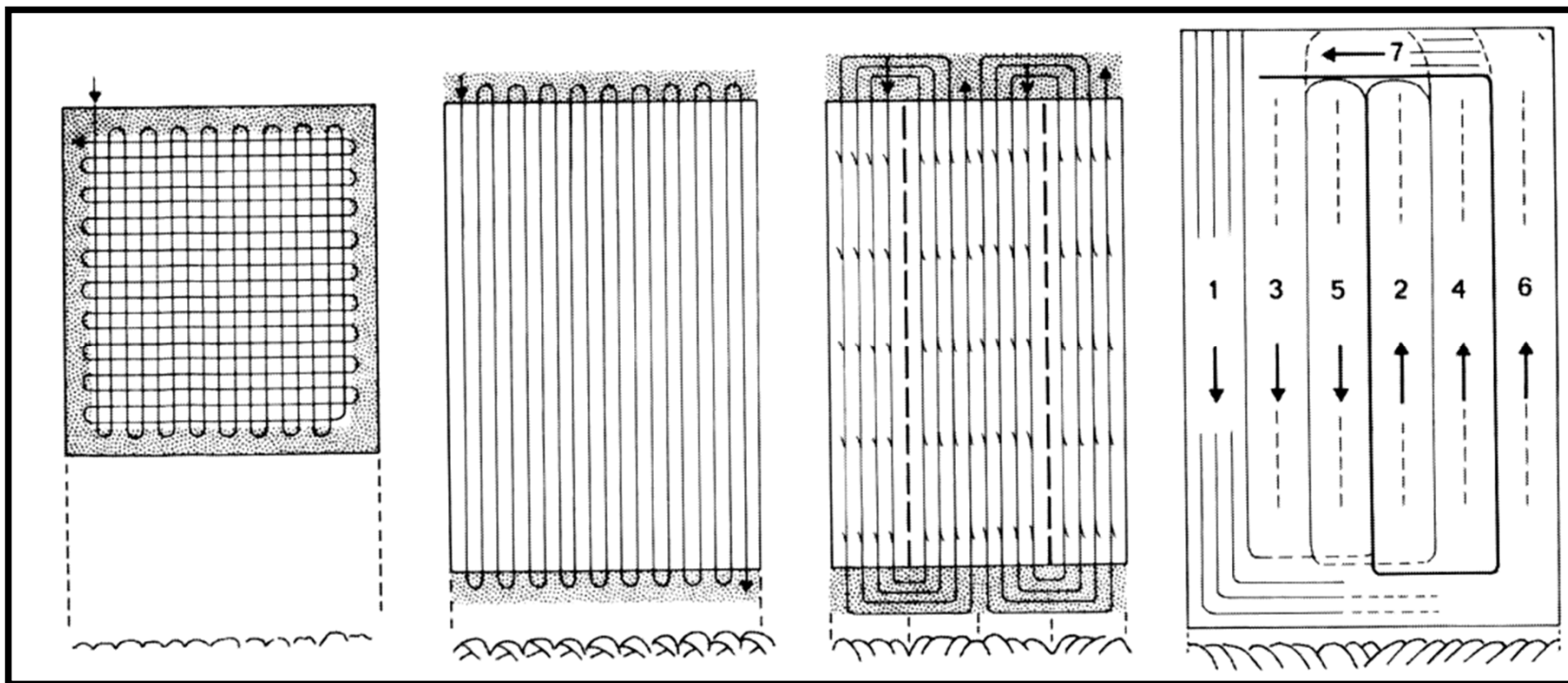

křížová orba
(pravěk – 10. st.)

orba do podélných brázd
10.-11.st.

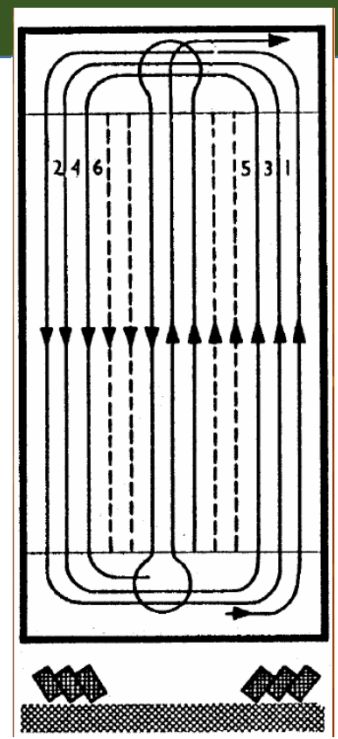
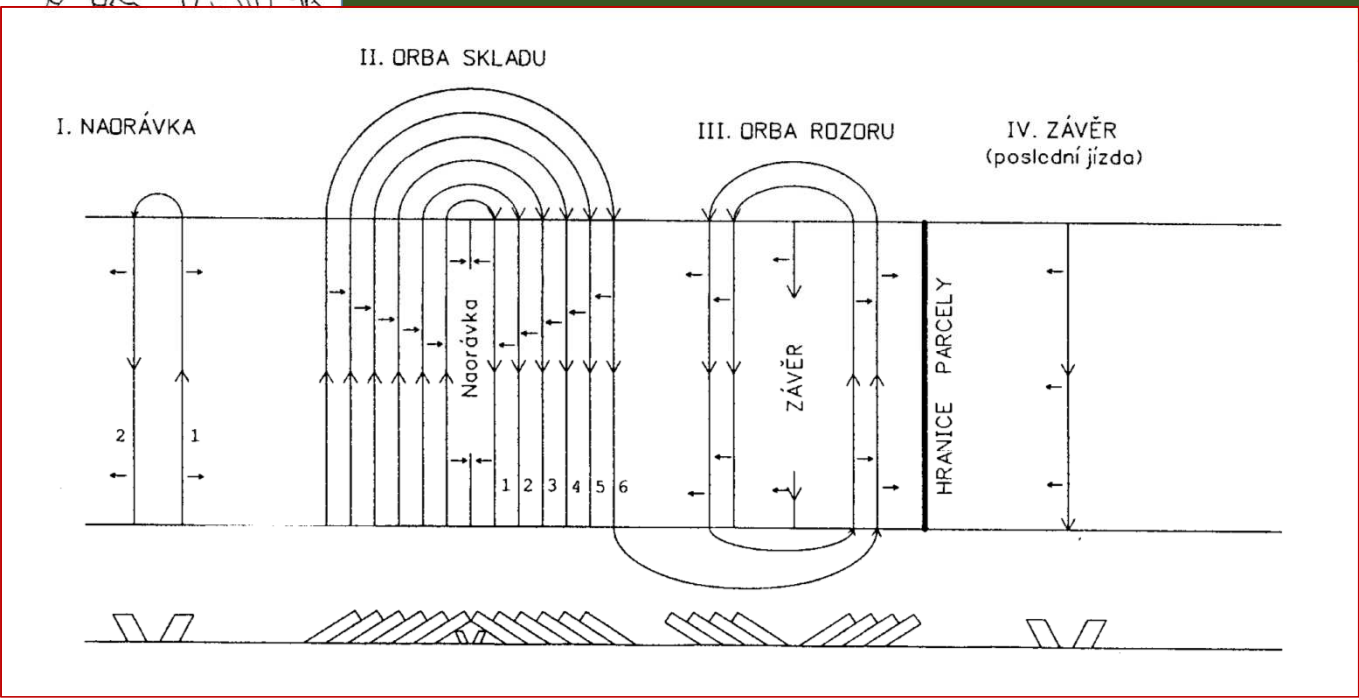
orba do záhonu
13.-14.st.

mechanický pluh
20. st.

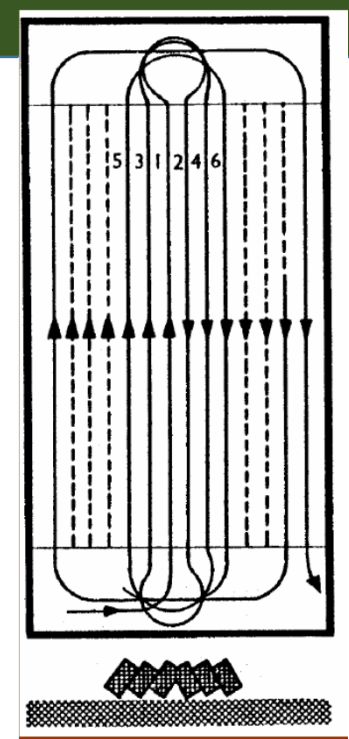

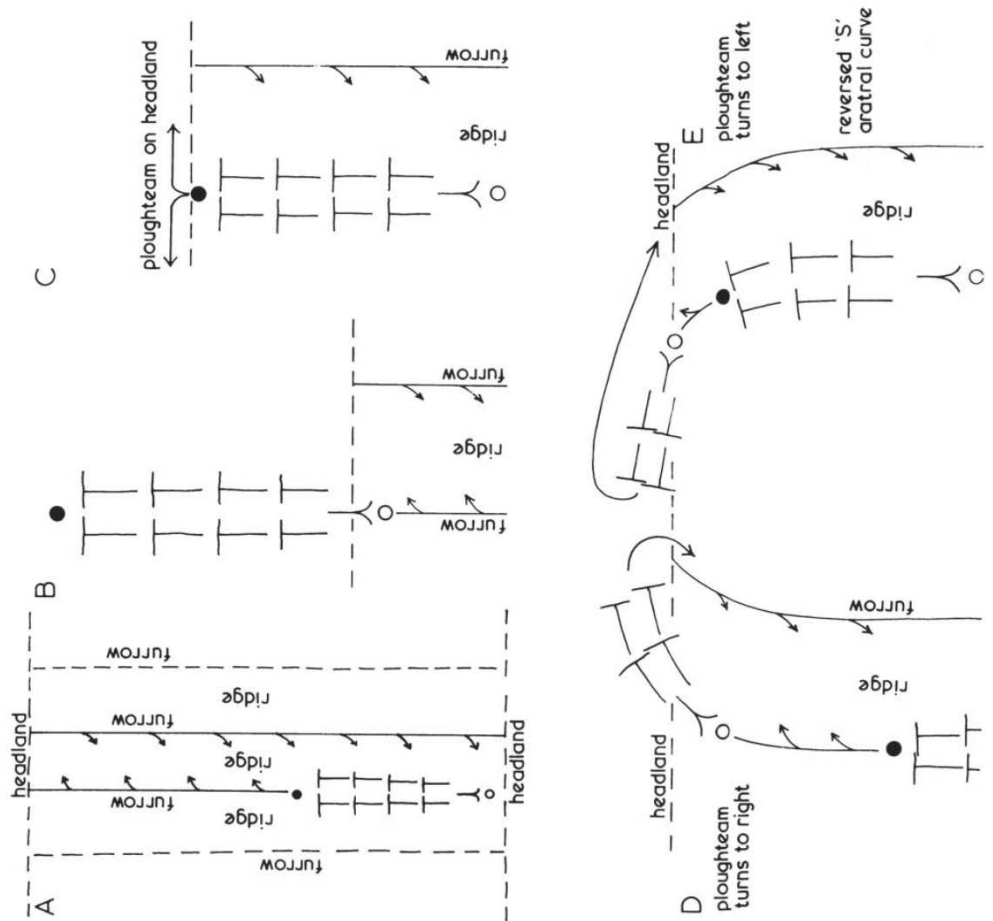
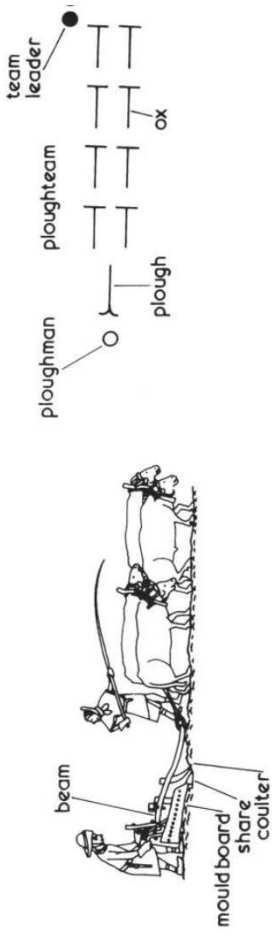
ZÁHONOVÁ ORBA: záhon/lícha/dílec
 pole/trať/úsek: dělení do záhonu orba do skladu nebo do rozoru – tzv. záhonový pluh

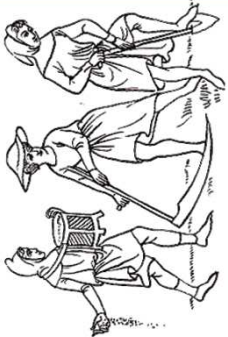

1) Do rozoru začíná se orat od okraje záhonů – postup do středu: tam vzniká tzv. rozor

2) Do skladu od středu končí se u krajů u středu pozemku tzv. rozpich=sklad; příkládání půdy směrem ke středu pozemku

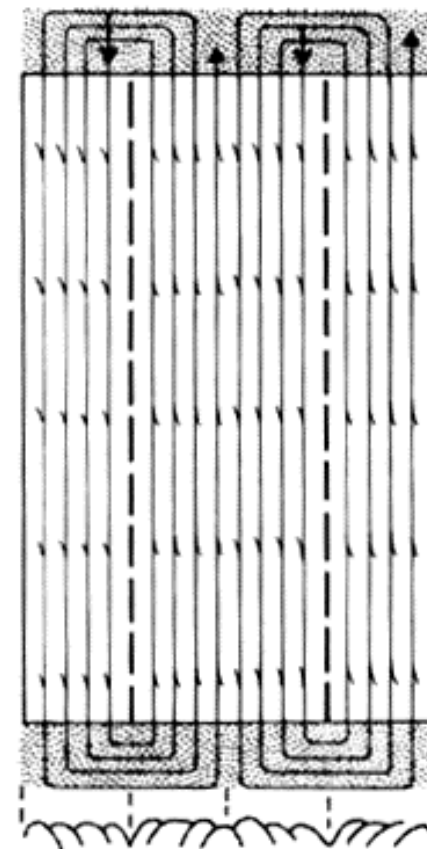
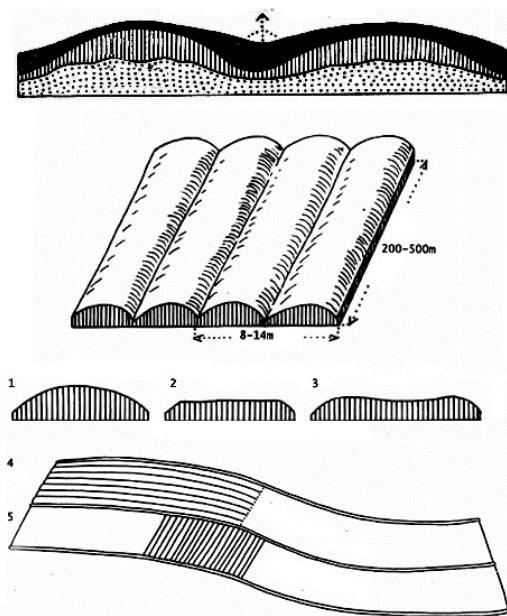

PLOUGHING MATCH

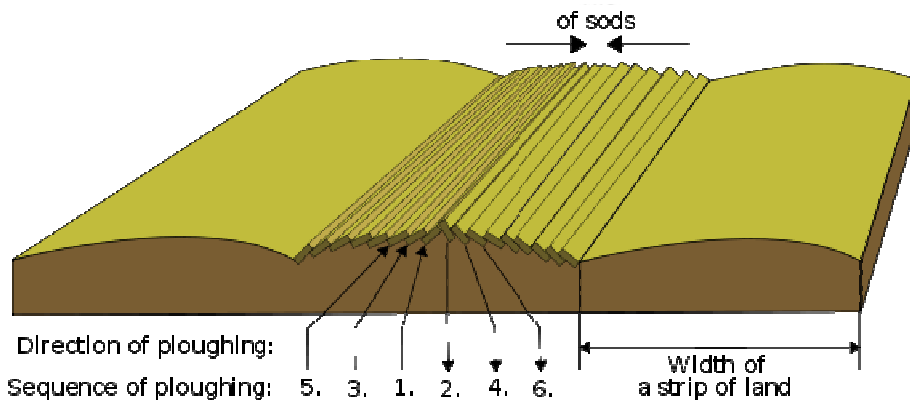
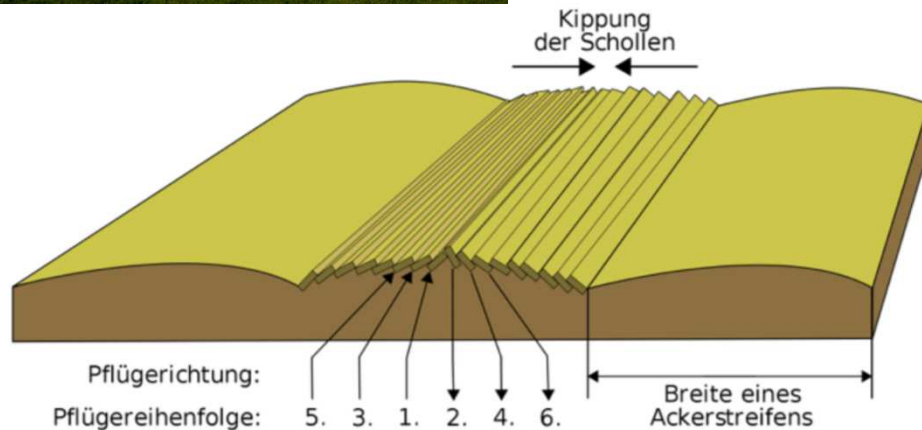
PLUŽINA

záhony

Wölbäckerflur bei Thiershausen, Kr. Göttingen mit seit dem 15. Jh. gebildeter Parabraunerde

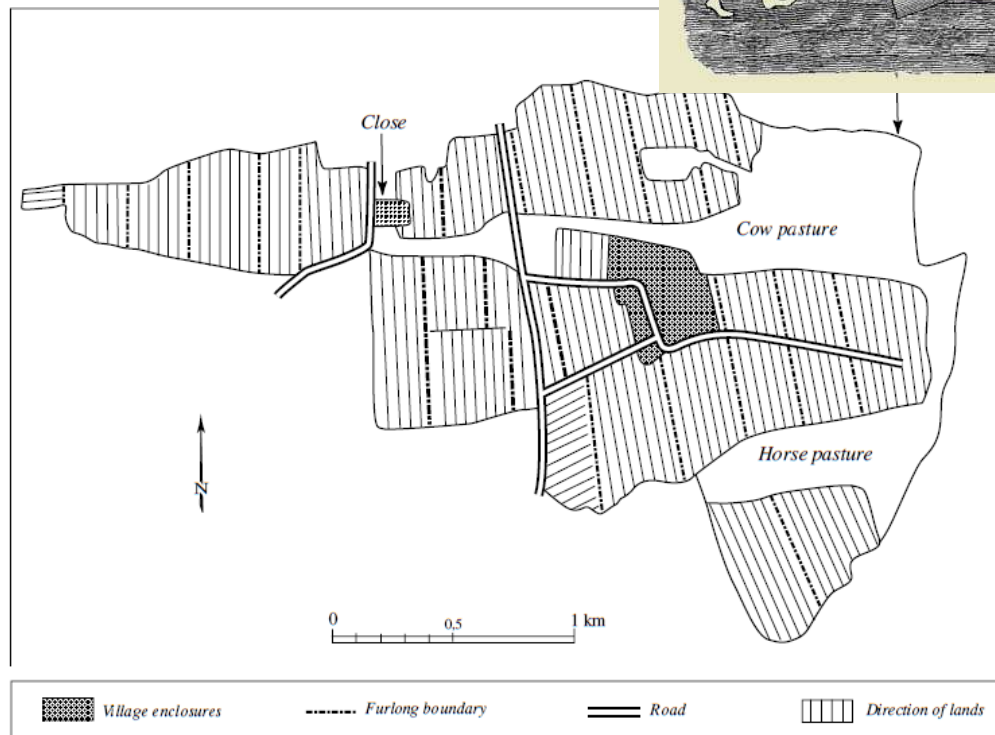
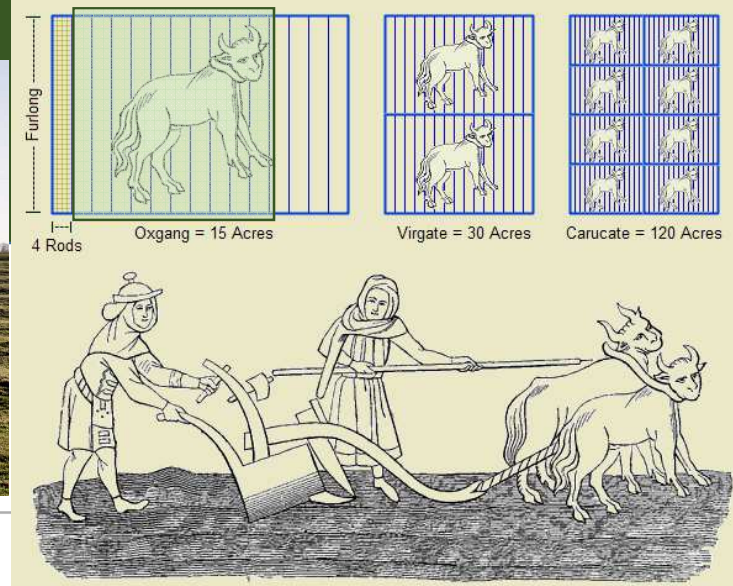
Einige 100 m westlich des Hofes Groß Thiershausen haben sich unter Wald Relikte der spätmittelalterlichen Wölbäckerflur des aufgegebenen Ortes Tidershusen erhalten. Ein Waldweg durchschneidet die Wölbäcker und gibt so den Blick frei auf ihren Aufbau und die Bodenbildung nach dem Ende des Ackerbaus. Die Aufgabe des Ackerbaus lässt sich in das 14. oder 15. Jh. datieren. Die jüngsten, in den Wölbäckern enthalten Keramikbruchstücke stammen aus dieser Zeit. Zuletzt wurde die Wüstung Tidershausen im Jahr 1465 urkundlich erwähnt (Kühlhorn 1970).

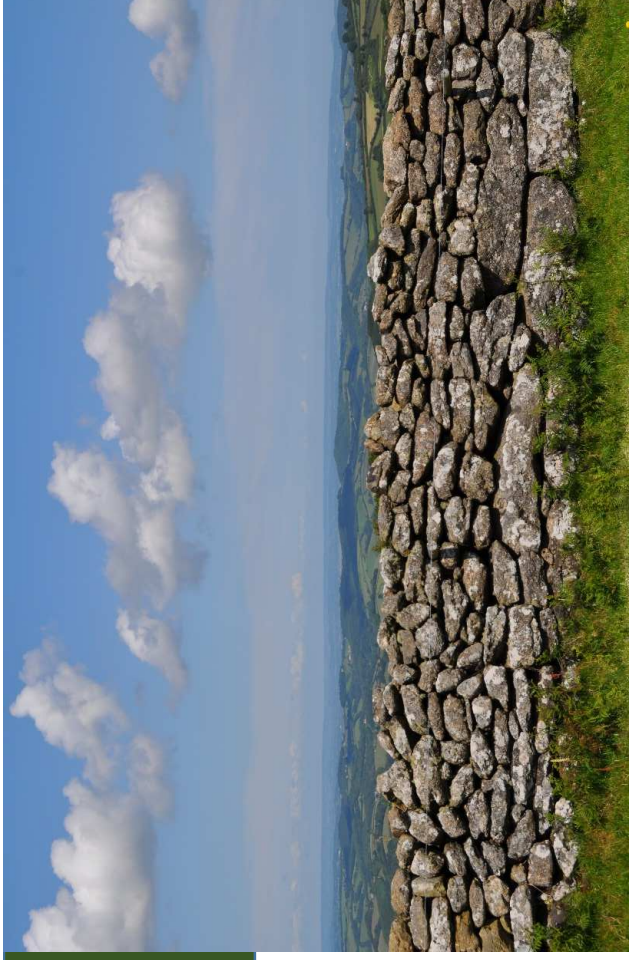
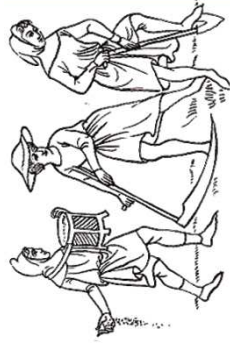
Das Profil am Wegrand belegt, dass die Wölbäcker in humosem umgelagertem Löß aufgepflügt worden waren. An der Basis der Wölbäcker liegt eine würmeiszeitliche, steinig-lehmige Fließerde unter nur an wenigen Stellen erhaltenen, geringmächtigen Resten der Parabraunerde, die sich bis zum Frühmittelalter in Löß gebildet hatte. Darüber folgt das bis zu 1 m mächtige aufgepflügte grauhumose Lößmaterial. Nach der Aufgabe des Ackerbaus hat sich in dem schwach kalkhaltigen, lehmig-schluffigen, grauhumosen Pflughorizontmaterial in wenig mehr als einem halben Jahrtausend unter Wald eine kräftige Parabraunerde entwickelt.

In der jüngeren Neuzeit wurde der Wald gerodet. In den Furchen zwischen den Wölbäckern schnitten sich während einiger Starkregen auf der vorübergehend vegetationsarmen Oberfläche am heutigen Forstwaldweg einige Dezimeter tiefe Rinnen ein, die rasch mit humosem Kolluvium verfüllt wurden. Die Rillen rissen hangabwärts tiefer ein.

PLUŽINA

- OPEN-FIELD SYSTÉM/Gewannflur/
  - Délkový systém: Furlongs: furrow (brázda)+long Harvey 1984
    - Rod (prut) 4 rods = 1 chain
    - 10 chains = 1 furlong
- **Open-field system: 3 složky**
- 1. individual peasant holdings in the form of strips scattered among the different fields (rozptýlená držba)
- 2. crop rotation (2-polní → 3-polní systém)
- 3. common grazing (pastva – společná)
- feudal manorial social system, in which the lord's holdings were intermixed and cultivated with those of the peasants

Definitions of open field, common field and midland system

(x = necessary component; 0 = possible component)

Aspect	(Irregular) Open field	Common field *	Midland system **
Main land use is arable	X	X	X
Individual parcels not surrounded by hedges or drystone walls	X	X	X
Strip field pattern	0	X	X
Used as pasture after harvest and in fallow periods	0	X	X
Existence of common pastures and waste lands	0	X	X
Management of the open field is regulated by an assembly of cultivators, possibly with enforced crop rotations (' <i>Flurzwang</i> ') on parts of the open field	0	X	X
Two or three field system on a village base, with enforced crop rotations (' <i>Flurzwang</i> ')	0	0	X

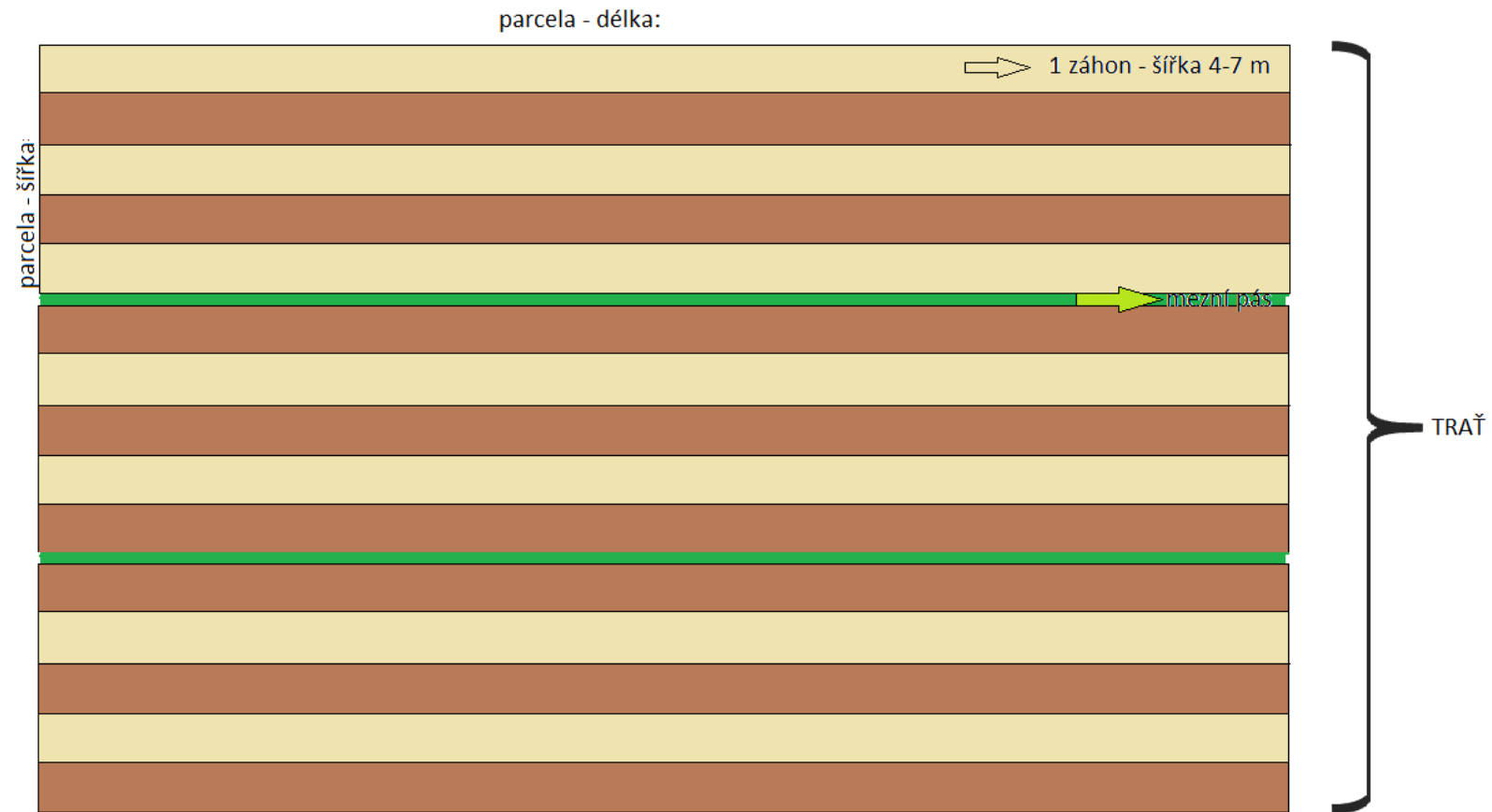
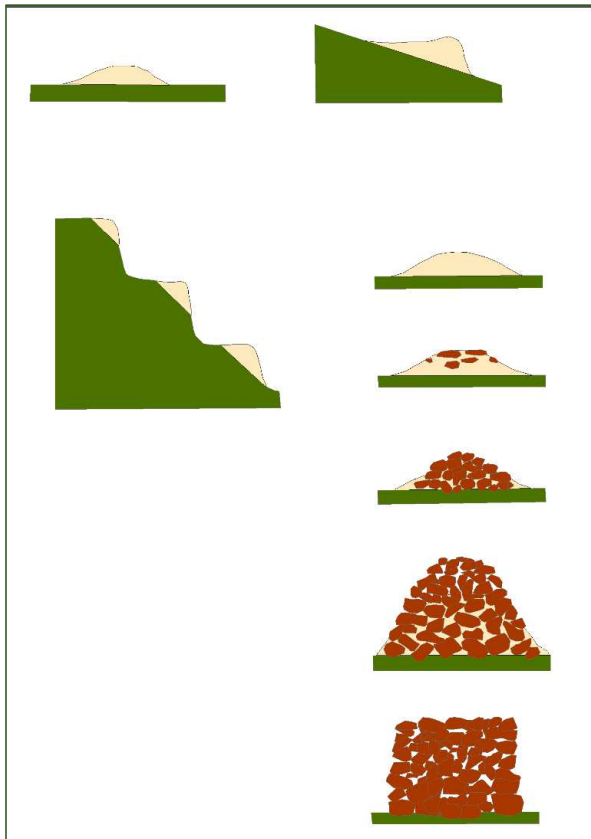
* German language: *Gewannflursystem*

** German language: *Zelgensystem*

PLUŽINA

EKONOMICKÉ - ZEMĚDĚLSKÉ ZÁZEMÍ VESNICE: POLE, LOUKA, PASTVINY, CHRASTINY +- LES

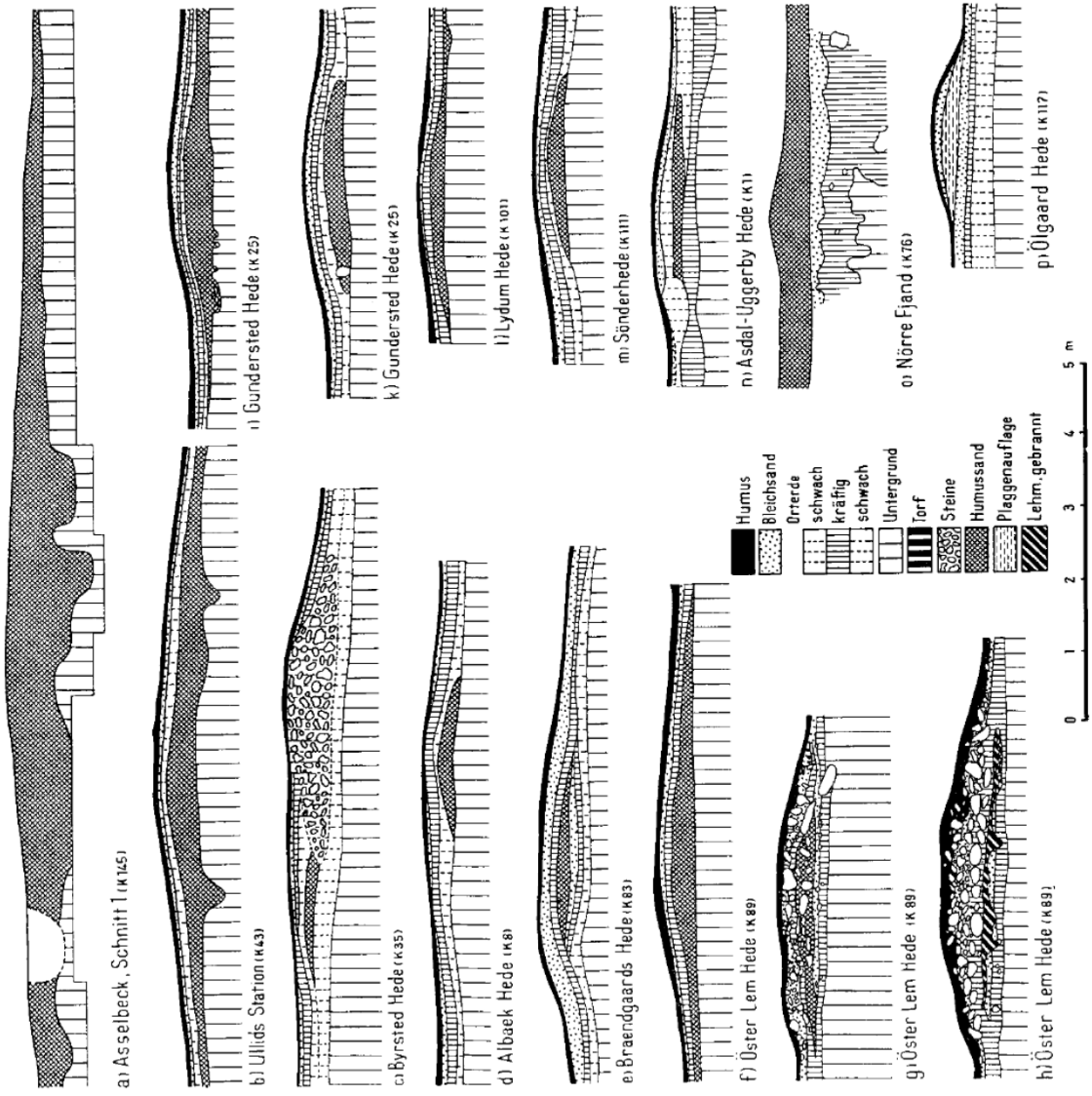
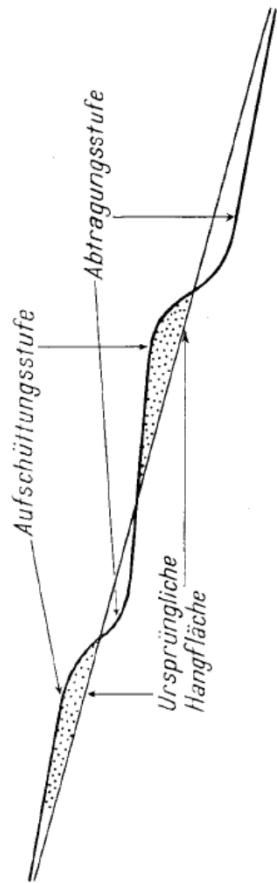
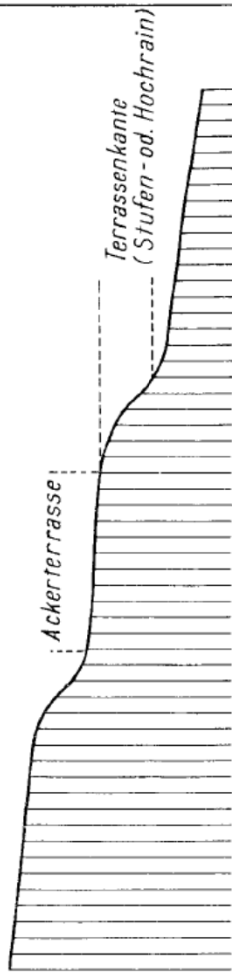
PARCELA → POLE OHRANIČENÉ MEZEMI → JEDNOTLIVÉ ZÁHONY

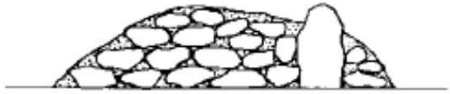
WALL

TERRASSENKANTE

Reave

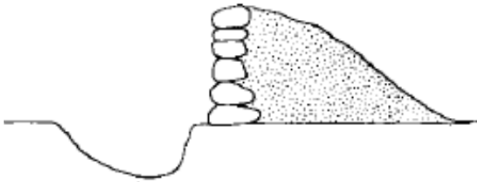
Block-wall

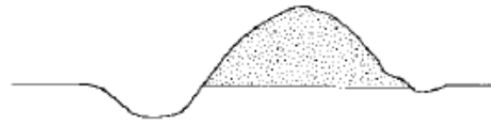
Clearance-wall

Corn-ditch

Larger hedge-bank

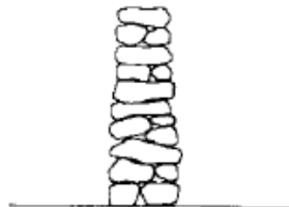
Smaller hedge-bank

Wall-bank

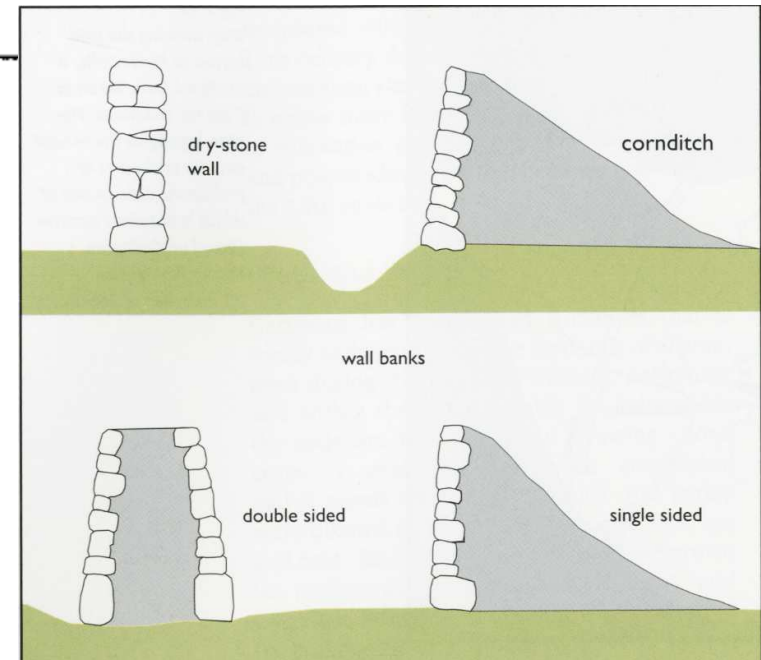

Wall

HOLNE MOOR
BOUNDARY TYPES

0 ——— 1
(approx. metres)

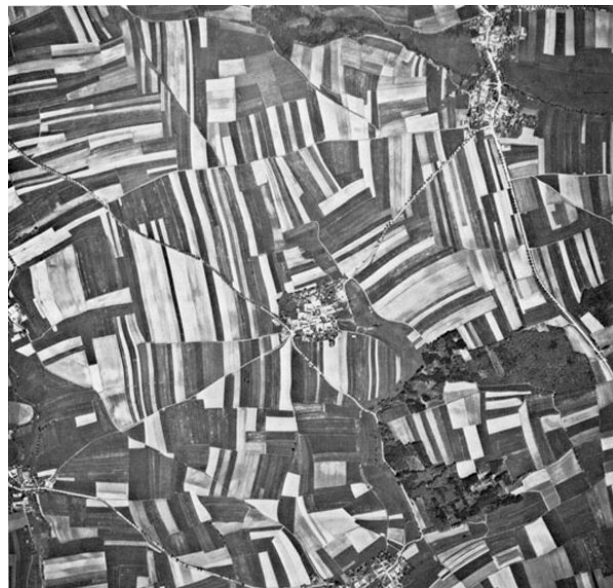

Traťová plužina Dlouhé Brtnice a Brtničky (1953)

DIEPLHOLZ: Pásová plužina

WAITZENDORF: traťová plužina

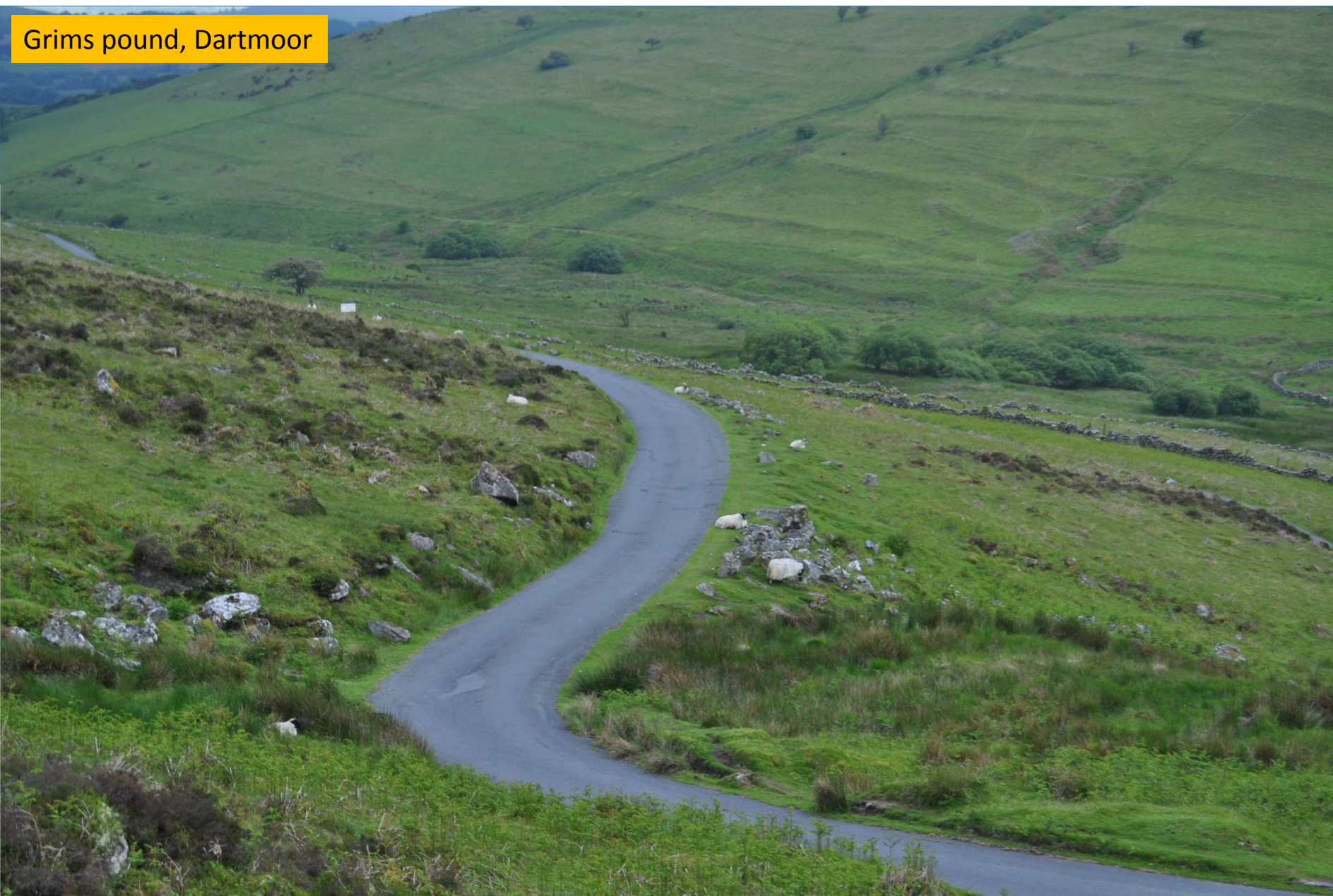

ASPACH: bloková plužina

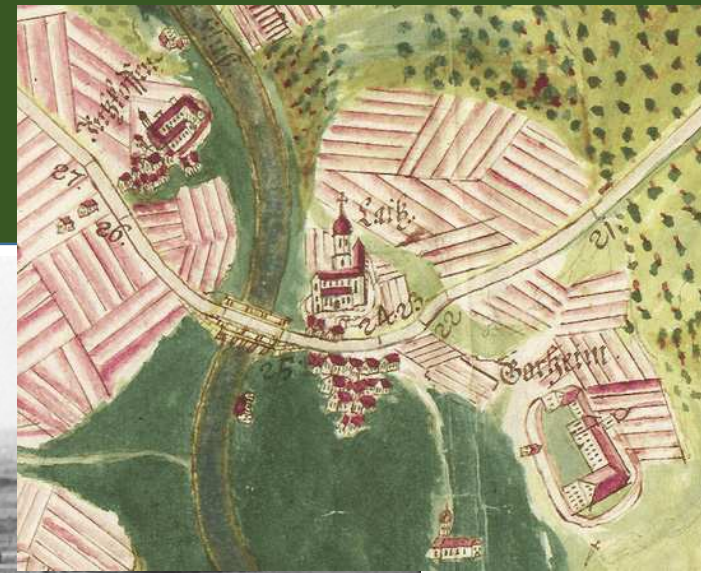

Grims pound, Dartmoor

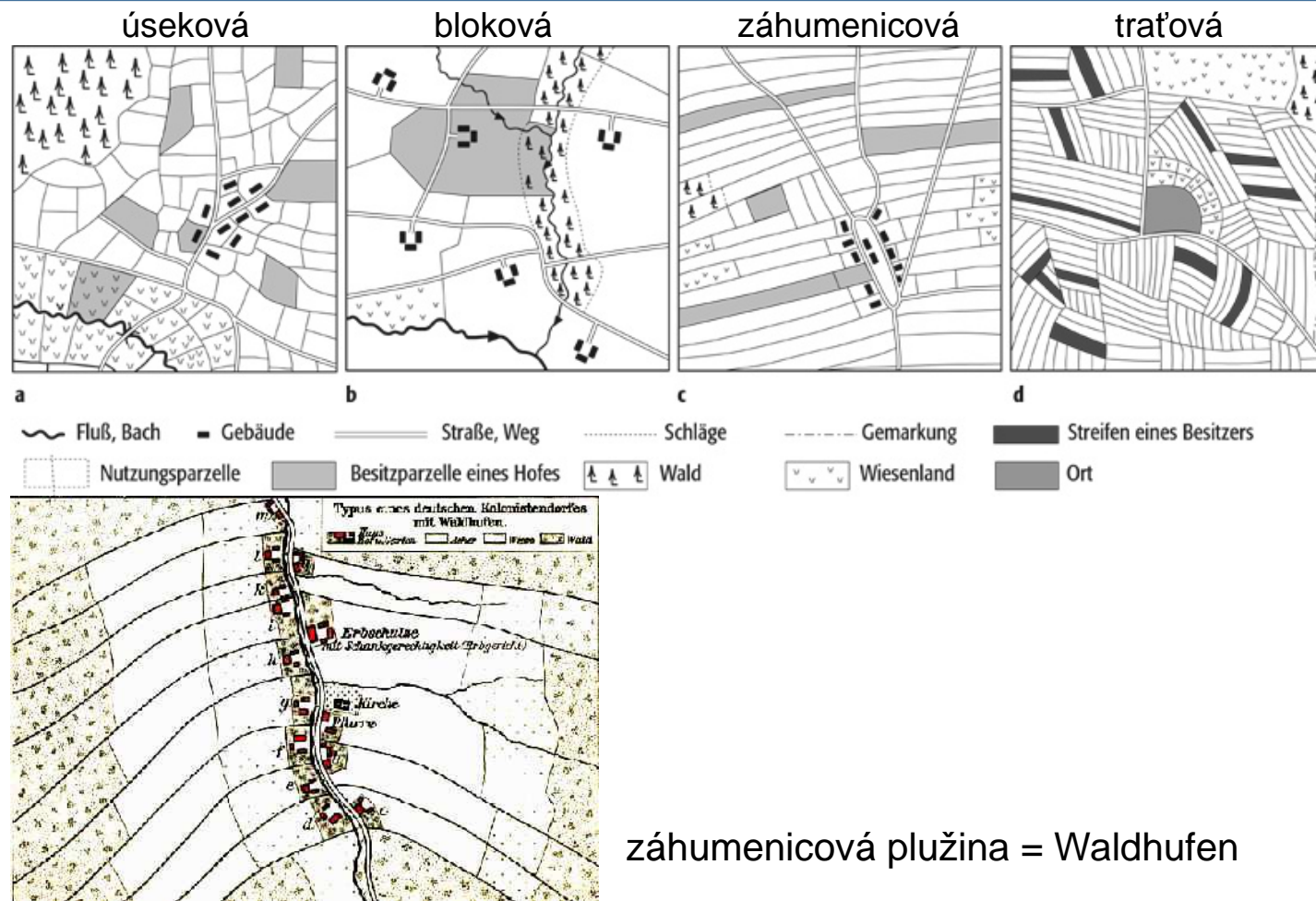
PLUŽINA

PLUŽINA

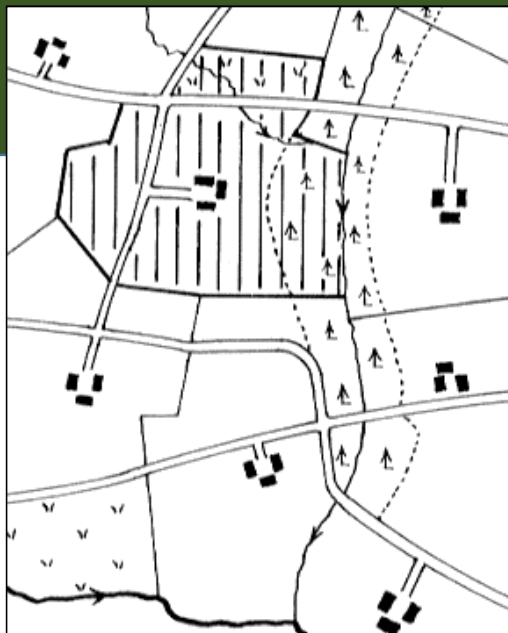

PLUŽINA

PLUŽINA

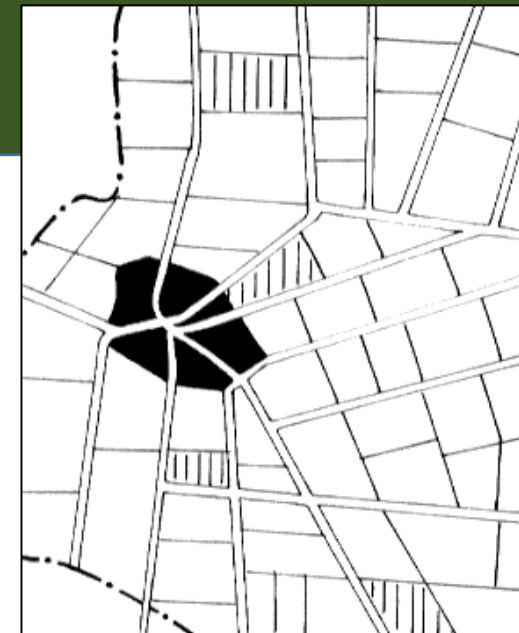
bloková

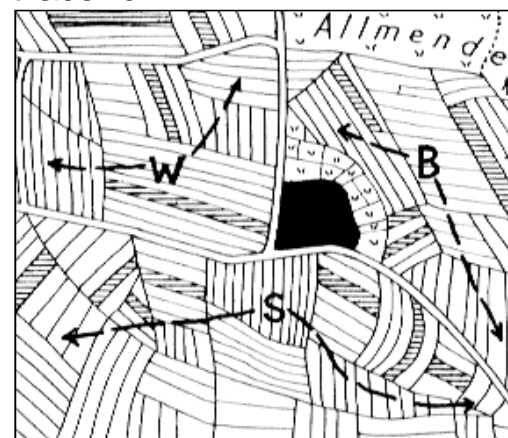
pásová → záhumenicová

úseková

traťová

zemědělské plodiny

- archeobotanické analýzy
doložení pěstování

žito
pšenice
oves
ječmen
pohanka
proso
hrách
čočka
len
konopí

pšenice

žito

oves

ječmen

proso

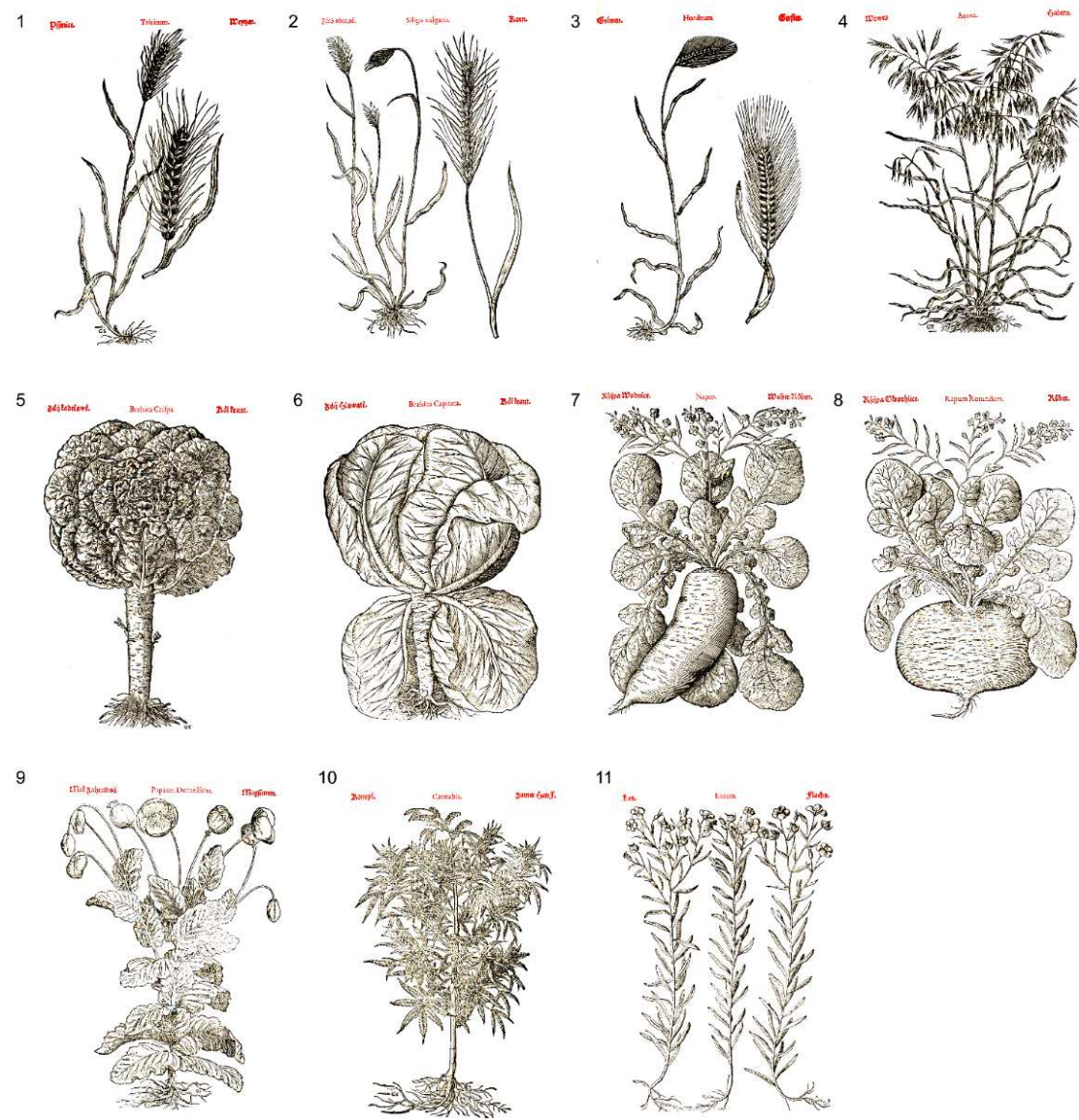

Pěstování: žito, pšenice

Mstěnice
Pfaffenschlag

Pěstované druhy plodin podle Urbáře brtnického panství (před 1538), které uvádí **Matthioliho herbář**

1. pšenice, 2. žito seté, 3. ječmen, 4. oves, 5. zelí kadeřávek, 6. zelí hlavaté, 7. řepa vodnice, 8. řepa okrouhlice, 9. mák zahradní, 10. konopí, 11. len.

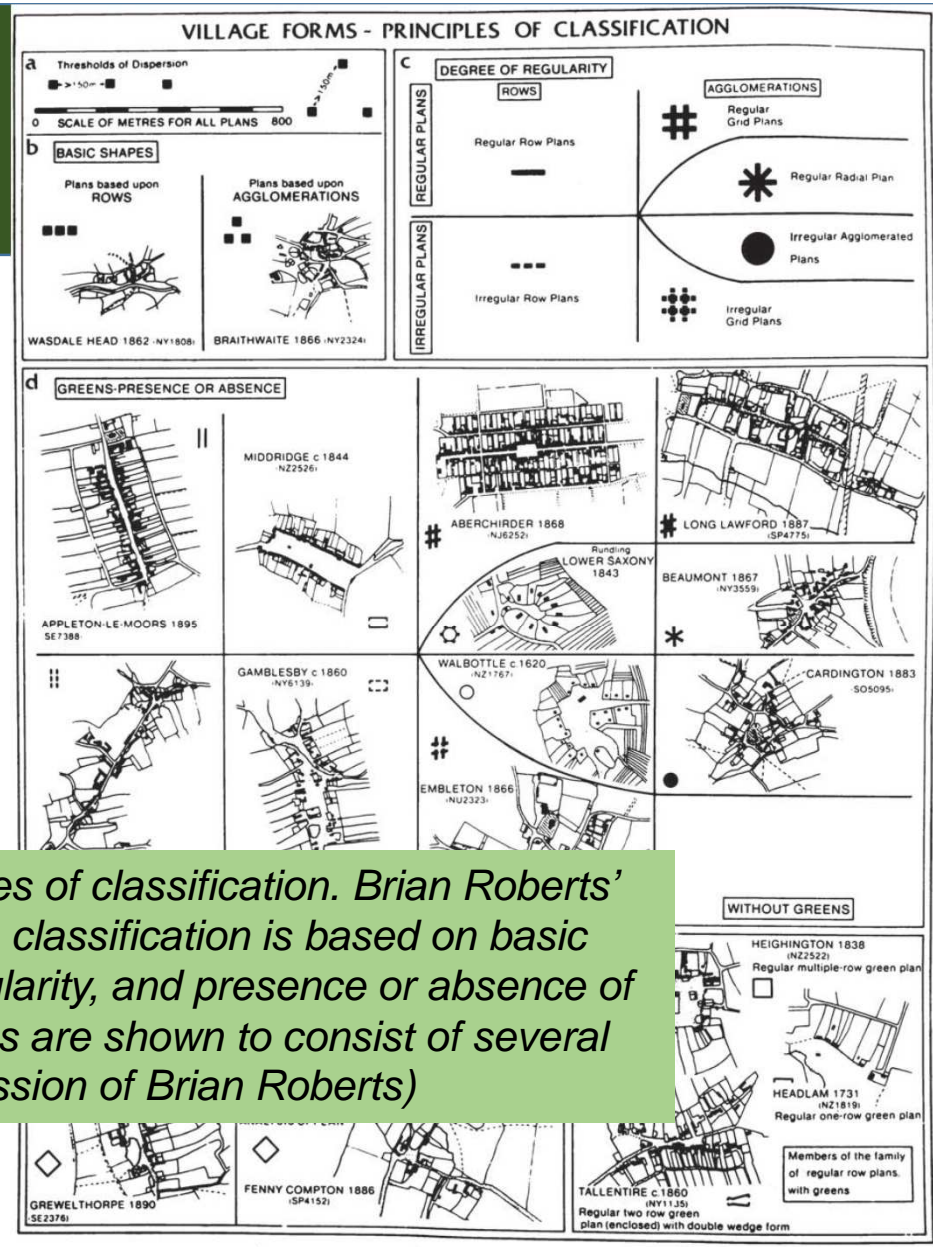
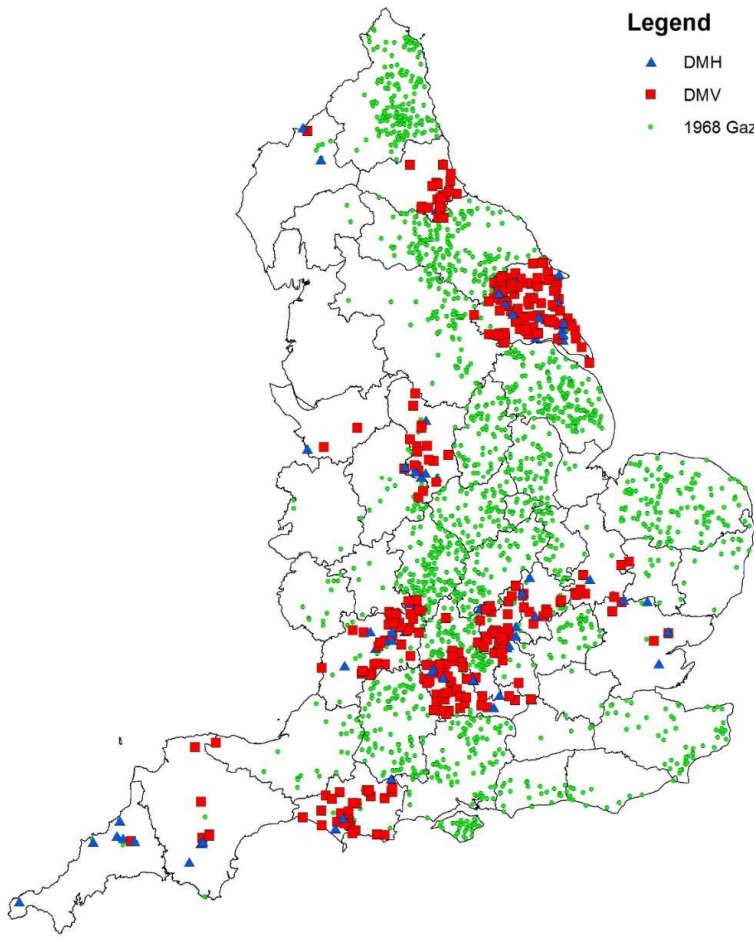
VESNICKÉ OSÍDLENÍ: ZÁSTAVBA

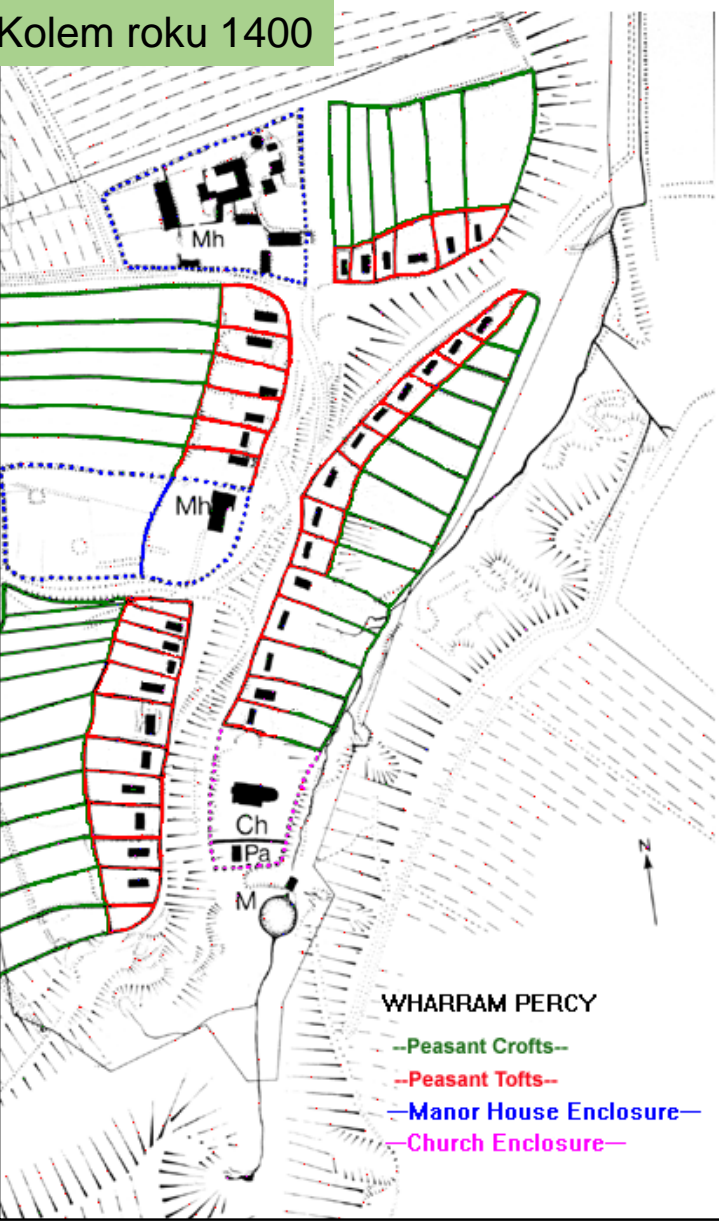
Legend

- ▲ DMH
- DMV
- 1968 Gazetteer

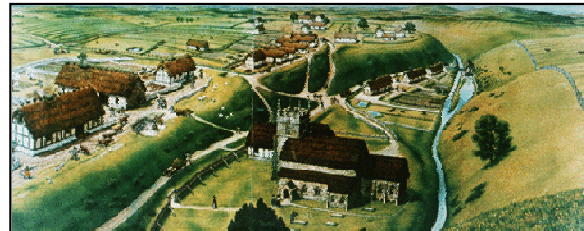
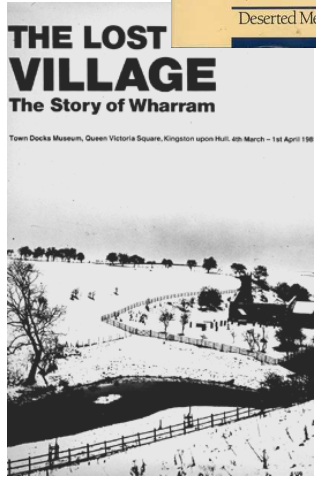
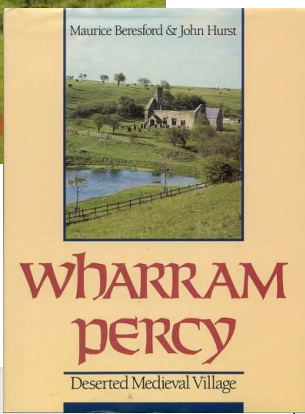
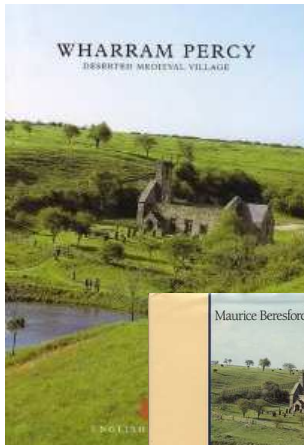
Village forms—principles of classification. Brian Roberts' scheme for village plan classification is based on basic shapes, degree of regularity, and presence or absence of a green. Polyfocal plans are shown to consist of several basic forms. (By permission of Brian Roberts)

Kolem roku 1400

- WHARRAM PERCY**
- Peasant Crofts--
  - Peasant Tofts--
  - Manor House Enclosure--
  - Church Enclosure--

Wharram Percy

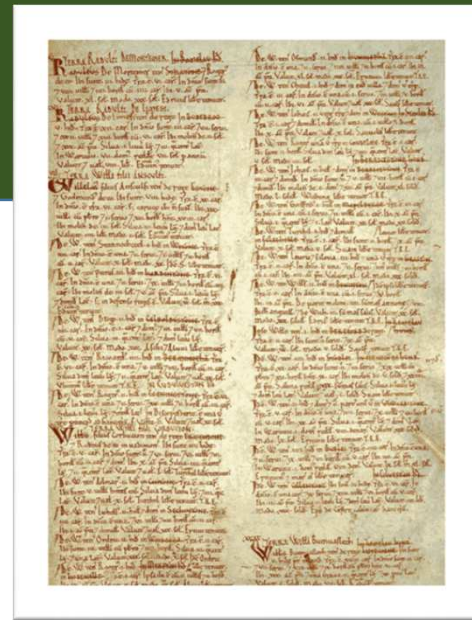
Wharram Percy

Domesday Book (1086): Warran nebo Warron
 Archeologický výzkum: 50.-90. léta 20. století
 Univesity of Leeds: Maurice Beresford

Beresford M.W. - Hurst J.G., 1990: *Wharram Percy Deserted Medieval Village*. English Heritage.

- 1971: *Deserted Medieval Villages*. Lutterworth Press.

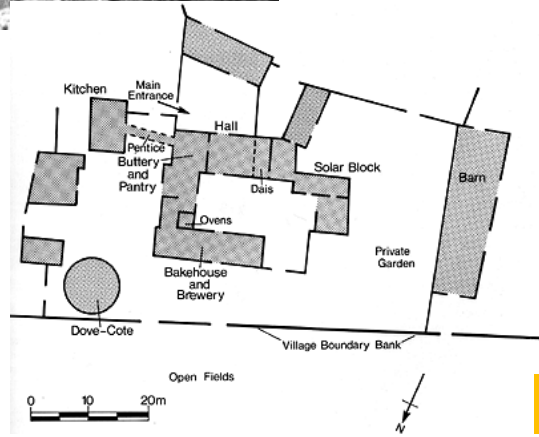
Kooperace: specialisté: archeologie, historie, botanika
Kolem roku 1400: 37 domů (5 osob na 1 dům – rekonstrukce)
Kostel sv. Martina
2 usedlosti – šlechtická sídla (jižní a severní)

Poč. 13.st.

Konec 13.st.

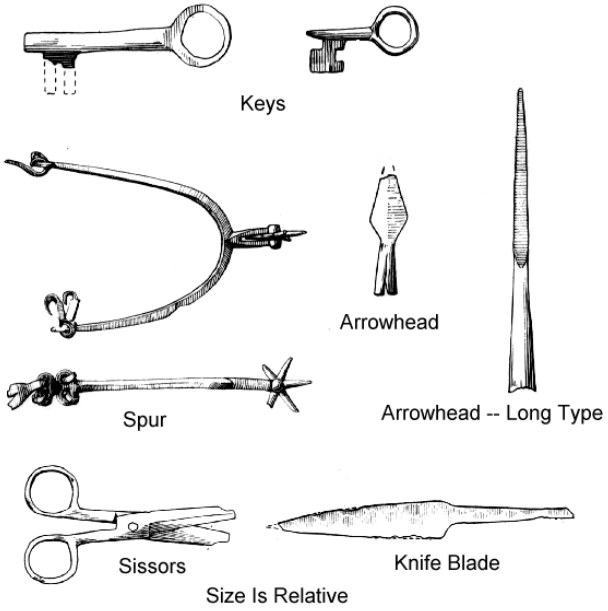

Rekonstrukce: 2/2.13.st

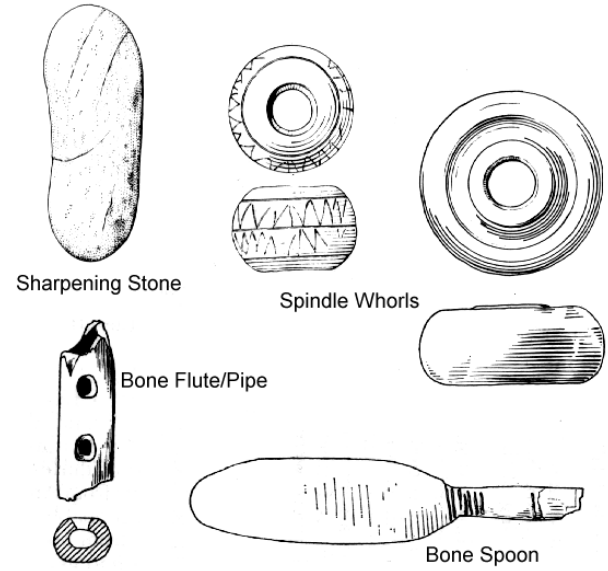

Wharram Percy artefakty z usedlostí 6 a 10

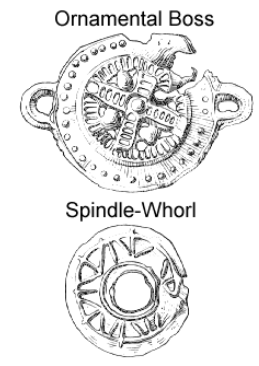
Iron Objects

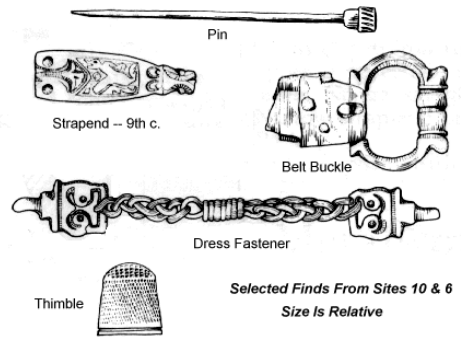
Miscellaneous Small Finds Sizes Are Relative

Lead-Alloy Objects

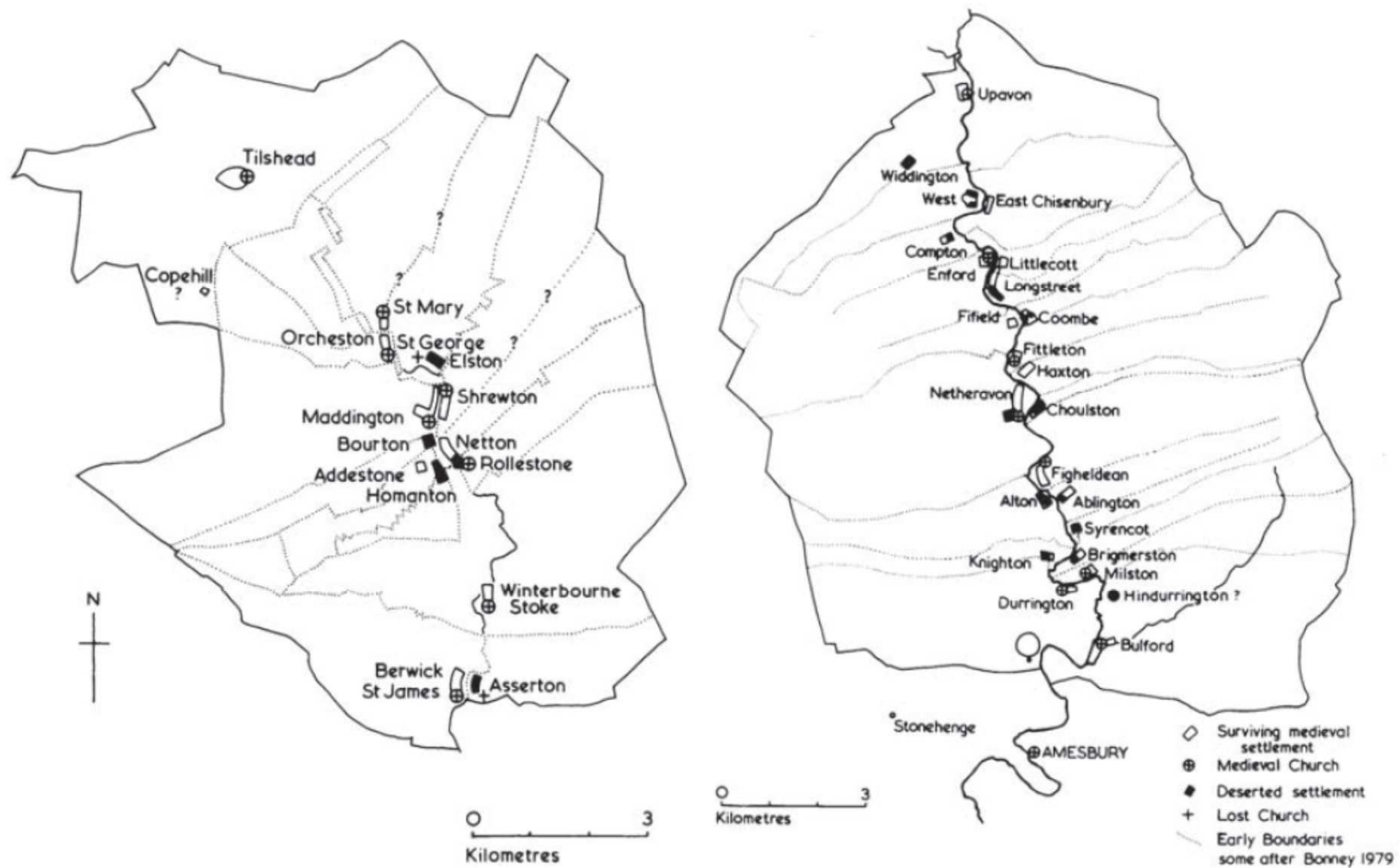
Copper-Alloy Objects

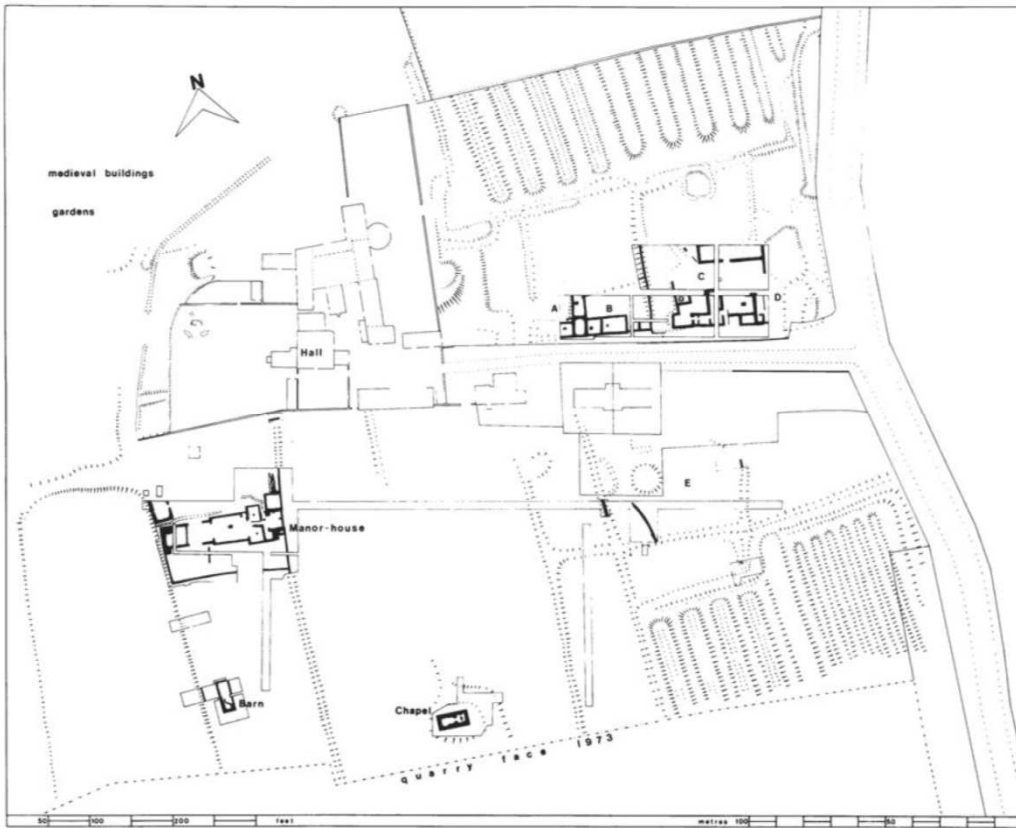
usedlost 6: 12-15. st.

usedlost 10/J- šlechtické sídlo pod usedlostí 10 normanské šlechtické sídlo

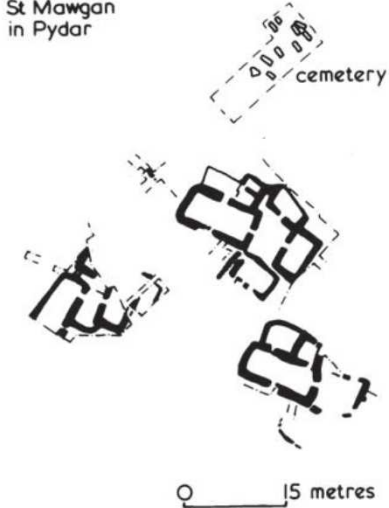

*Parish units in the **Til and Avon river valleys in Wiltshire**. Each of the medieval (and earlier?) settlements in this area has a long thin land unit attached. Such units are economic in origin, reflecting the allocation of different types of land—downland, meadow and arable—to each hamlet. Only later were some (but not all) adopted as parochial and manorial units.*

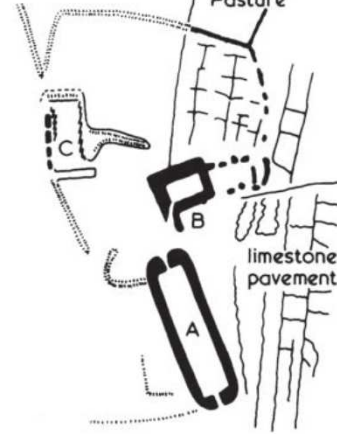

Thrislington village in County Durham. This example of a planned northern village, which later became deserted, has been partially excavated by **Dave Austin**. His work revealed the manor house and chapel and some of the farmsteads. These and the earthworks show regular plots along the street with village boundary bank and ridge and furrow beyond.

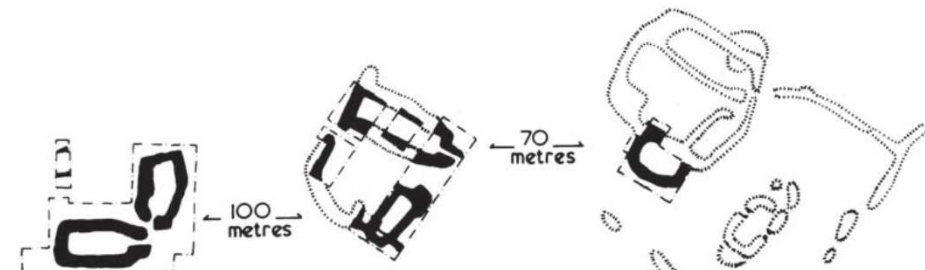
MAWGAN PORTH
St Mawgan
in Pydar

RIBBLEHEAD Gauber Higher
Pasture

SIMY FOLDS Upper Teesdale

Mawgan Porth in Cornwall
Ribblehead in Yorkshire
Simy Folds in Durham

The excavation of these sites has shown that farmsteads and hamlets, often in inhospitable upland situations, were in existence by the eighth, ninth and tenth centuries.

obdélné parcely Z-V
relikty v terénu – hranice parcel, domy

vesnice South Middleton

OKAHAMPTON PARK, DARTMOOR

KEY

- medieval buildings
- medieval field system
- broad ridge and furrow
- intermediate ridge and furrow
- baulks
- narrow ridge and furrow
- 18th-century field banks
- 18th-century building
- 19th-century field banks/ walls
- modern track

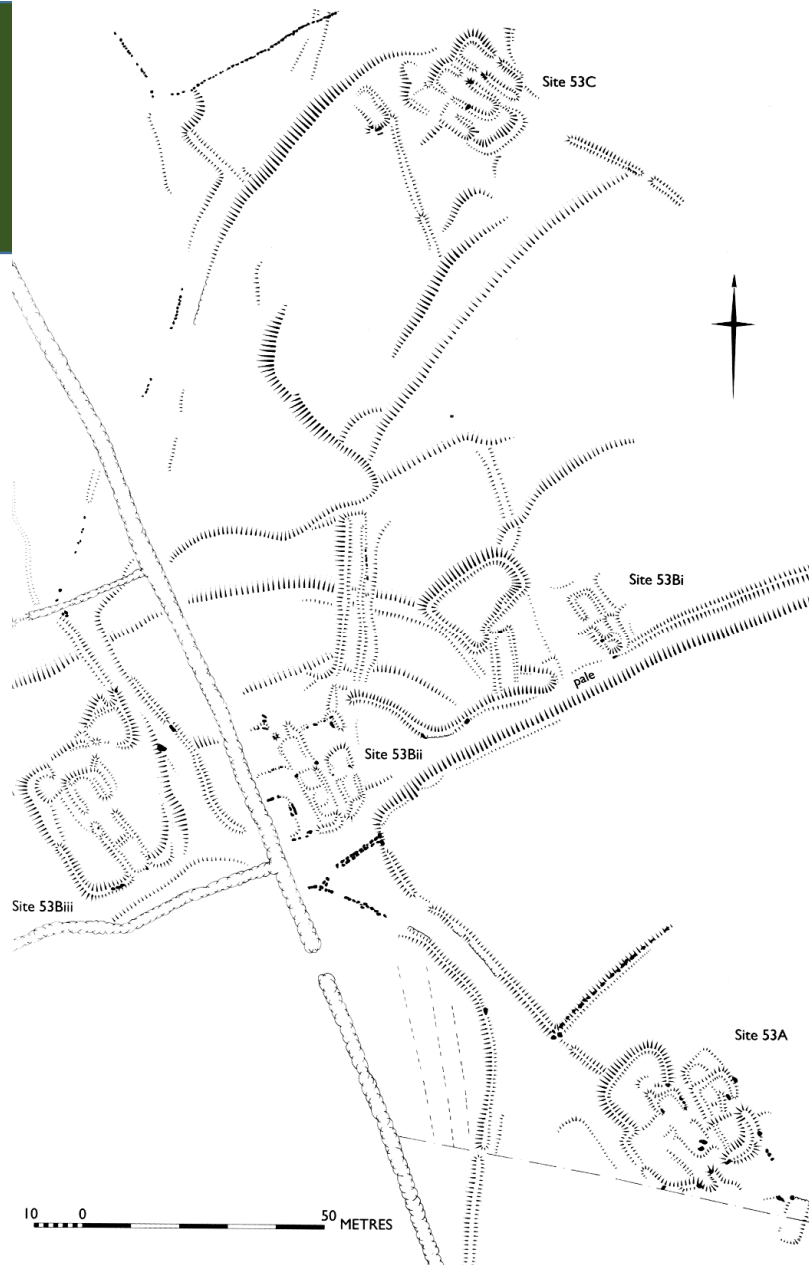

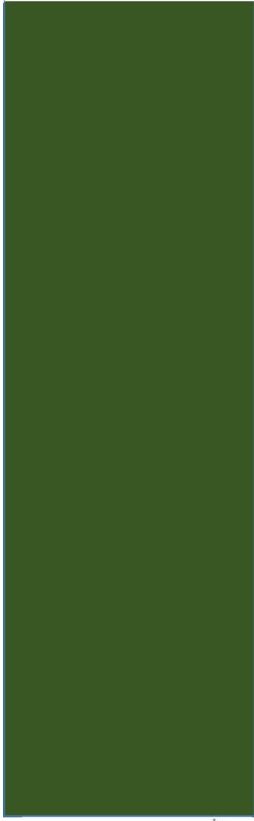
- Okahampton Park
- Site 55

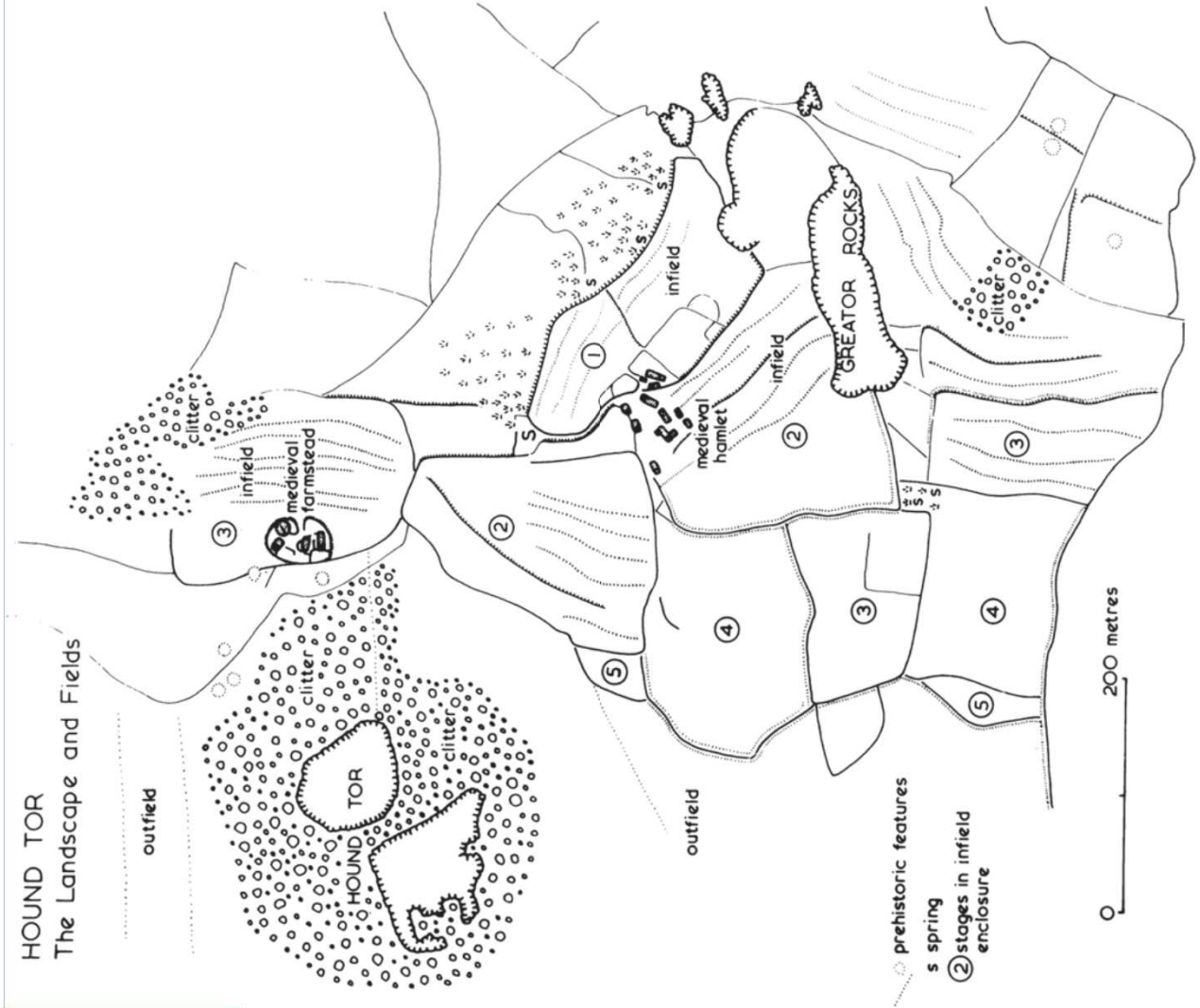
- Okahampton Park, site 53

HOUND TOR

The Landscape and Fields

- Prehistoric hut circles
- Vertical hut circles
- Walled fields
- Round huts
- Round huts with earthen ridge and furrow
- Spring
- Granite tor
- Clitter
- Clitter stream
- Moorland

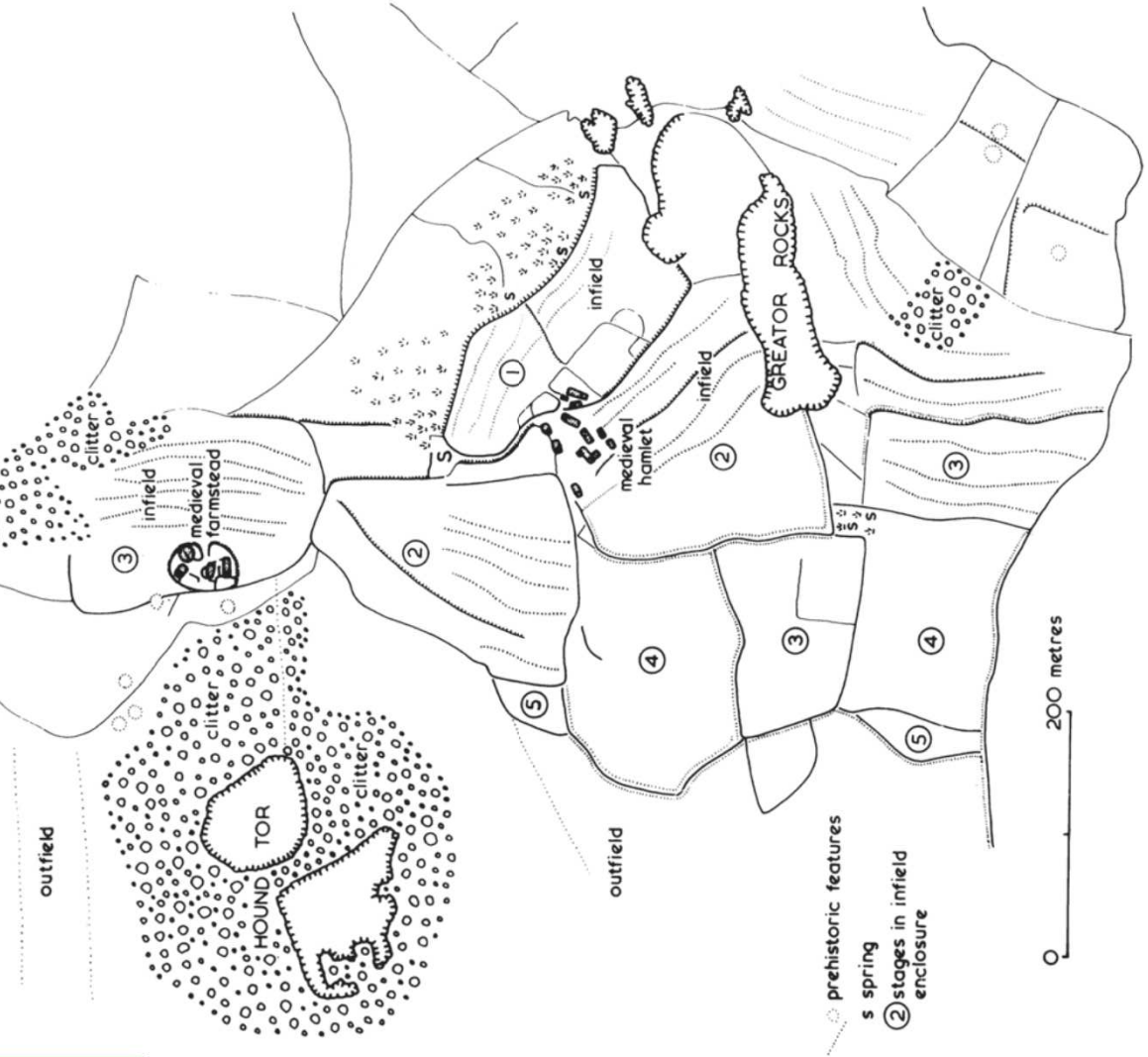
- Medieval corn-ditch
- Double ditch and bank
- Strong lynchet
- Shallow lynchet
- Ridge and furrow
- Prehistoric activity
- Prehistoric house
- Medieval reworked prehistoric reuse

Approximate site of medieval (reworked) land

HOUND TOR

The Landscape and Fields

- Prehistoric hut circles
- Vertical hut circles
- Walled fields
- Round huts
- Round huts with earthen ridge and furrow
- Spring
- Granite tor
- Clitter
- Clitter stream
- Moorland

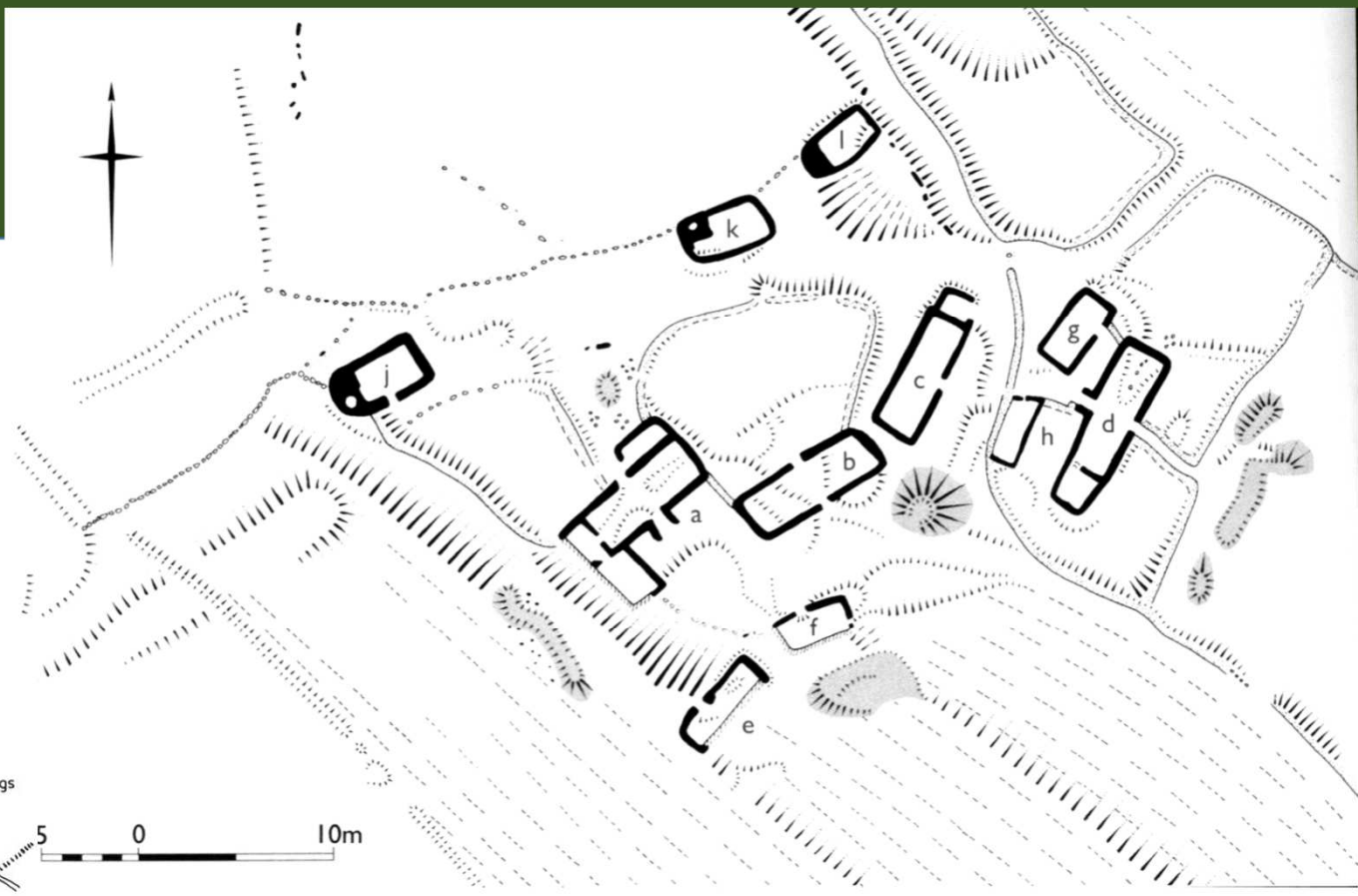
- Medieval corn-ditch
- Double ditch and bank
- Strong lynchet
- Shallow lynchet
- Ridge and furrow
- Prehistoric activity
- Prehistoric house
- Medieval reworked prehistoric reuse

Approximate site of medieval (reworked) land

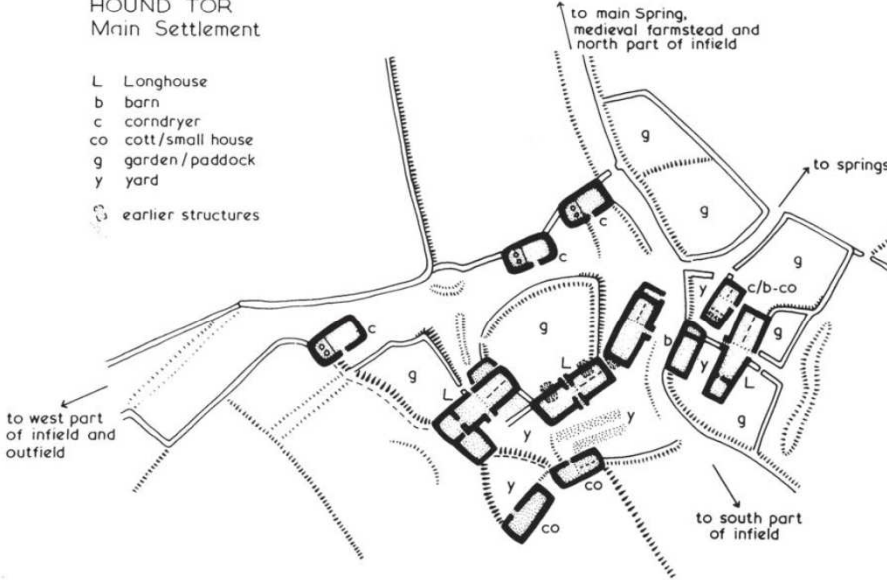

• Houndtor

HOUD TOR
Main Settlement

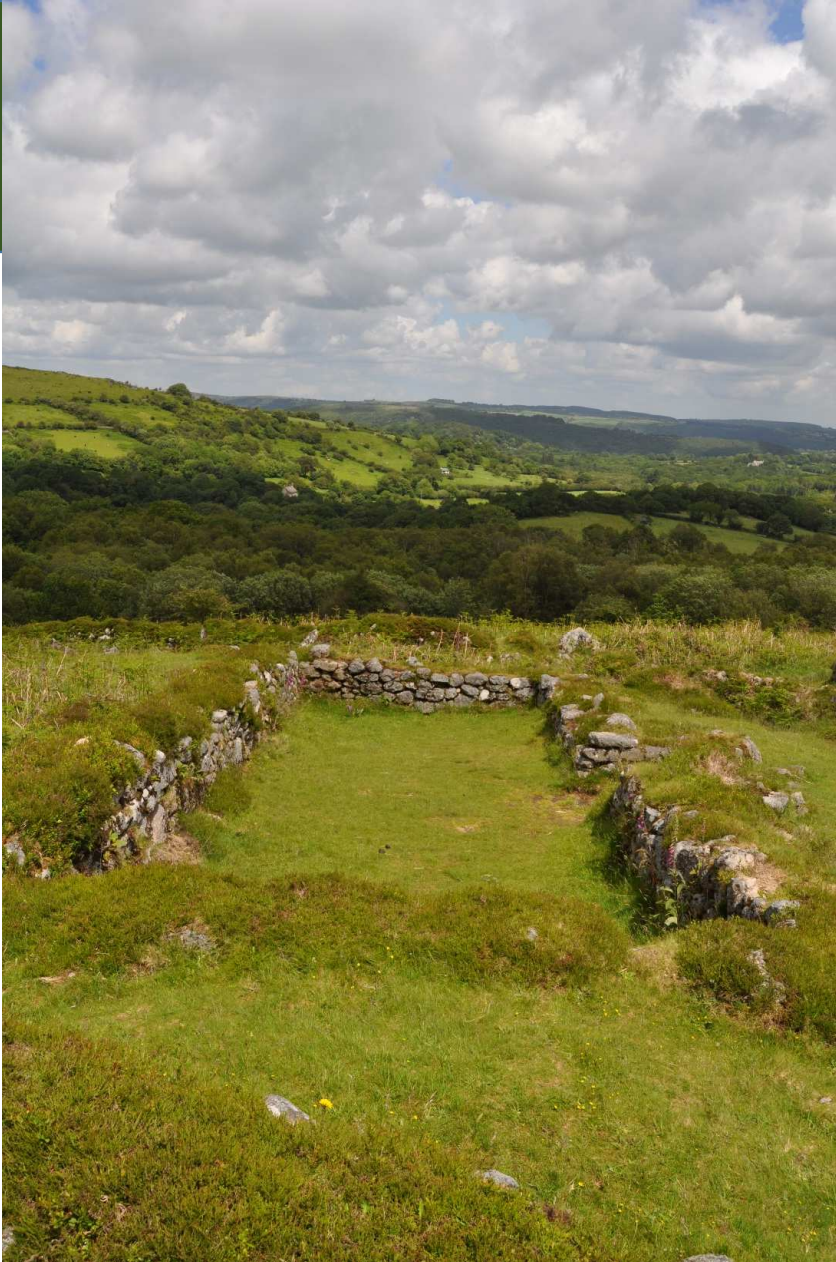
- L Longhouse
- b barn
- c corndryer
- co cott/small house
- g garden/paddock
- y yard
- earlier structures

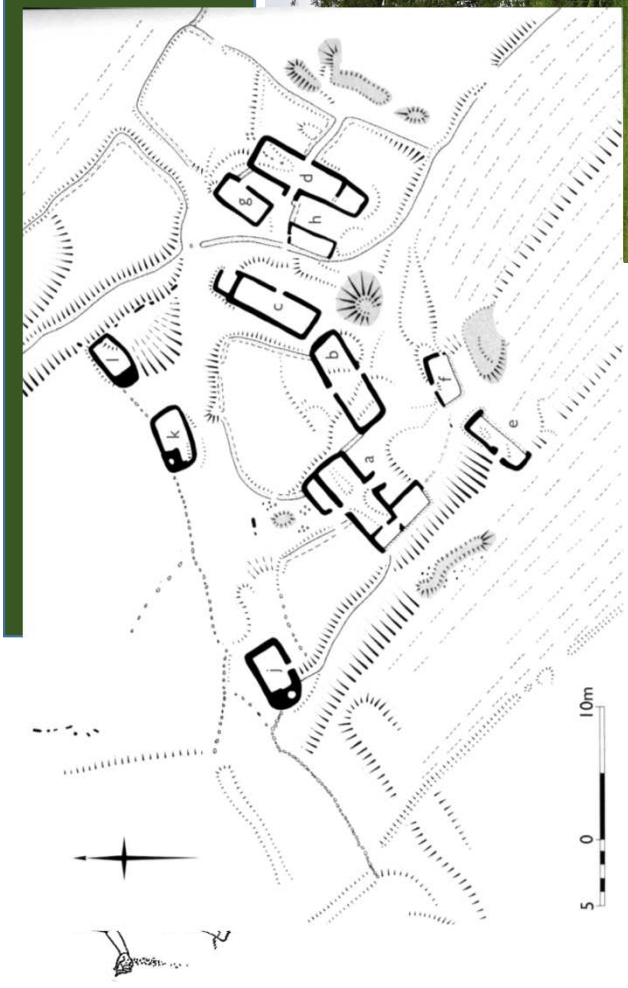

Hound Tor, Dartmoor in Devon. A hamlet settlement of three or four farmsteads, each consisting of a longhouse, small house or cott, and 'corn dryer' surrounded by yards, gardens and paddocks. Such a settlement may be thought of as the model for early hamlets all over western Europe.

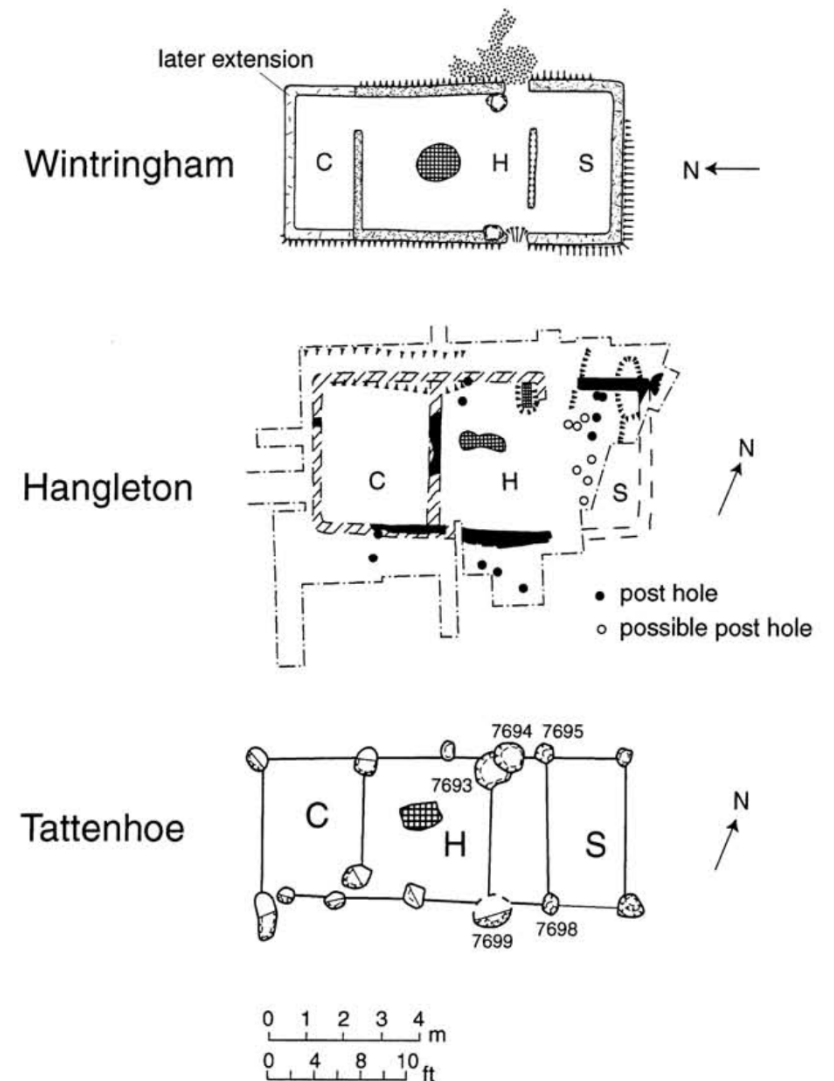
- Houndtor

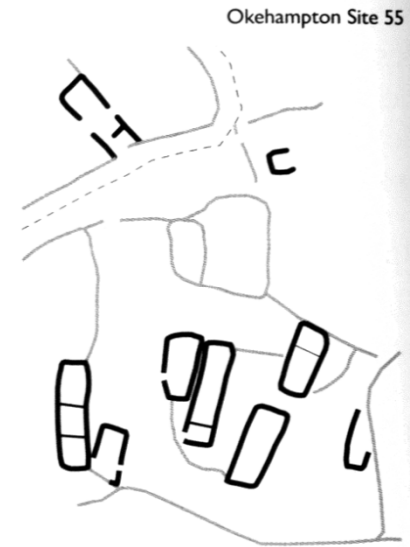
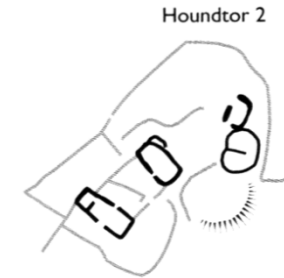
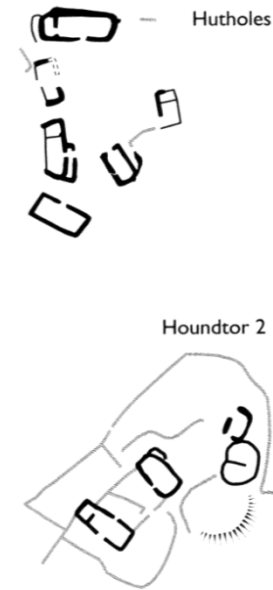
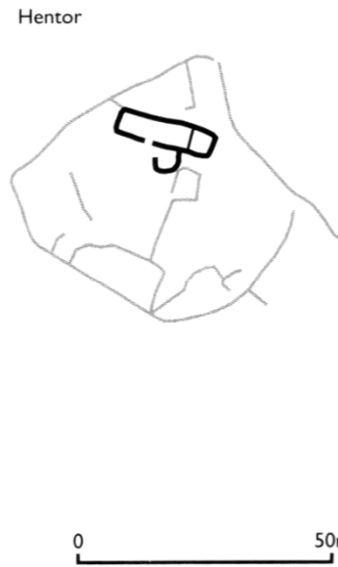
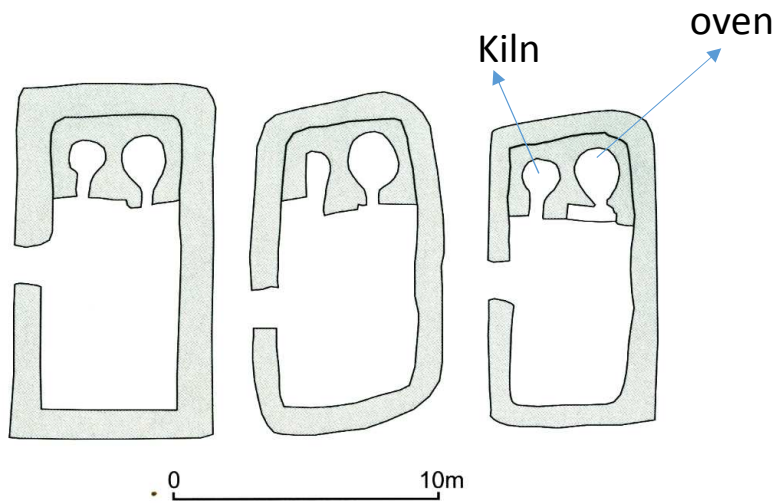
Konstrukce domů

POČÁTEK 13. STOLETÍ

Houndtor: stodoly (BARNS) x CORN DRYER

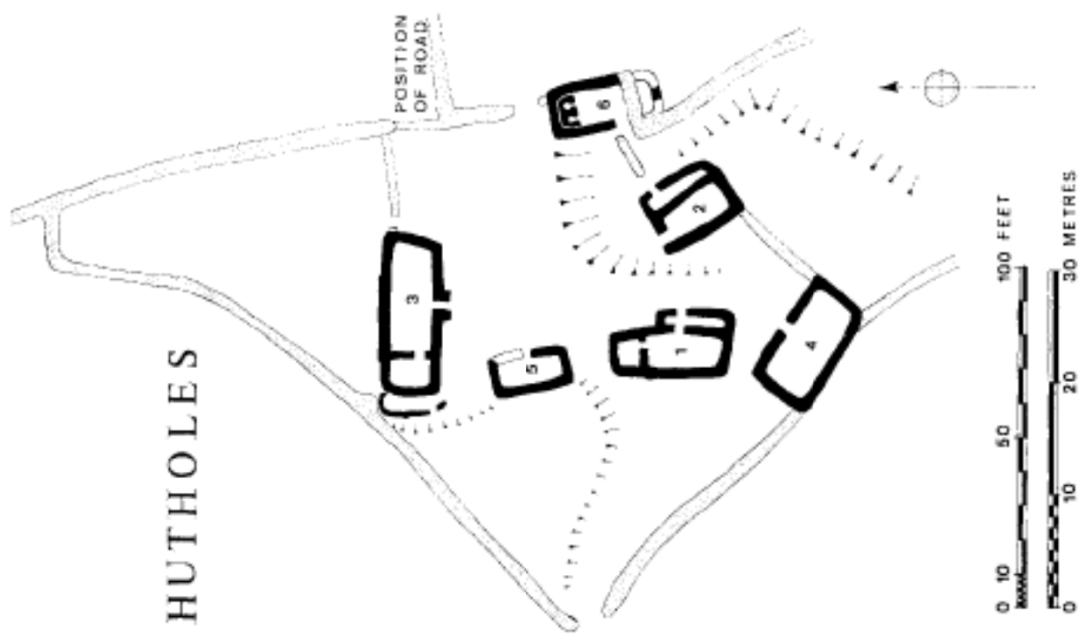
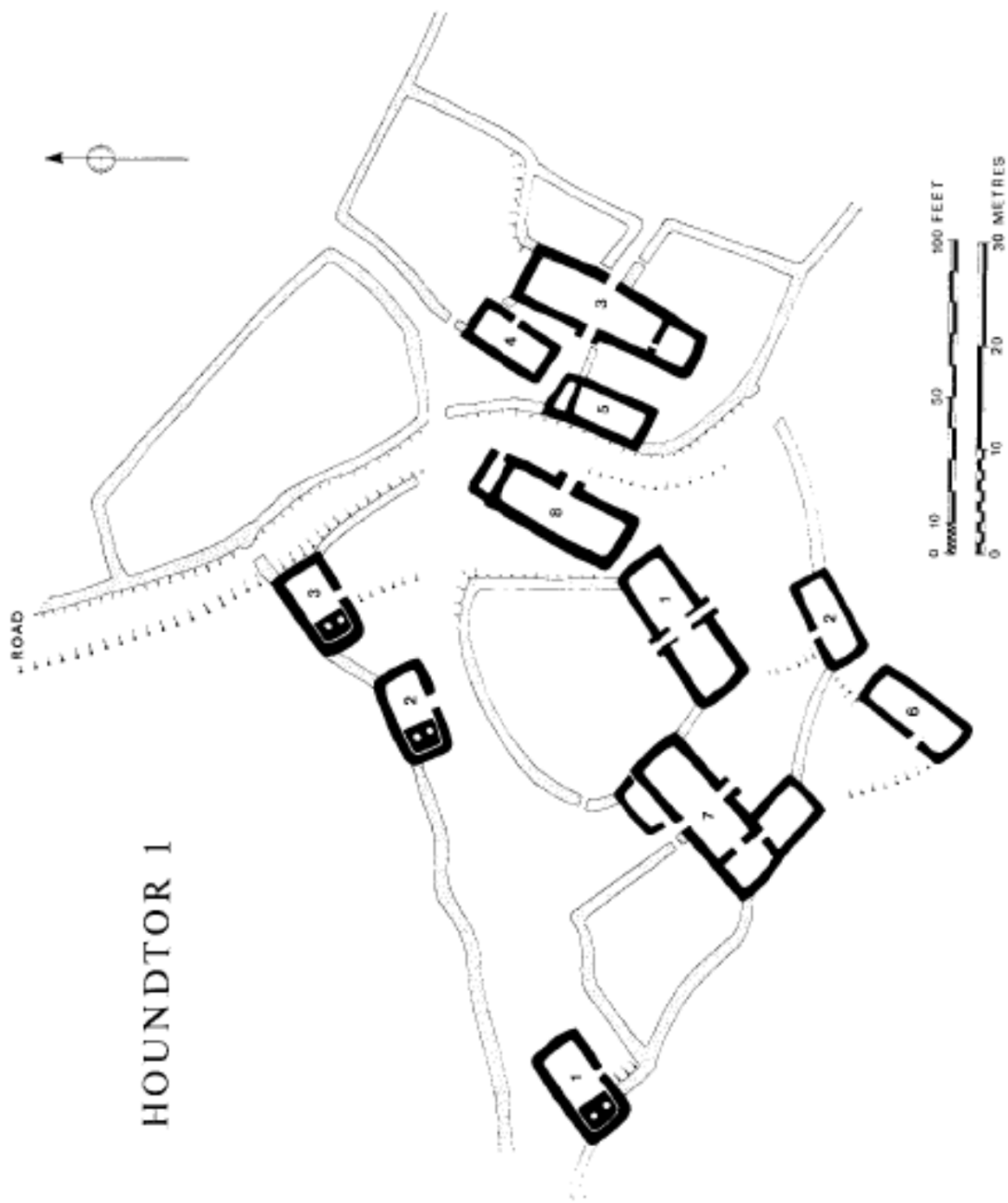

• LONG HOUSE=CHLÉVNÍ DŮM:

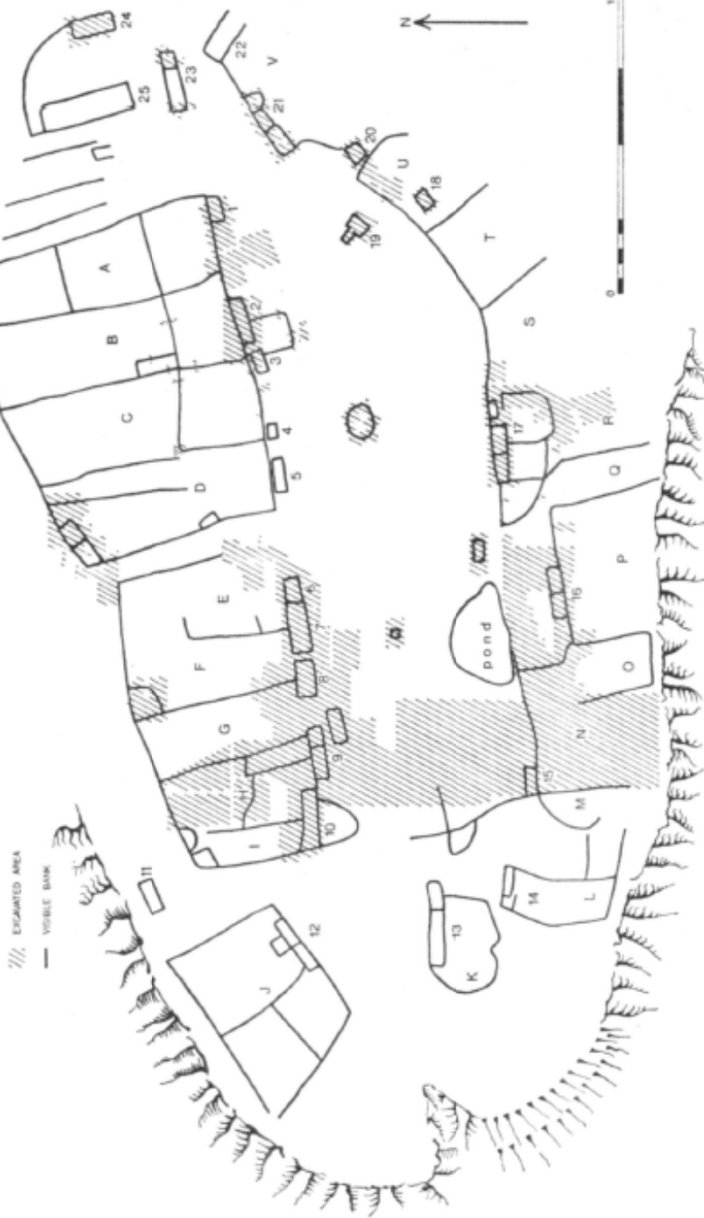
- š=2-4,5 m, d=11-18 m
- V kamenné zdi: max 1 m, na ní položen trámový krov
- Průchozí síň – dveře na obou stranách v centrální části domu

HUTHOLES at Witcombe

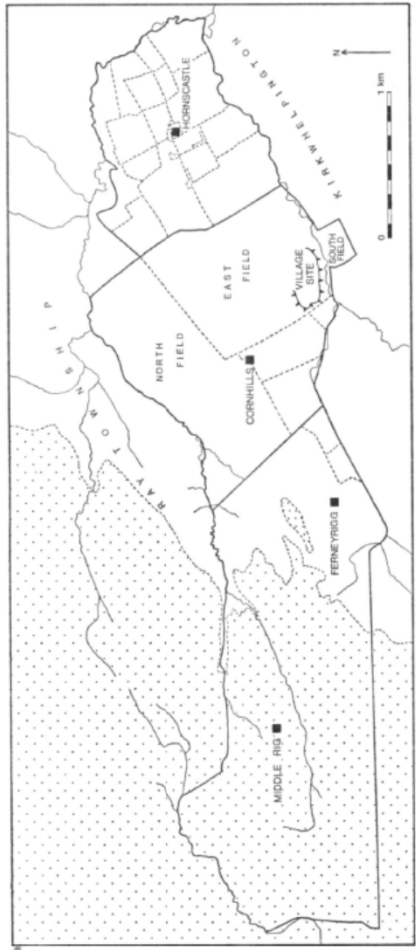
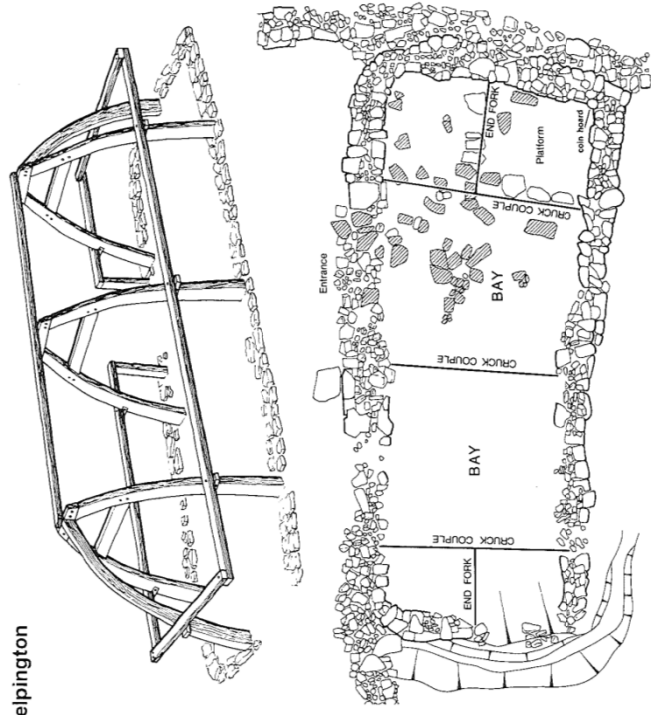

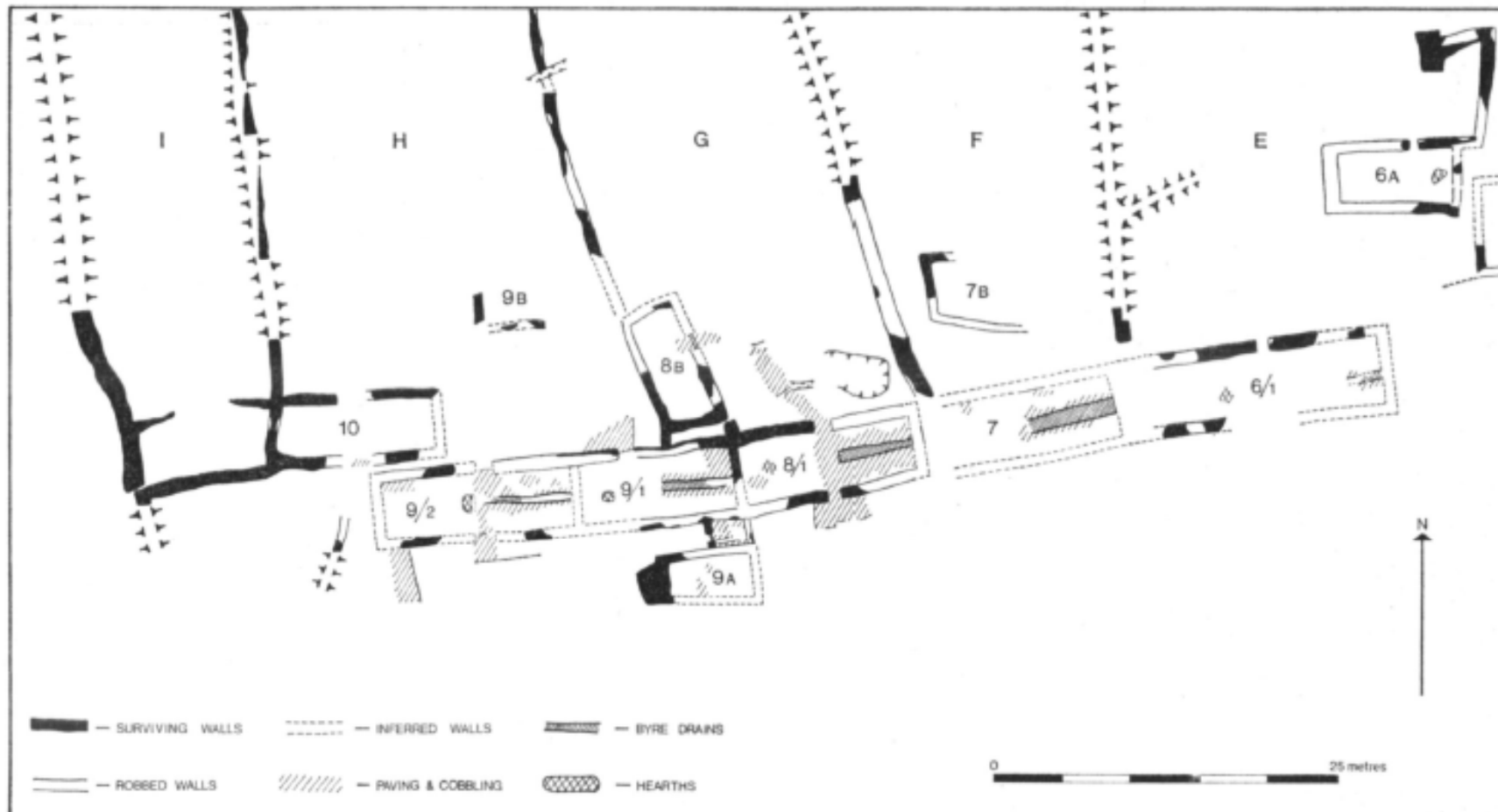
WEST WHELPINGTON
 SURVEYED 1958, 1966-70

West Whelpington

- West Welphington
- II. fáze (14.-17. století)
- Plánovitá výstavba s okapovou stranou do návsi

FRANCIE

- Francká království (486–987)
- Království FRANCIE (987–1453)
  - VZESTUP KRÁLOVSTVÍ
  - POZDNÍ KAPETOVCI (1165–1328)
    - 4.4.1 FILIP II. AUGUST
    - 4.4.2 SV. LUDVÍK(1226–70)
    - 4.4.3 FILIP III., FILIP IV. (1270–1314)
  - VALOIS: 100-LETÁ VÁLKA (1328–1453)

PALADRU

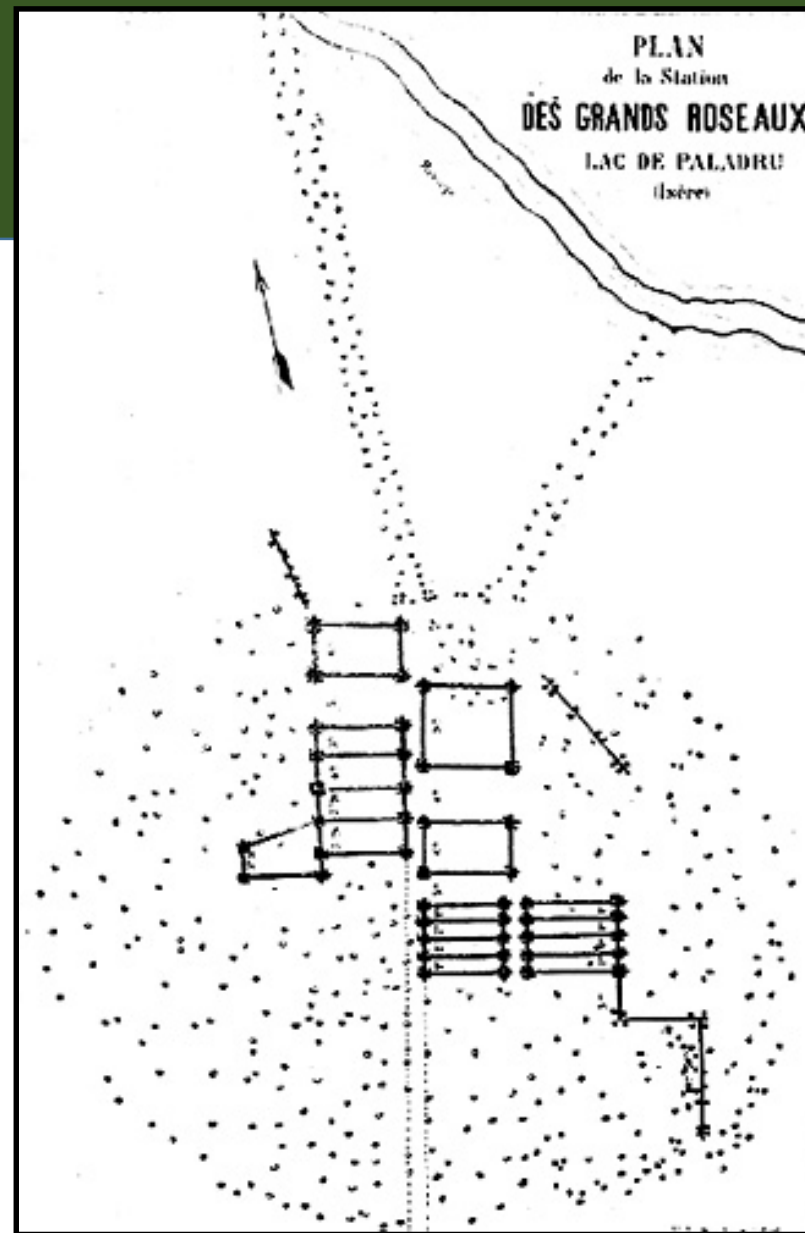
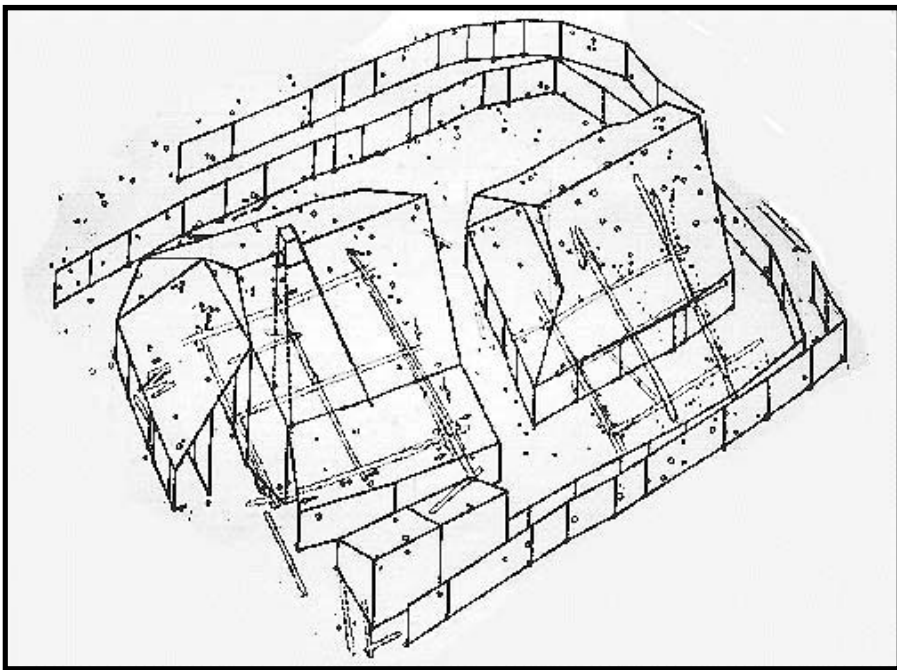

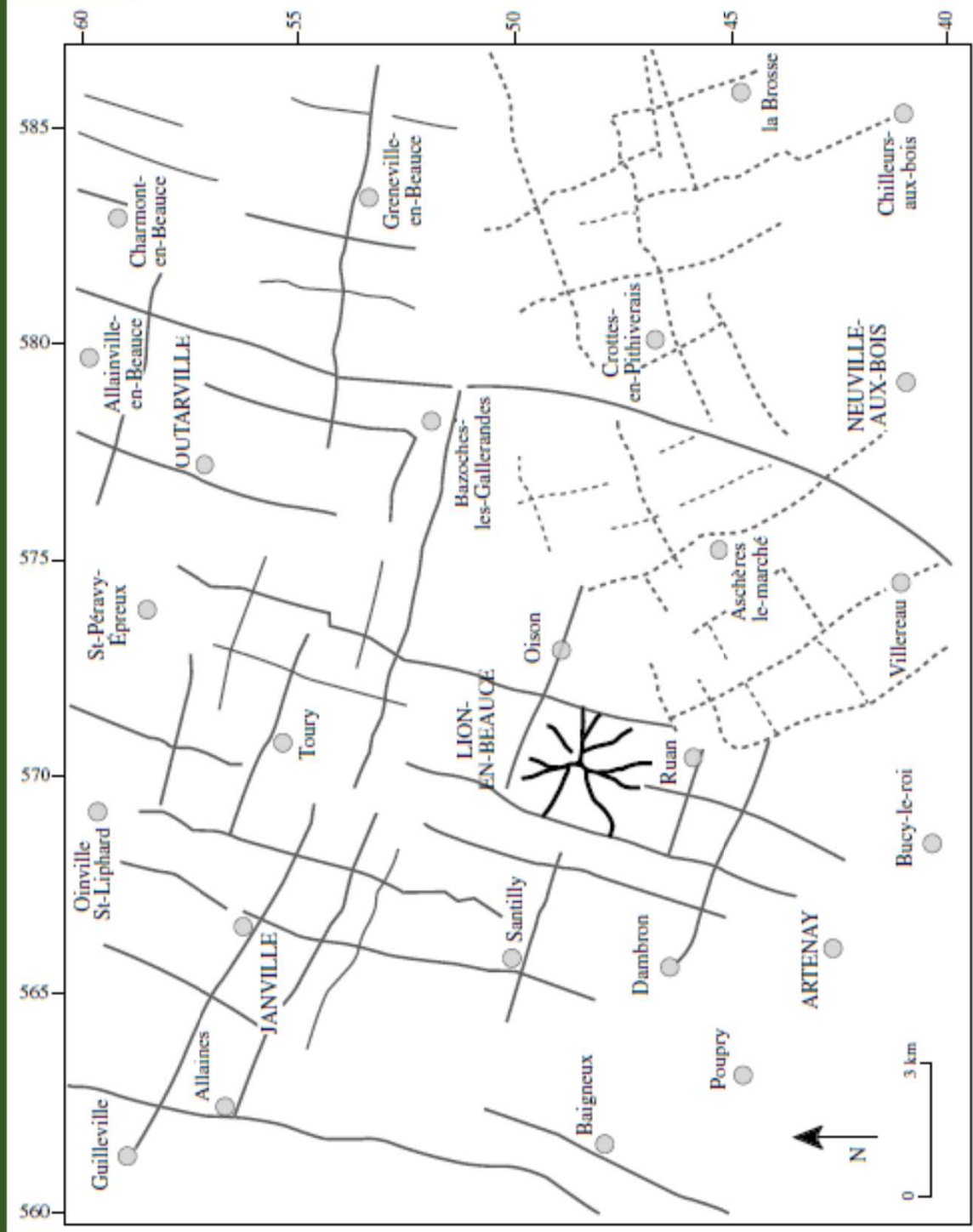
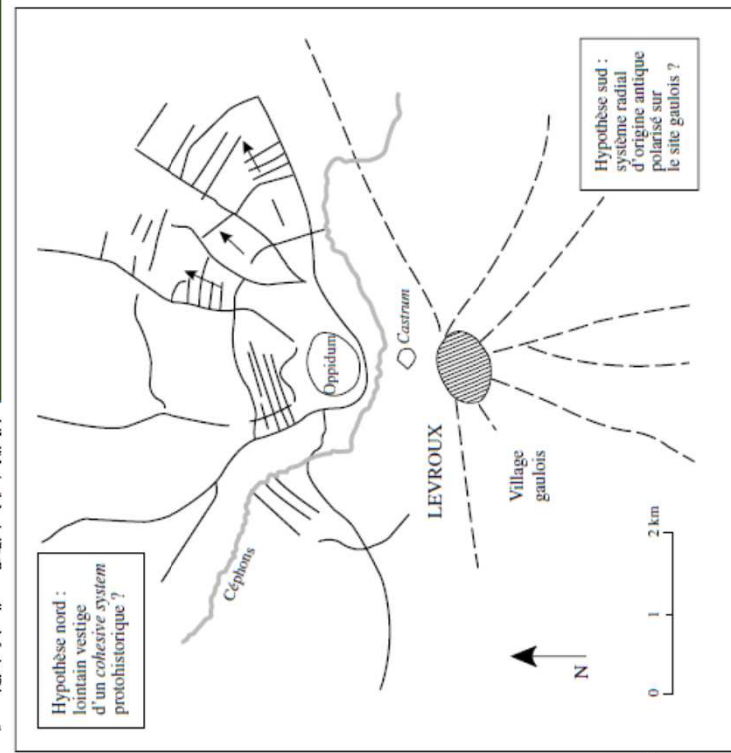
vesnice postavená na dřevěných pilotech Colletière
- na pevné zemi (ale podmáčená, jílovitá, následně
zaplaveno)

Ohrazení (50x25m)

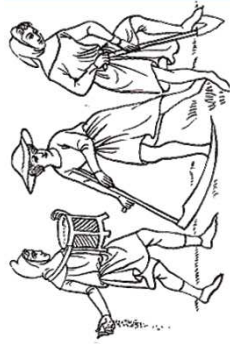
Colletière I – opevněná usedlost

Řada silných dubových kůlů oddělená silnými
prkny, pravděpodobná výška 4,5m

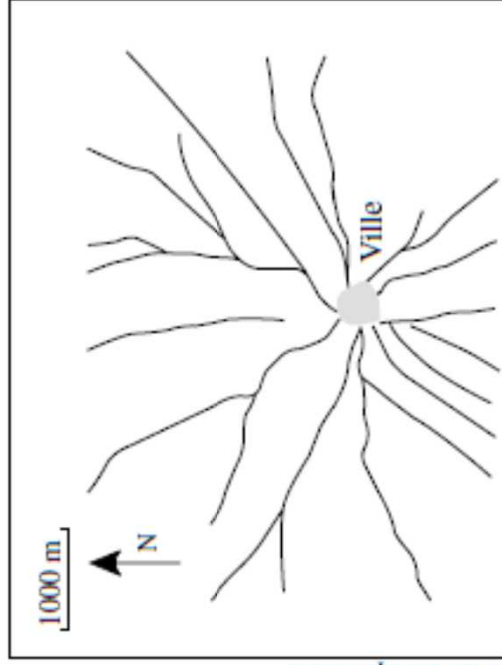

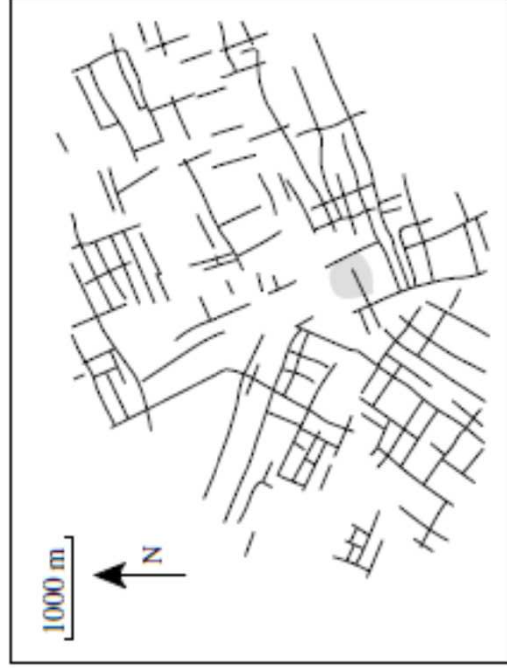

Le réseau routier radial

Les trames parcelaires quadrillées

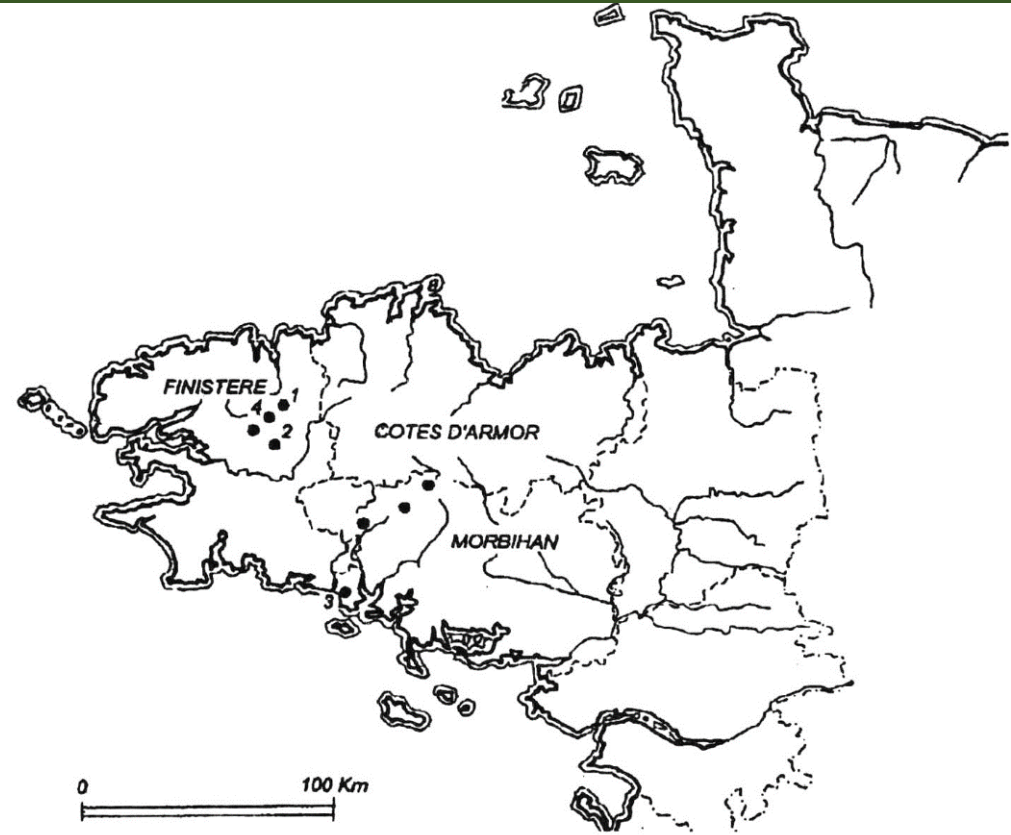
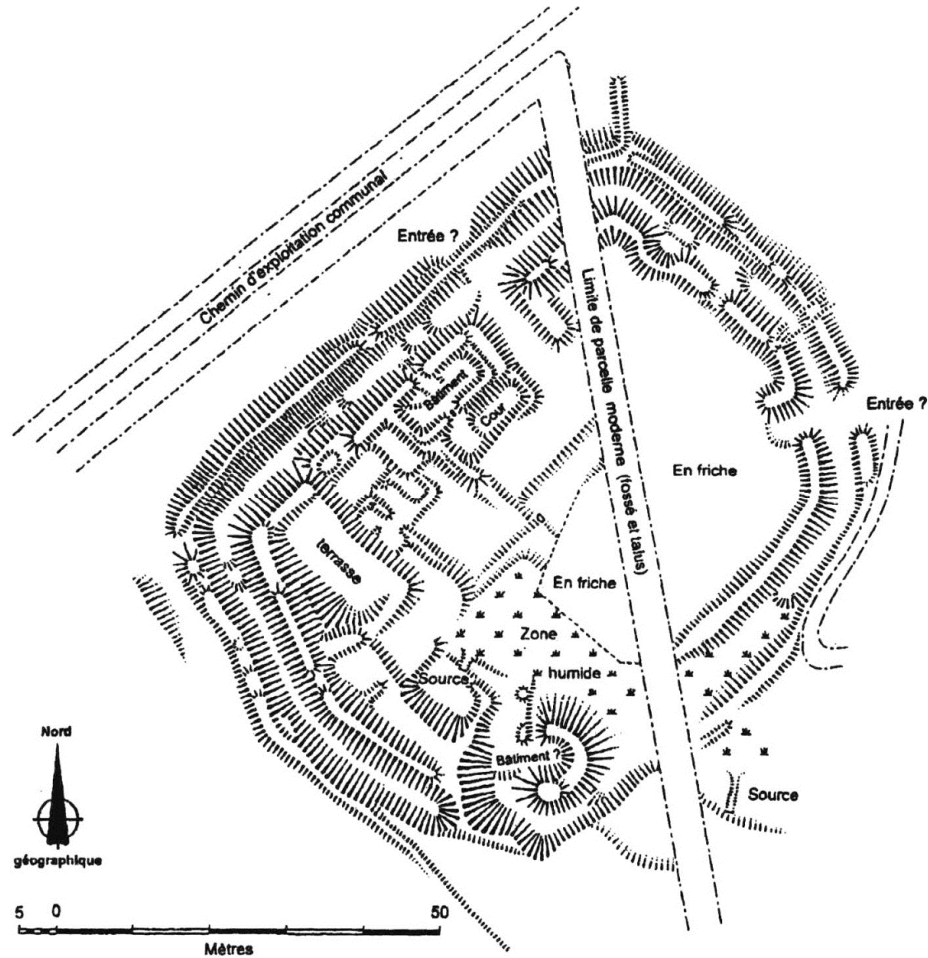

Fusion des deux relevés : le réseau radio-quadrillé

Goarem ar Manec'h

1150-15.století

La maison rurale du XIIe au XIVe siècle dans les Monts d'Arrée (Finistère). Les données des fouilles archéologiques

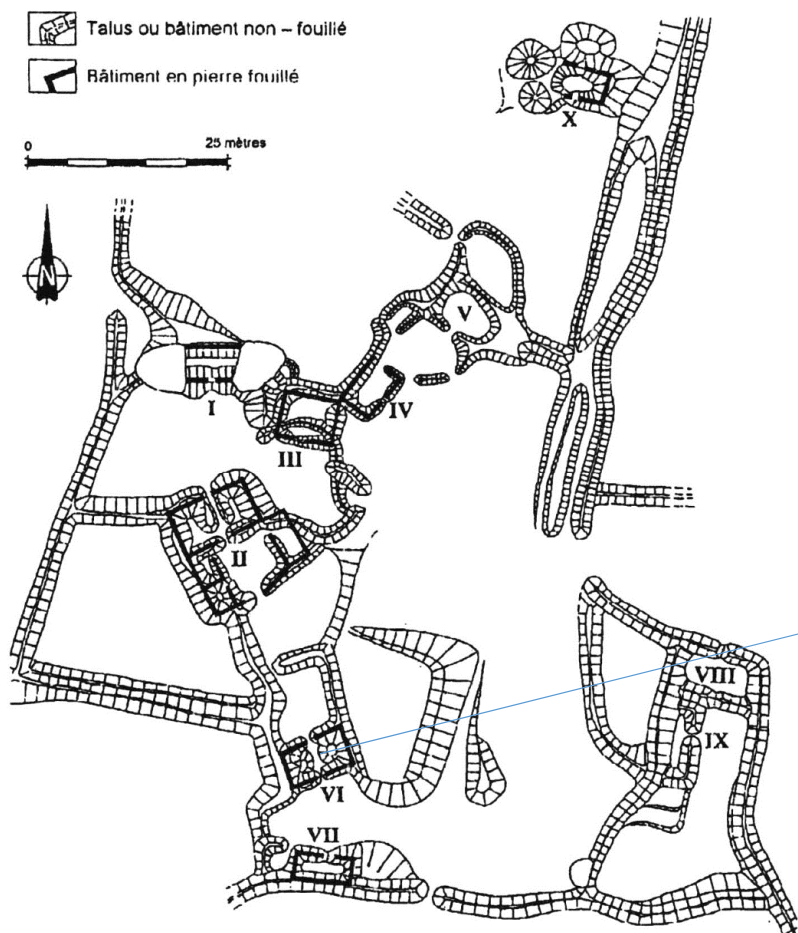
Michael Batt

La maison rurale en pays d'habitat dispersé

Karhaes Vihan, Brennilis (Finistère)

Date C¹⁴: 970-1070,

Požárová vrstva objektu: 1150-1310

Karhaes Vihan, Brennilis

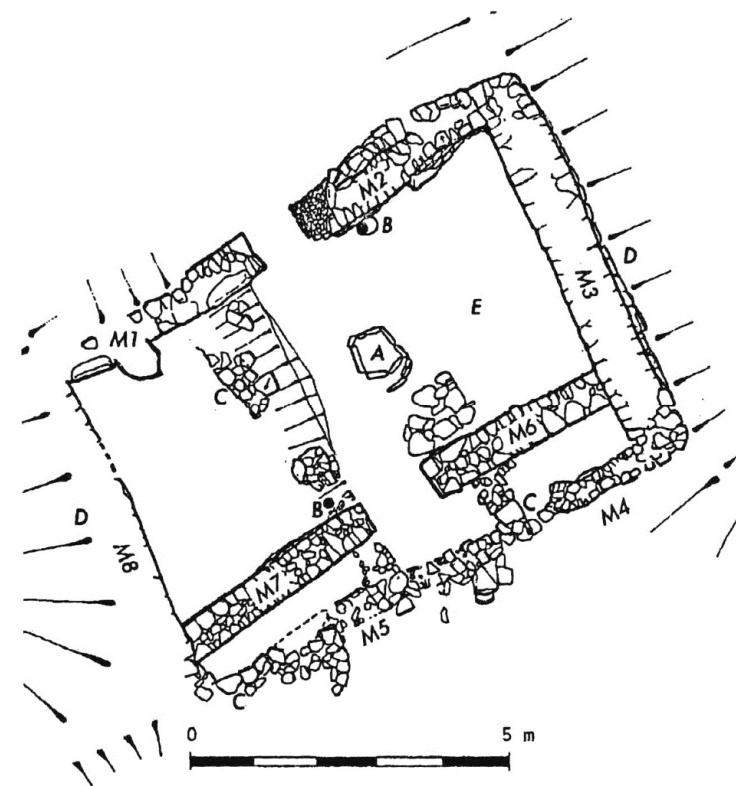
Usedlost VI

7,4x 3,8 m

2 vchody proti sobě (S-J)

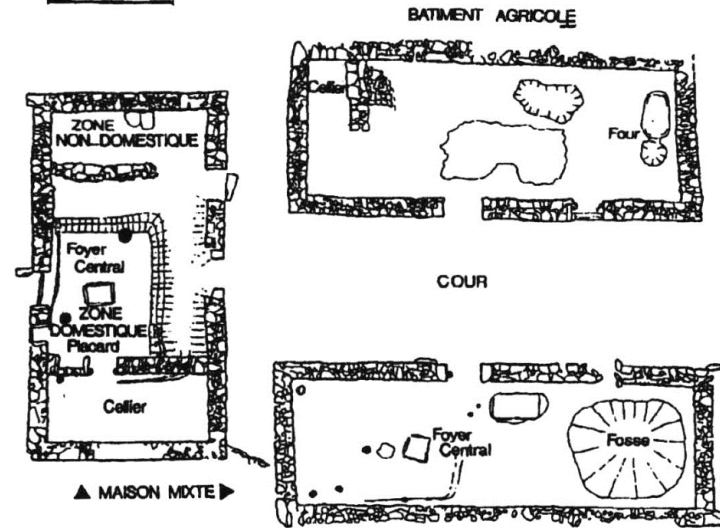
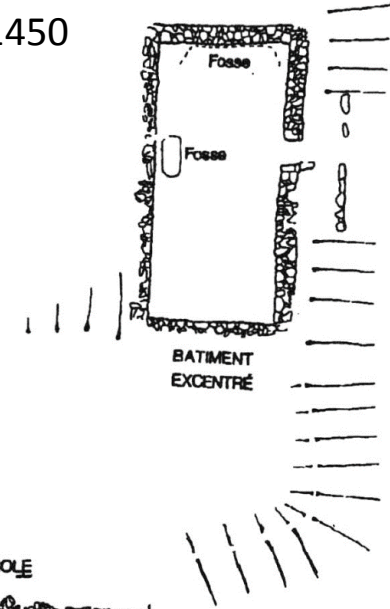
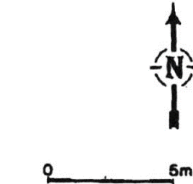
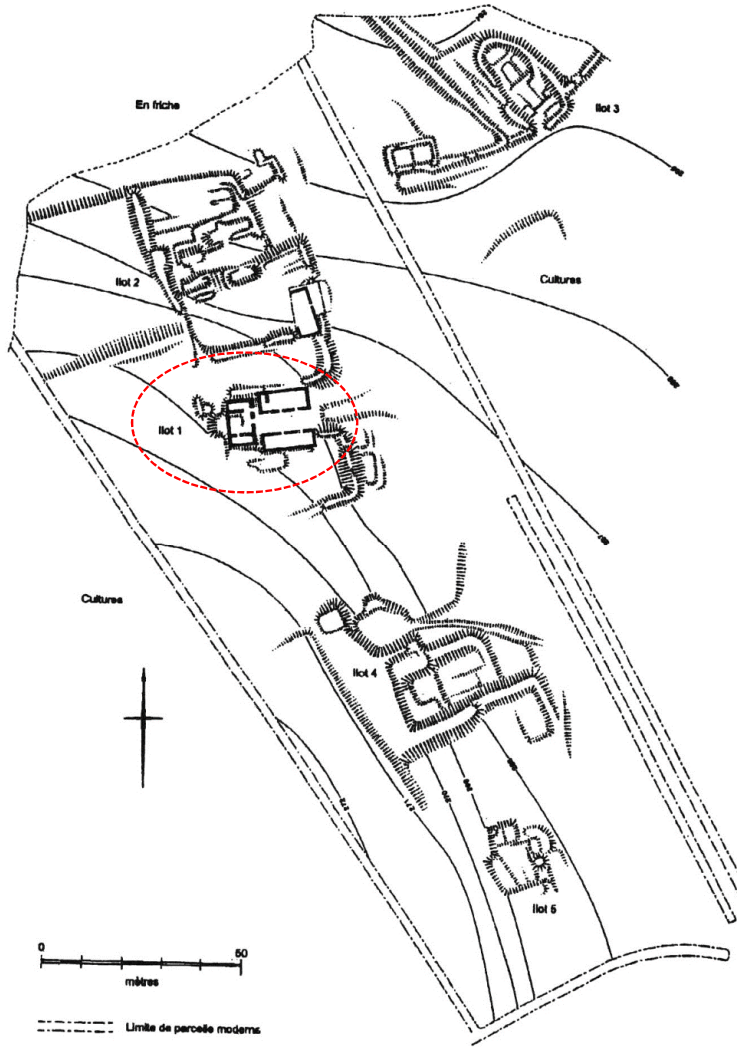
Hliněná podlaha

A : foyer central ; B : trou de poteau ; C : mur antérieur ; D : talus ; E : terre battue

Goënidou, Berrien (Finistère)

Date C¹⁴: 1350-1450

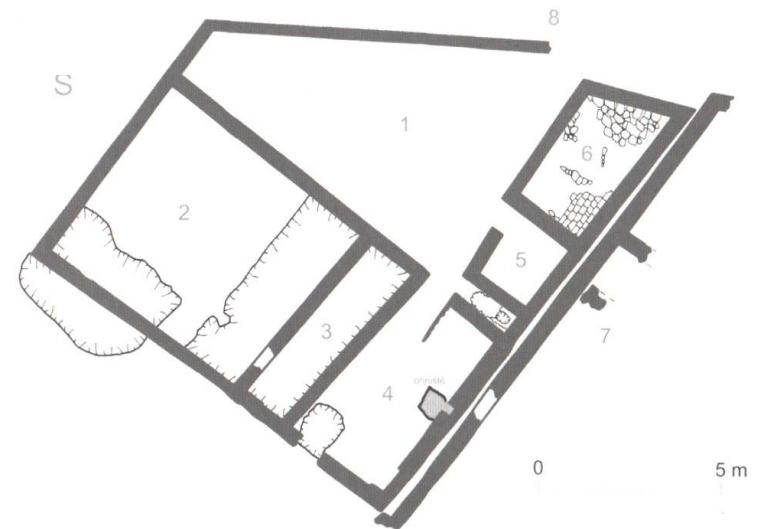
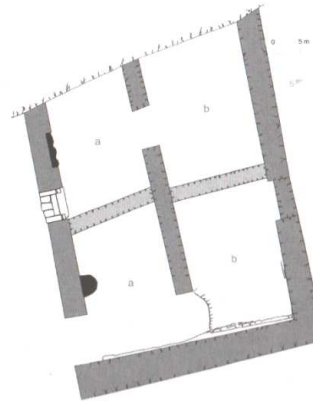
DOMY

1-DÍLNÉ

2-DÍLNÉ: např. CHLÉVNÍ, JIZBA+KOMORA
J-FR.: patrové domy

3- DÍLNÉ: ALSASKO – ARTOLSHEIM

VÍCEDÍLNÝ DŮM: trojtraktový kamenný (Normandie)

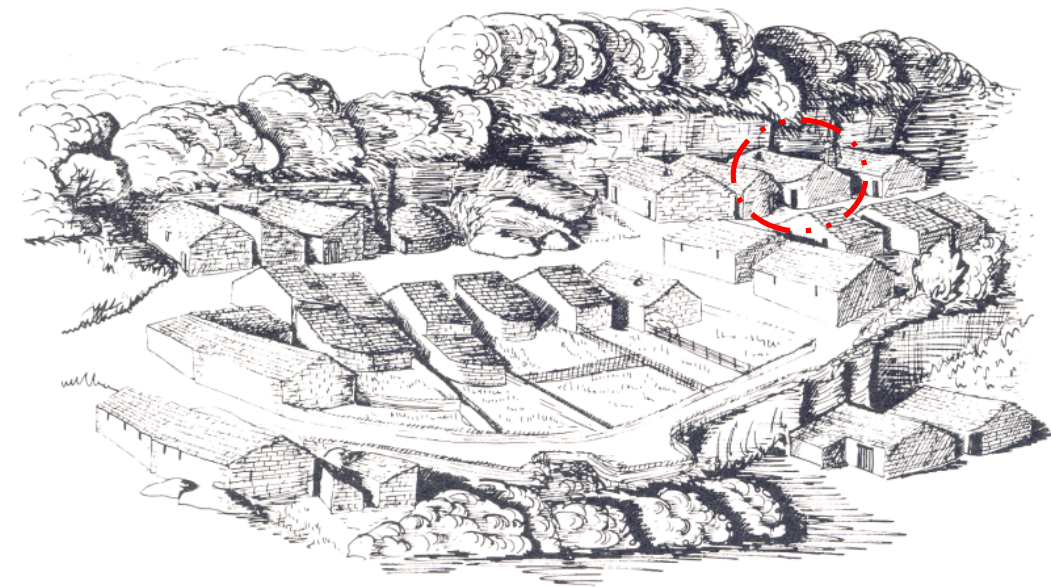
ZSV DRACY U BAUBIGNY
Burgundsko

AE výzkum 1965-1980
pol.-fr. Expedice

Datace: poč. 13.-15. století

19 dokumentovaných domů
V zdiva až 2 m

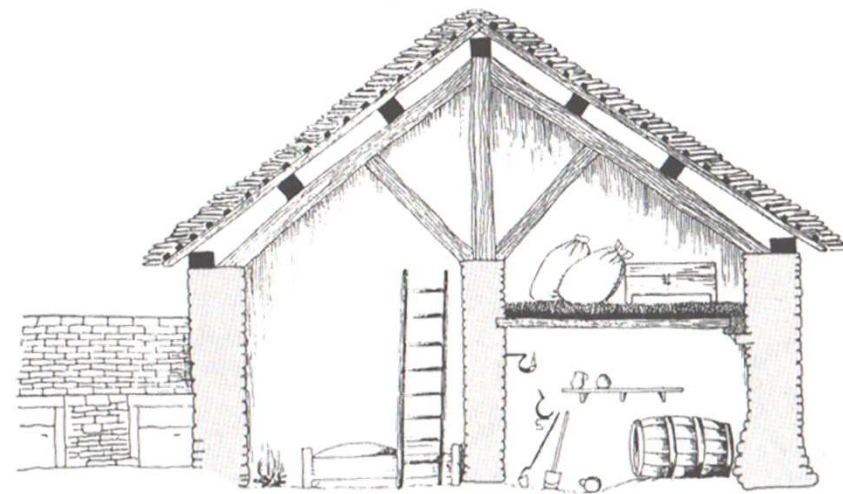
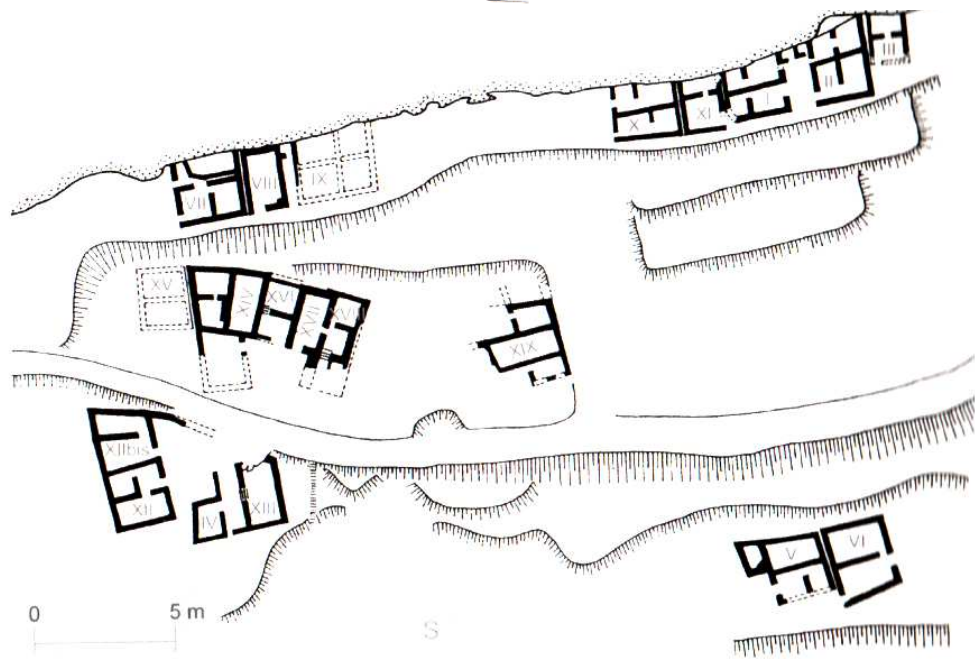

DRACY u Baubigny

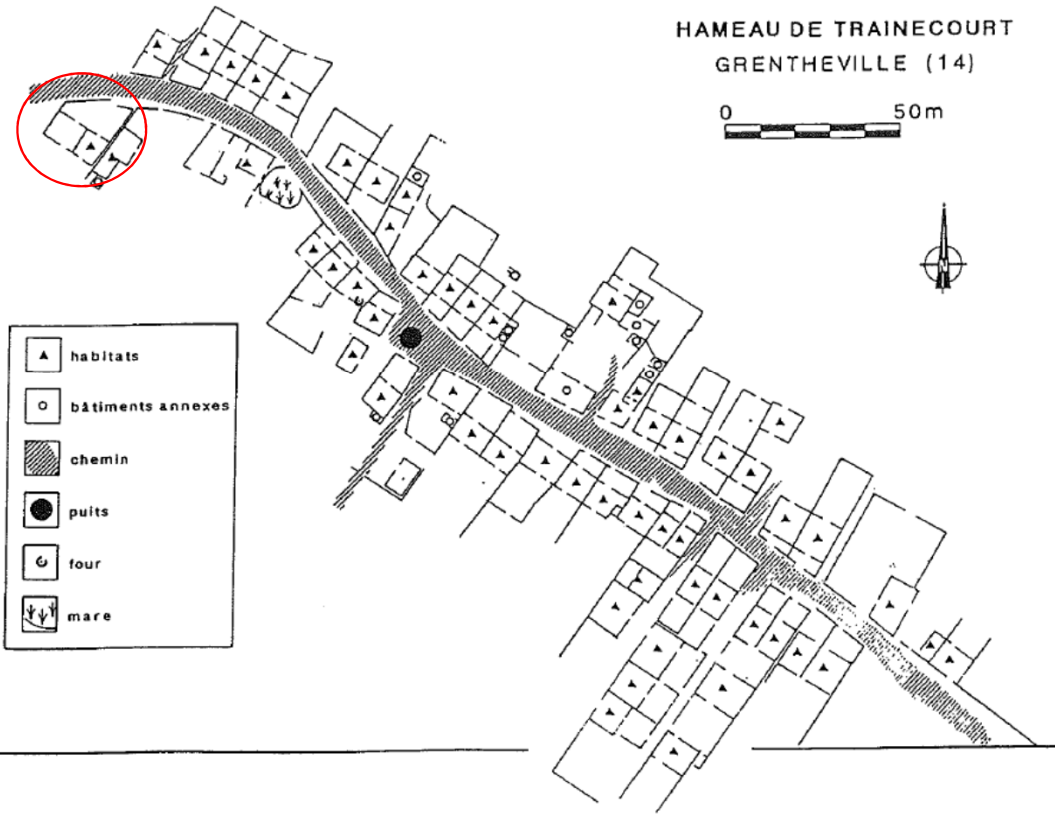
USEDLOST II

½. 14. století: původně
2-dílný → 4-dílný dům:
2 obytné jednotky

HAMEAU DE TRAINECOURT
GRENTHEVILLE (14)

0 50m

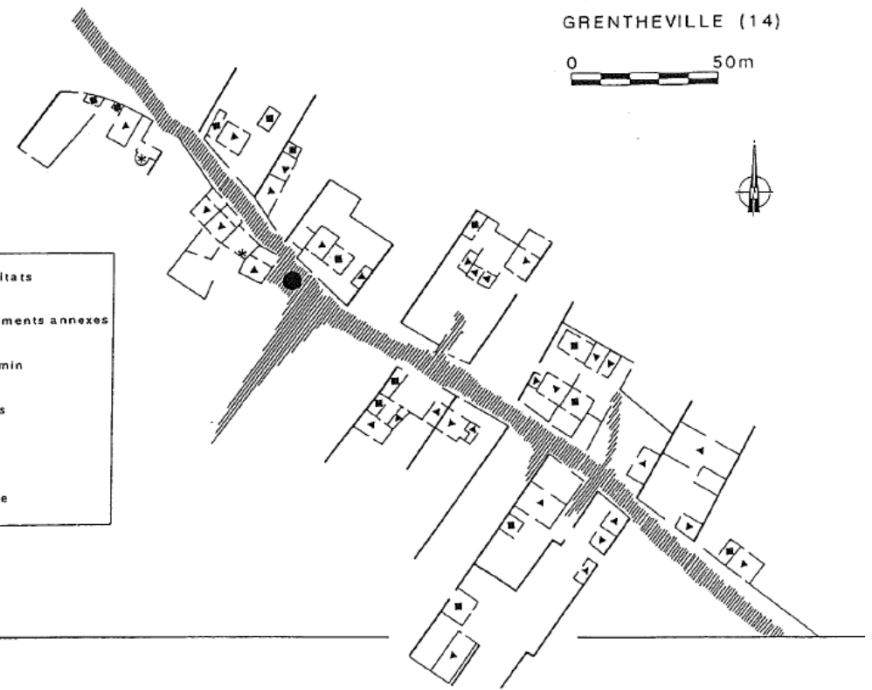
- ▲ habitats
- ◻ bâtiments annexes
- ▨ chemin
- puits
- ⊙ four
- ⊞ mare

KONEC 13. STOLETÍ

KONEC 14. STOLETÍ

HAMEAU DE TRAINECOURT
GRENTHEVILLE (14)

0 50m

- ▲ habitats
- ◻ bâtiments annexes
- ▨ chemin
- puits
- ⊙ four
- ⊞ mare

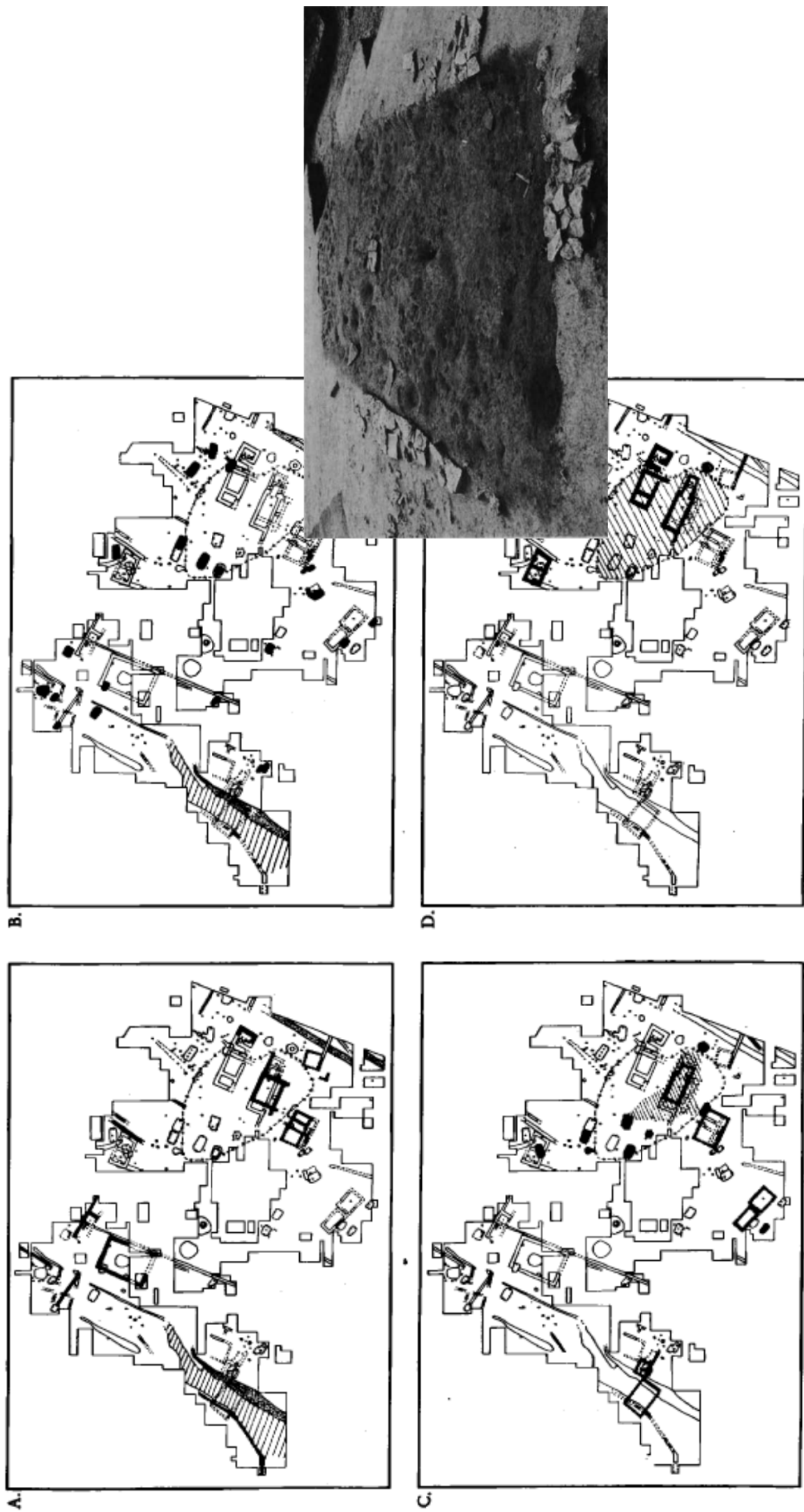
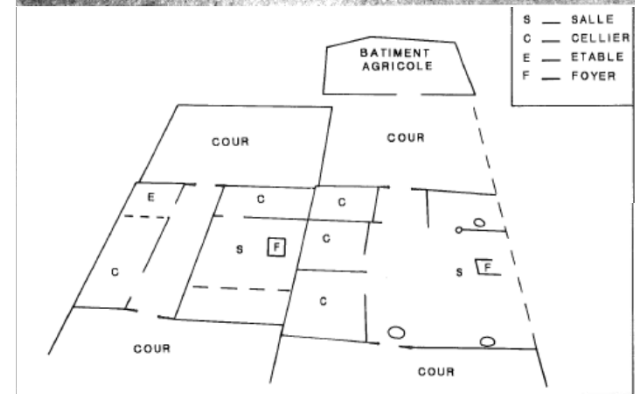
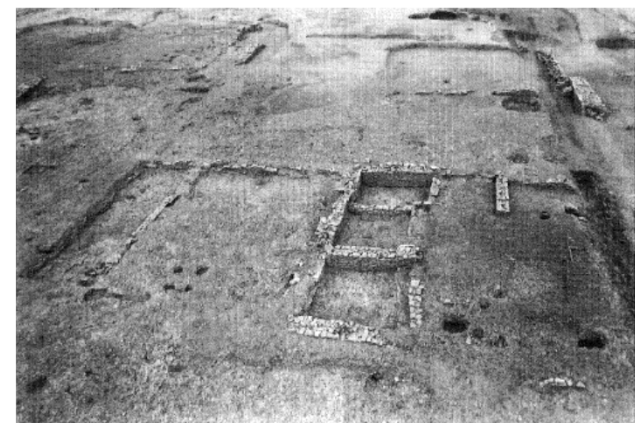

Fig. 2 Plans par périodes des fouilles de Saint-Martin de Mondeville A. Ier-IIIe s.; B. IVe-Ve s.; C. VIe-VIIIe s.; D. IXe-XIIe s.

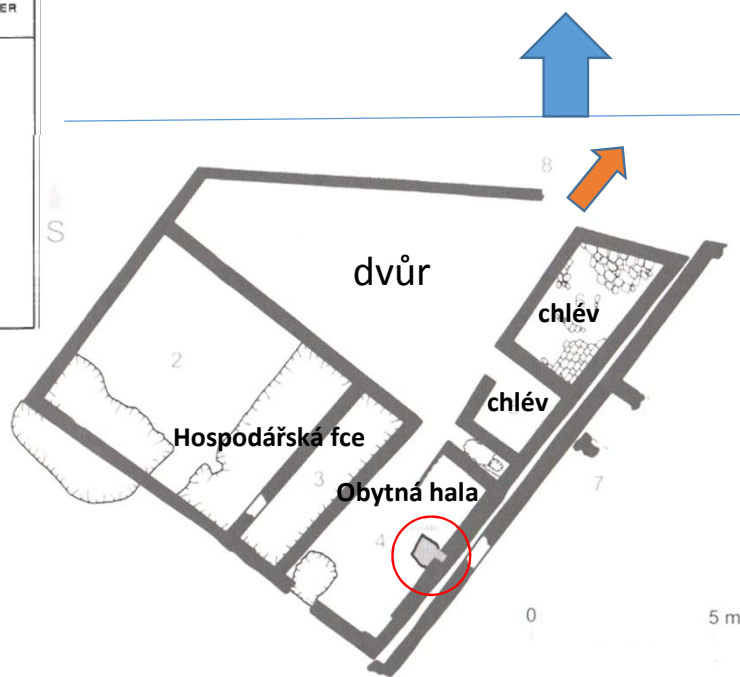
VÍCEDÍLNÝ DŮM: trojtraktový kamenný (Normandie)

Trainecourt (Normandie)

Usedlost na Z-okraji vesnice
14. století

Usedlost 38
13. století

Německo

Švábsko: oblast V-Augsburgu, 490-530 m.n. m, zalesněný prostor
Lokační listiny poloviny 14. století: Iniciátor lokace, Lokátor

Záměr * 12-21 usedlostí

Dvorová parcela a zahrada: ½ a ½ jitra (45x110 m – na katastrální mapě 1 parcela)

pole: S=36 jiter (3x12)

Louky: S=6 jiter

Půda obecné využití S= 8 jiter (pastviny, les)

1 usedlost 51 jiter (1 lán) = 25 ha

Plužina: záhumenicová, délka 250-1300 m

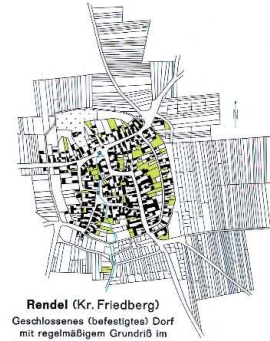
Formen ländlicher Siedlungen

Singlis (Kr. Fritzlar-Homburg)
Geschlossenes Dorf mit regellosem Grundriß im Anerbenrechtsgebiet (1773)

Wallau (Kr. Biedenkopf)
Geschlossenes Dorf mit regellosem Grundriß im Realerbtteilungsgebiet (1632)

Rendel (Kr. Friedberg)
Geschlossenes (befestigtes) Dorf mit regelmäßigem Grundriß im Realerbtteilungsgebiet (1857)

Roßdorf (Kr. Marburg)
Geschlossenes (befestigtes) Dorf mit regelmäßigem Grundriß im Anerbenrechtsgebiet (1698)

Wellingerode (Kr. Eschwege)
Regelmäßiges Straßendorf (1752)

Schwalefeld (Kr. Waldeck)
Unregelmäßiges Straßendorf (1659)

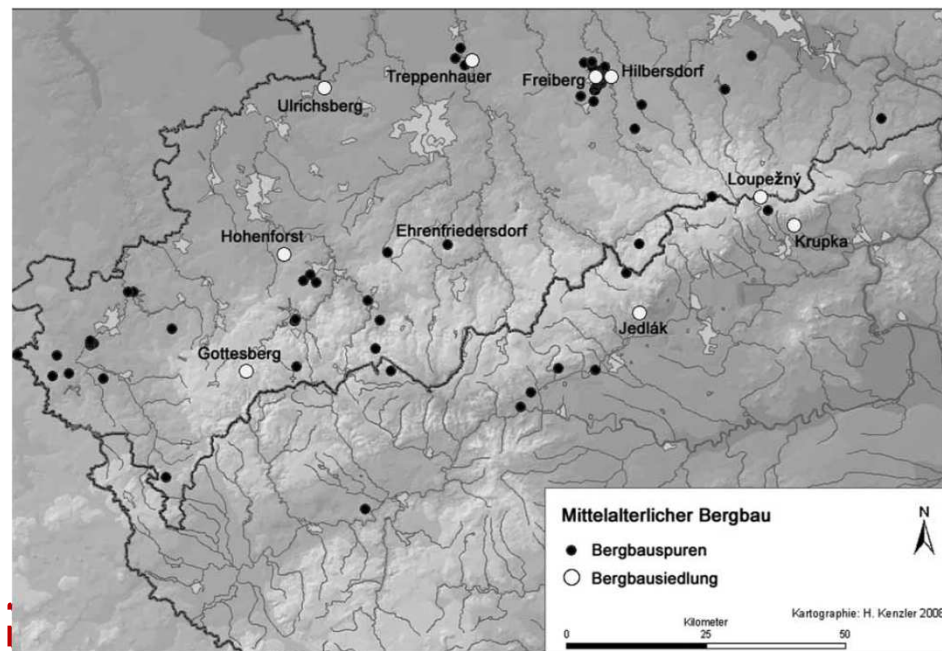
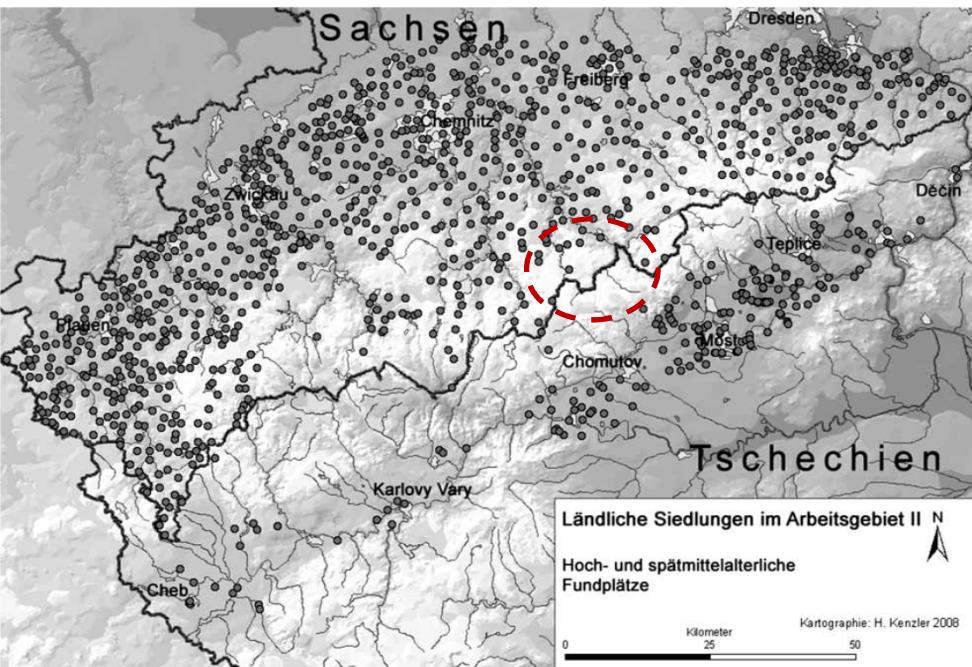
Leckringhausen (Kr. Wolfhagen)
Zweizeiliger Straßenweiler (Hugenottendorf) mit großgleitender Gewinnfur (1784)

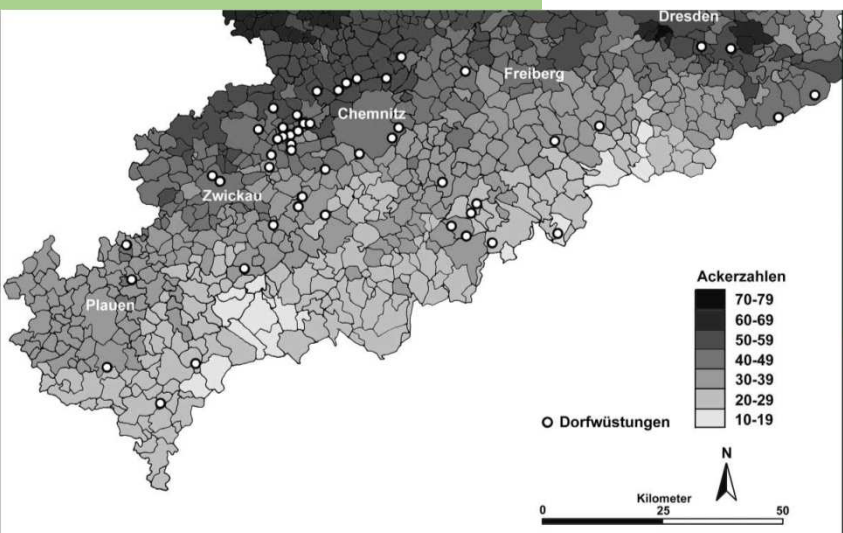
Wolferode (Kr. Eschwege)
Angerdorf (1758)

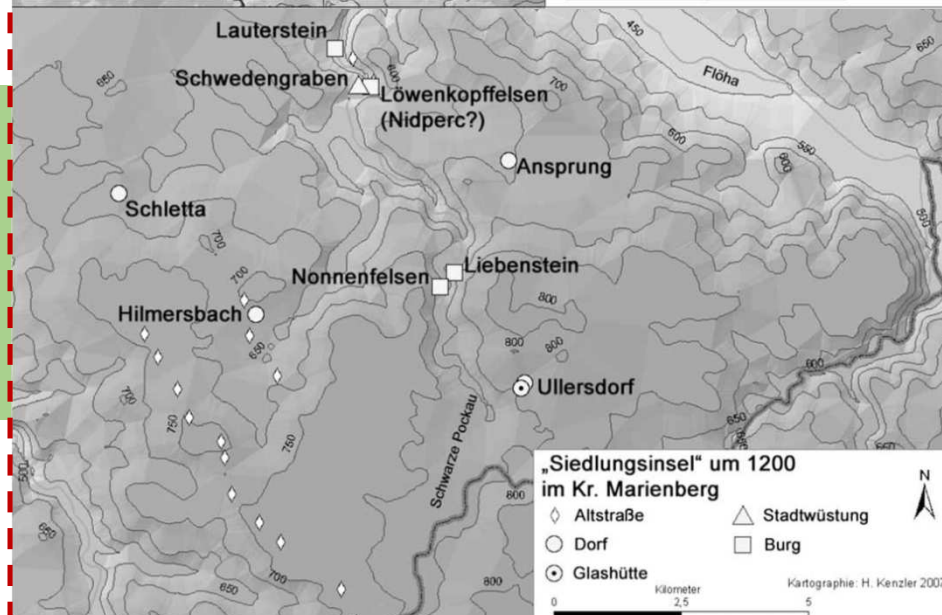
Frohnhausen (Kr. Dillenburg)
Geschlossenes Dorf mit regellosem Grundriß vor dem Brand von 1778 und anschließender Neuplanung als regelmäßiges Mehrstraßendorf

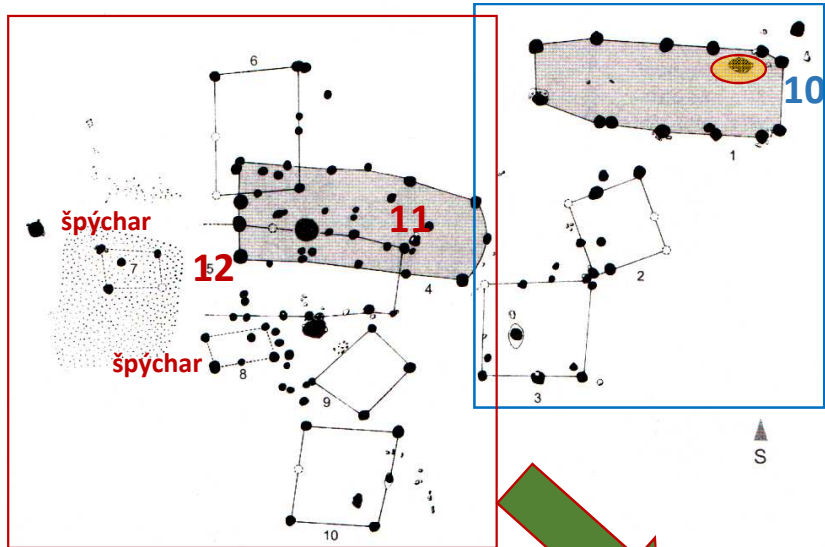

Pozdně středověké zaniklé vsi

Kolonizace saské části Krušných hor 12. století
 Doložené dolování, sklárny
 Zanikání od 2/2. 14. století

Durynsko: J-Erfurtu,
 1.PP: 8. století
 1962: lokalizována
 1964-1971: Ae výzkum: Timpel

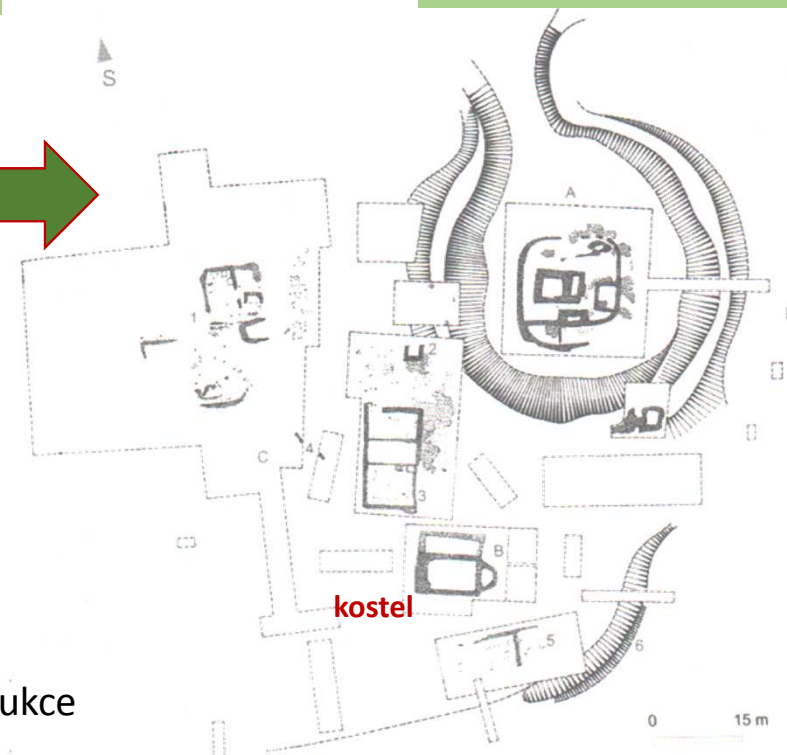
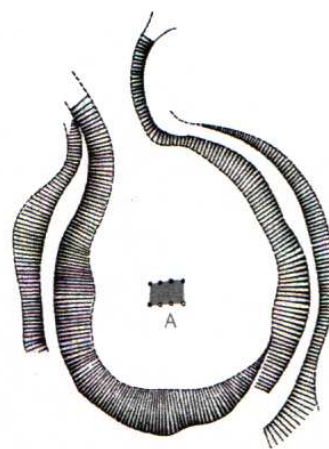
ZSV Gommerstedt
 8.-14.století

Motte, kostel: * konec 10.- ½.11. století

12/13. stol: motte: kamenná hradba
 4 usedlosti
 2-sílné, 3-dílné, podezdívky, rámová
 konstrukce stěn

4. fáze: ½. 11. století

5. fáze: 13-14. století

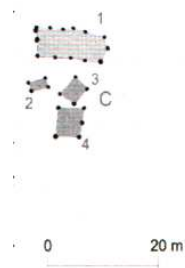
kostel
 B
 kostel
 dřevěný, sloupová konstrukce

kostel

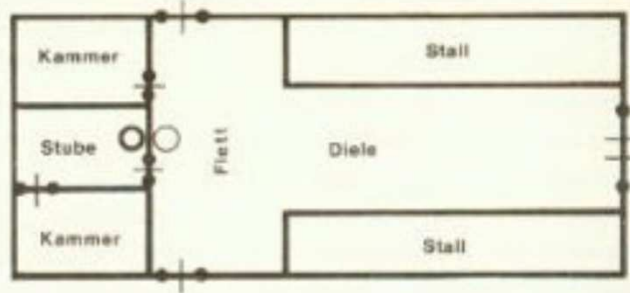
Osídlení

1. fáze: 8.-poč. 9. století: stavba 10:
 usedlost 1-lodním domem, sloupová
 konstrukce, 1,25x4,5 m, ohniště

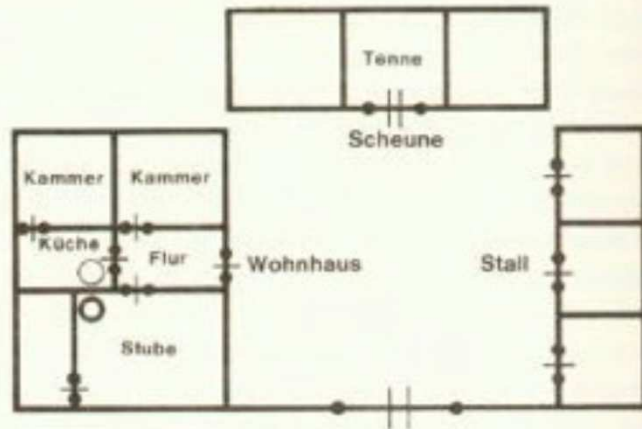
2-3. fáze: Poč.9.-1/2.11.století: starší
 stavba 12 (9x4 m) → mladší stavba 11
 (12,5x4,5 m)

1. Niederdeutsches Hallenhaus: Flietdielenhaus

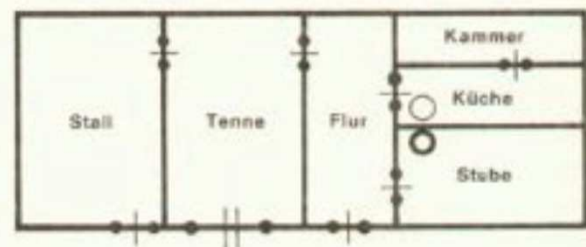

2. Mitteldeutsches Gehöft: Dreiseithof

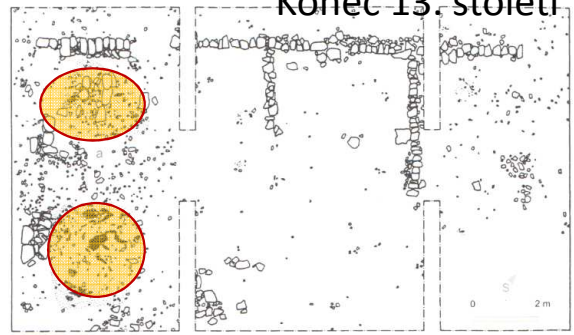
3. Oberdeutsches Einhaus: Mittertennhaus

- Herd
- Ofen
- ⊕ Tür
- ⊕ Tor

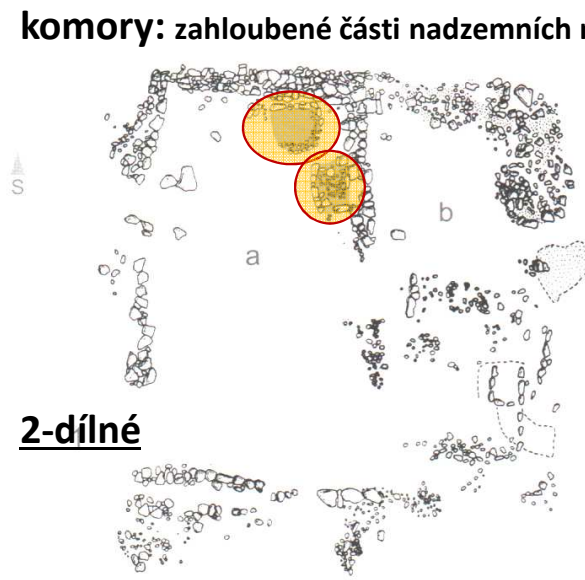

Rösener, W., 1985: Bauern im Mittelalter. München.

Domy 3-dílné

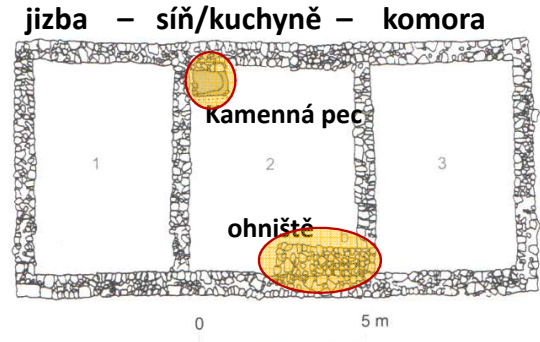

ZSV Eichenfürst Konec 13. století

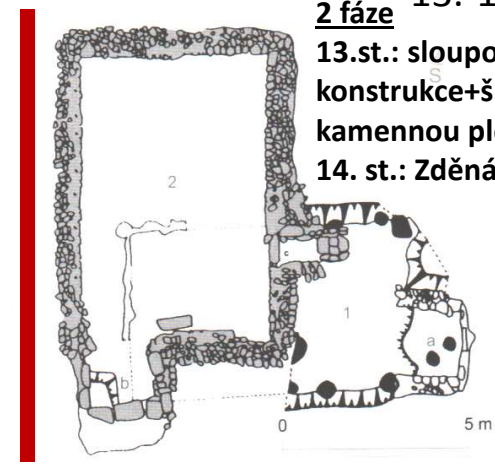
ZSV Gommerstedt 13.-14. století

ZSV Oberstetten 13. století

Kamenný podklad stěny X kamenná podezdívka

ZSV Sülchen 13.-14. století

2 fáze
 13.st.: sloupová konstrukce+šijový vstup s kamennou plentou
 14. st.: Zděná konstrukce

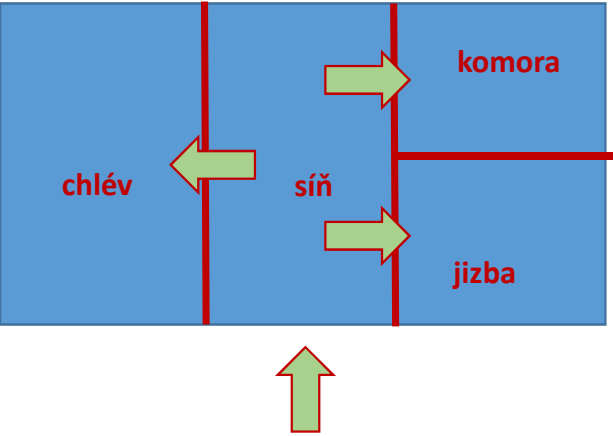
KAMENNÉ DOMY

MATTING

14.-15. STOLETÍ: 8 domů (6 dendro data, nejstarší 1297/99)

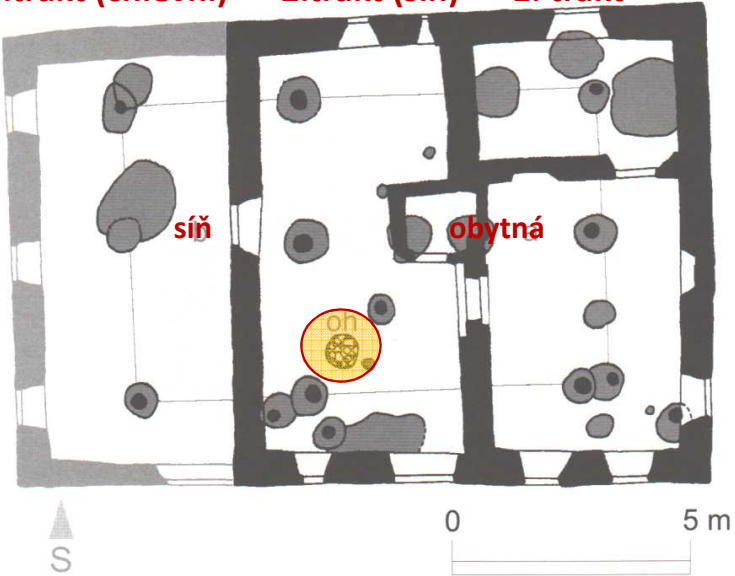
PÍSEMNÉ PRAMENY – označení DOMUS – KVALITNÍ KAMENNÁ SRTAVBA

Kamenné domy: příčně trojtraktové
Patrové – patro stejná dispozice, nad chlévy komory

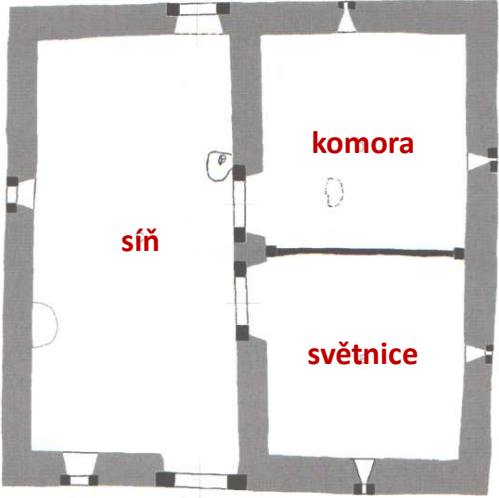

Matting, Wolfgangstrasse 9:
Stavba sloupové konstrukce: 2-dílná
10x6,2 m, nosné sloupy Ø 30 cm, usazení
Do hloubky 80 cm

3.trakt (chlévní) – 2.trakt (síň) – 1. trakt

2/2.14. století (kolem 1380)
rekonstrukce kam. Domu
2-traktový

Domy s vnitřní nosnou konstrukcí

Dochované pozdně středověké stavby

HOFSTETTEN

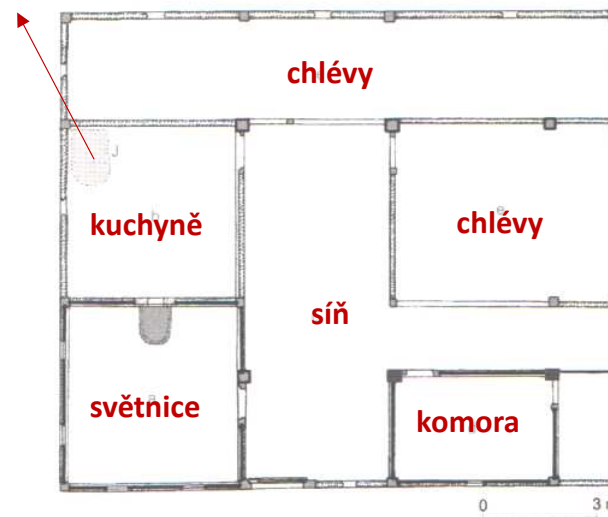
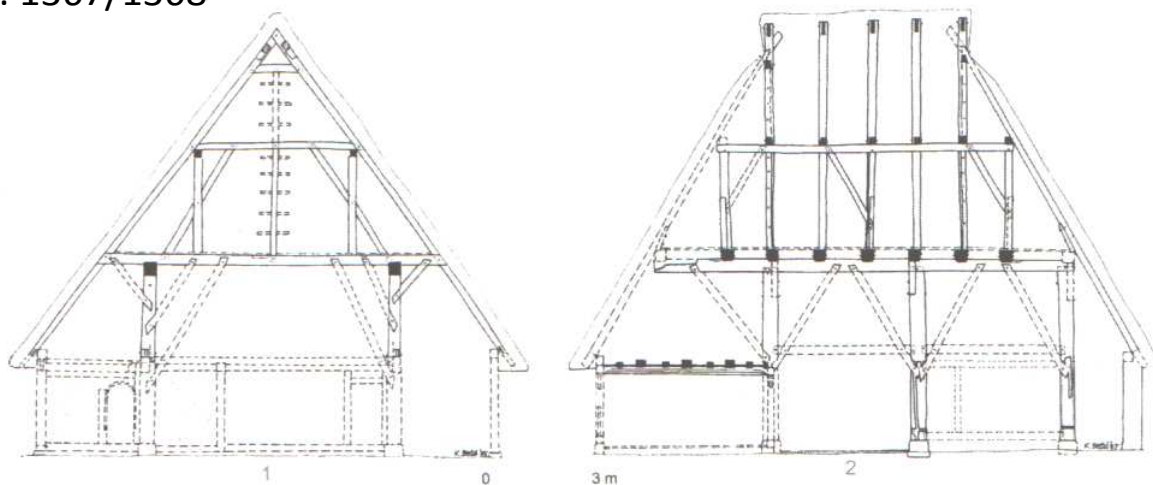
dendro: 1367/1368

Půdorys domu: 13,2x14,7 m

Nosný systém: 2 řady po 3 sloupech (trámy: 45x40 cm, v=4,7 m) – svázané vaznicemi, vazné trámy, zavětřováno pásky

Krov: dvojitá stojatá stolice; Valbová střecha: v hřebene= 11,2 m

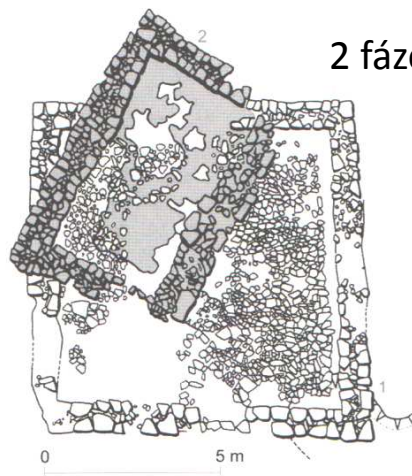
Stěny: drážkové konstrukce, omaz **Zásobní jáma v podlaze**

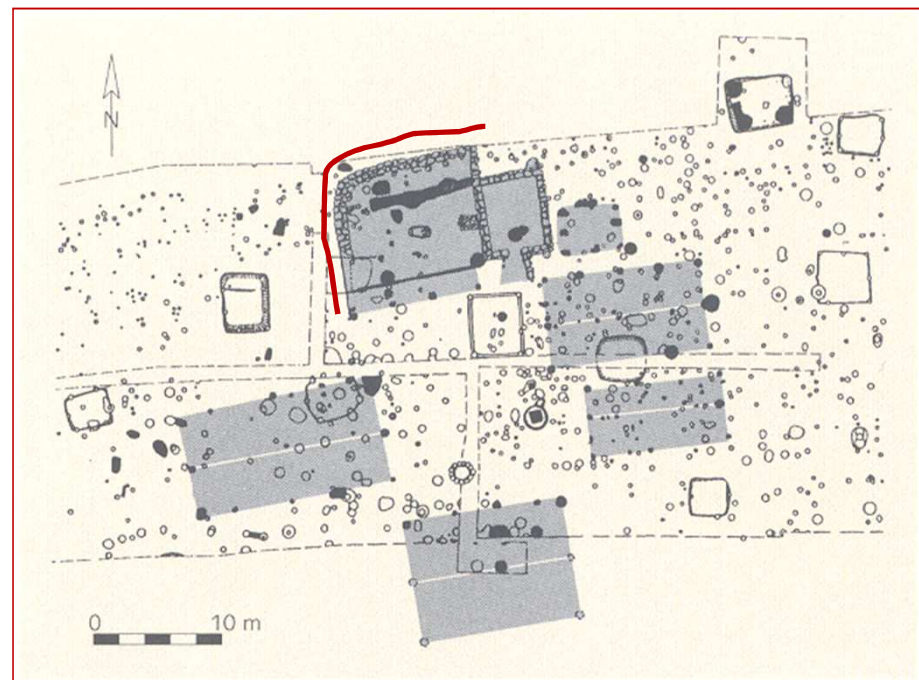
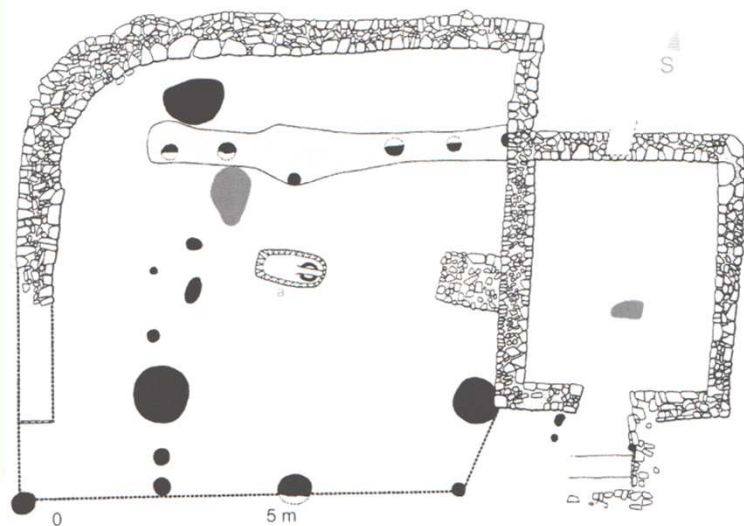
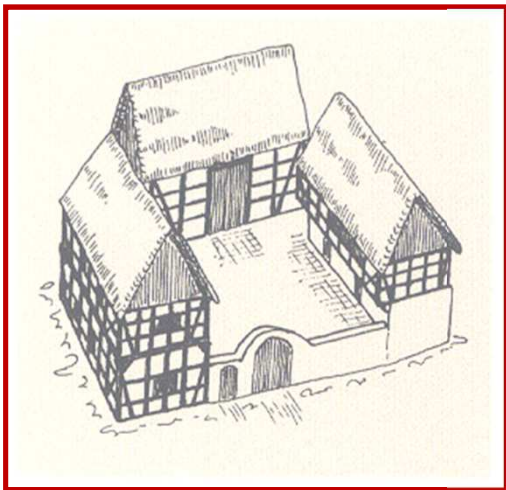
ZSV Dunkenrod

Kamenné podezdívky – analogický půdorys Hoffstettenu starší fáze

2 fáze domu

ZSV Wülfingen

1991: Schulze-Dörrlamm

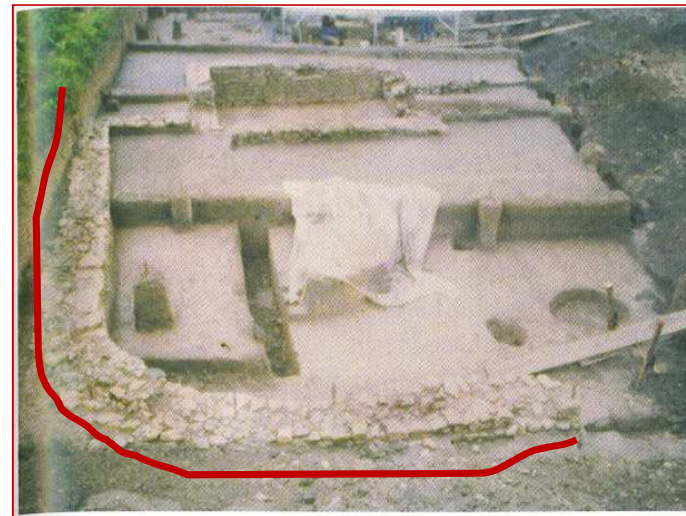
11./12. století

Středoněmecký 3-stranný dvůr

Kamenná podezdívka: 11.-poč.12.století

Dílna: objekt smíšené rámové a sloupové konstrukce (zhloubená pec)

Zhloubená stavba s ohništěm a vstupní šíjí

ZSV Hohenrode

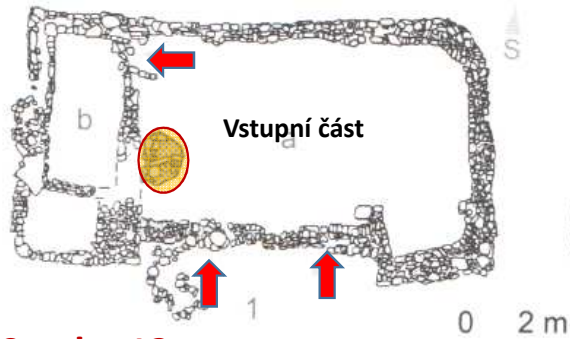
1939: Grimm

12.-14. století

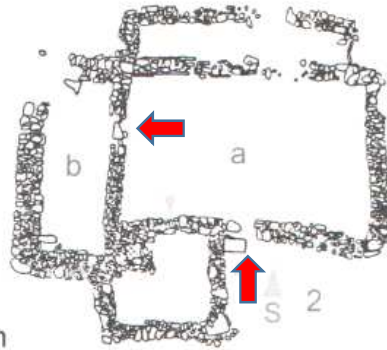
Ae zkoumané: 4 usedlosti

Usedlost: jádro 2-dílné nebo 3-dílné domy

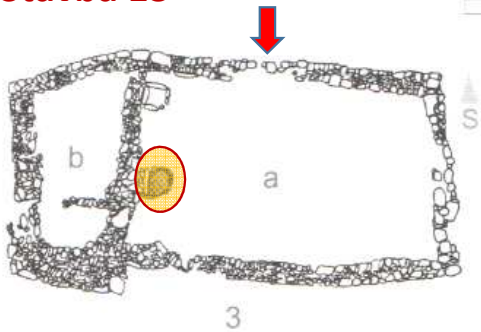
Stavba 3

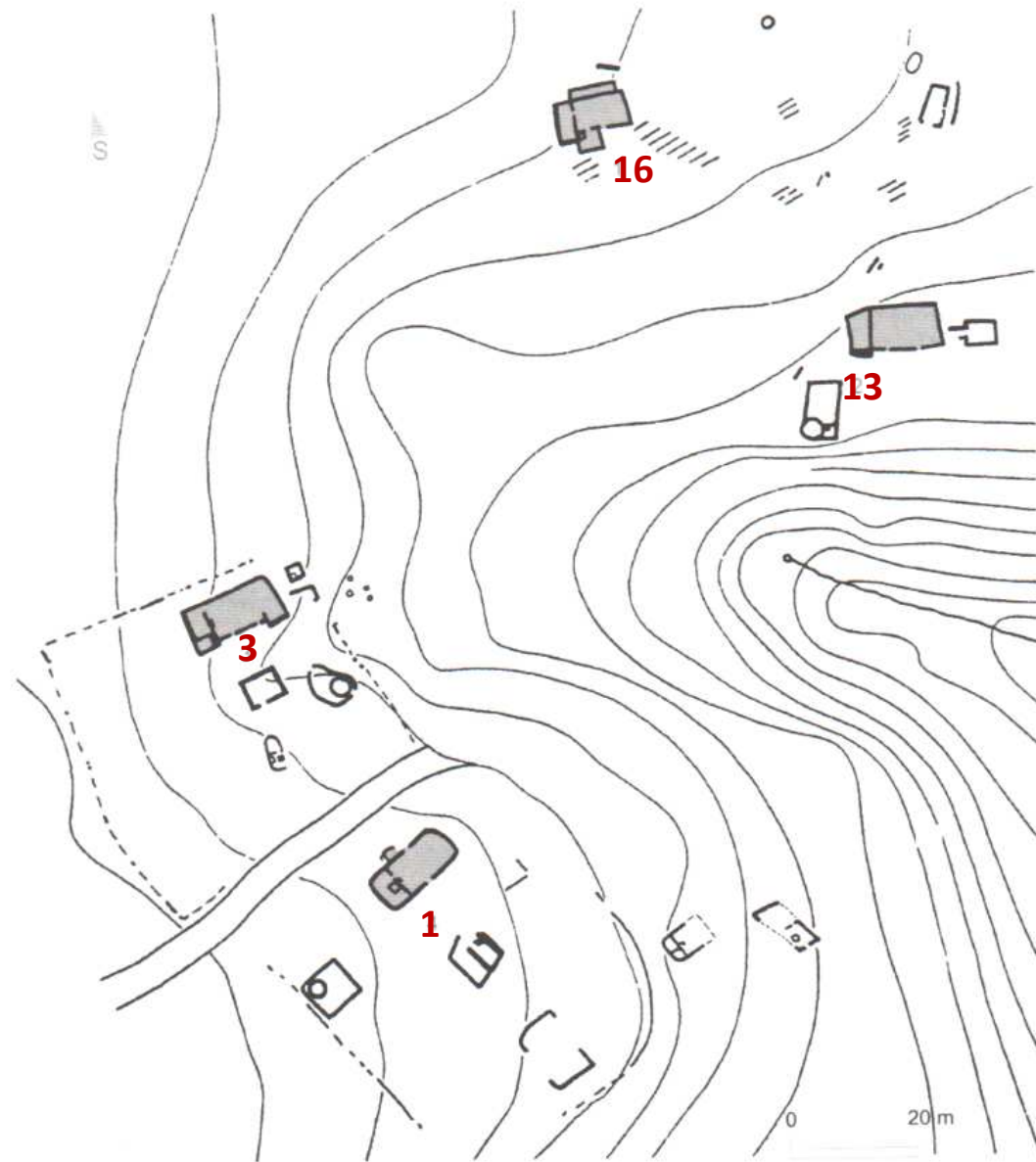
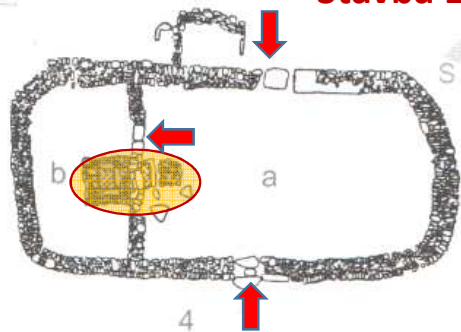
Stavba 16

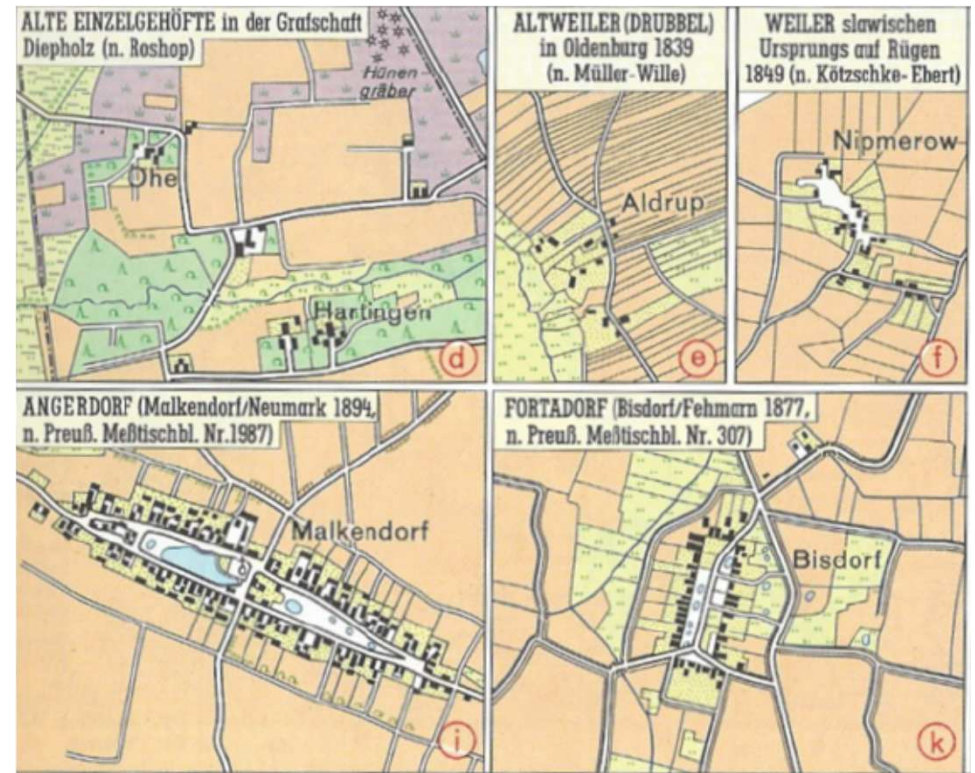
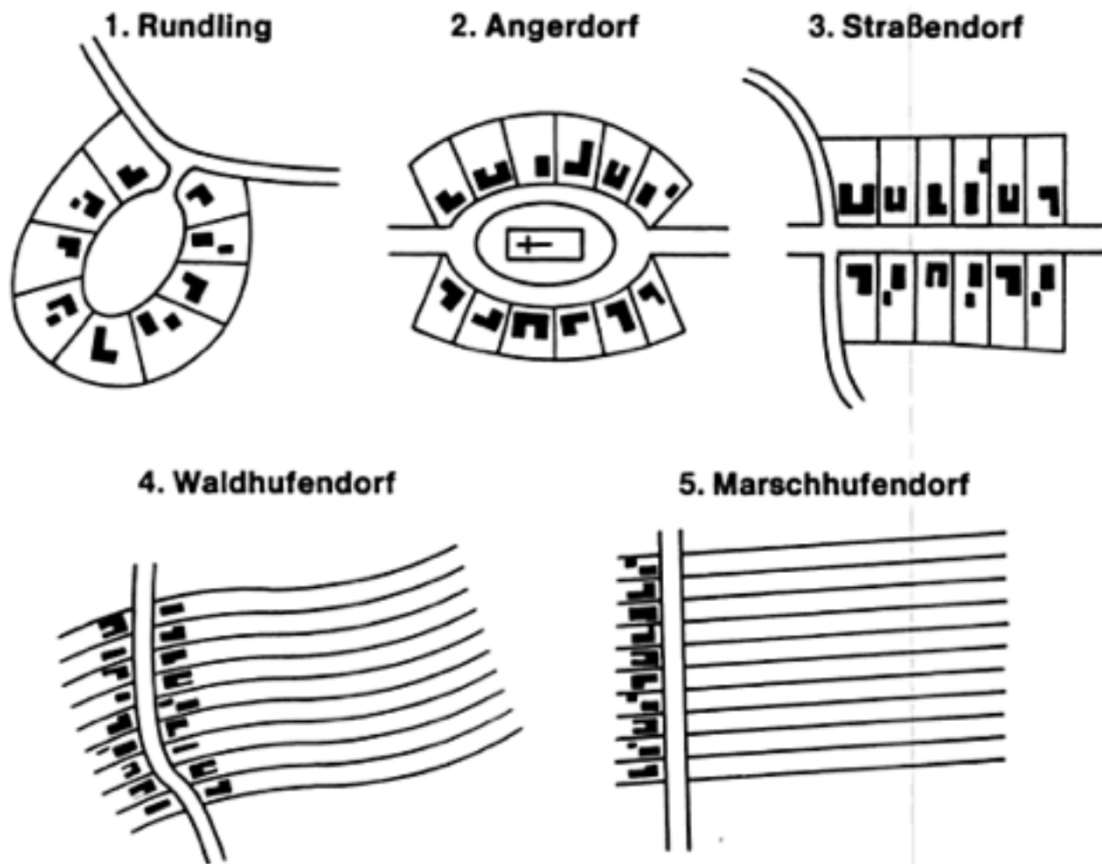

Stavba 13

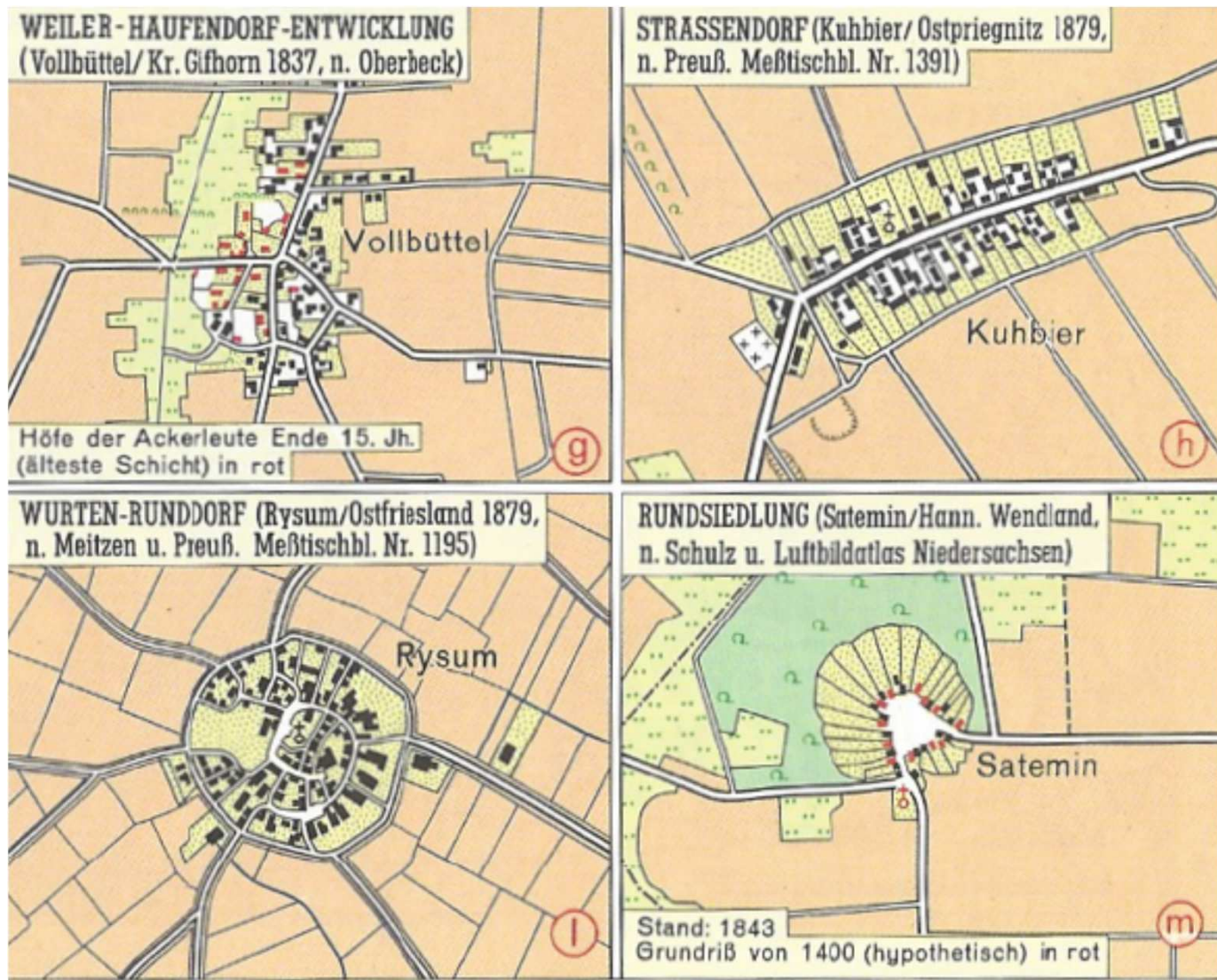
Stavba 1

Großer Historischer Weltatlas, Bd. 2, 39

Planmäßig angelegte Siedlungen Rösener, W., 1985: Bauern im Mittelalter. München.

Roitzsch, Ldkr. Bitterfeld

RAKOUSKO

ZSV Hard (Waldviertel)

Hrabství Raabs; 550 m n.m.

Výzkum 70. léta 20.století: Felgenhauer Smiedt
Osídlení

1.fáze: 12. století – pol. 13.století

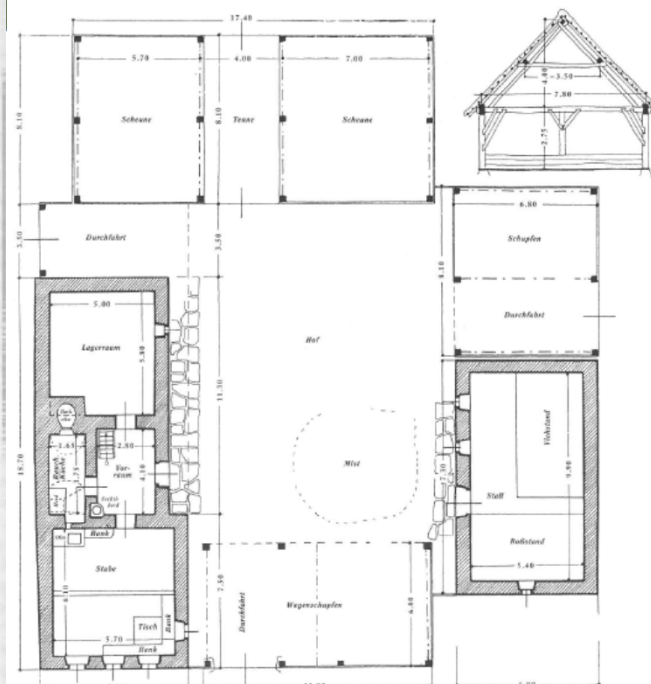
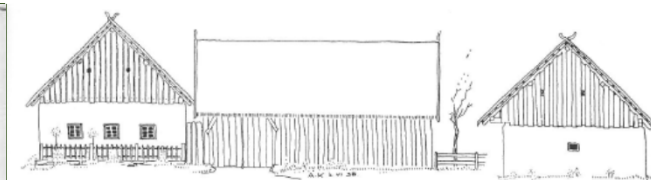
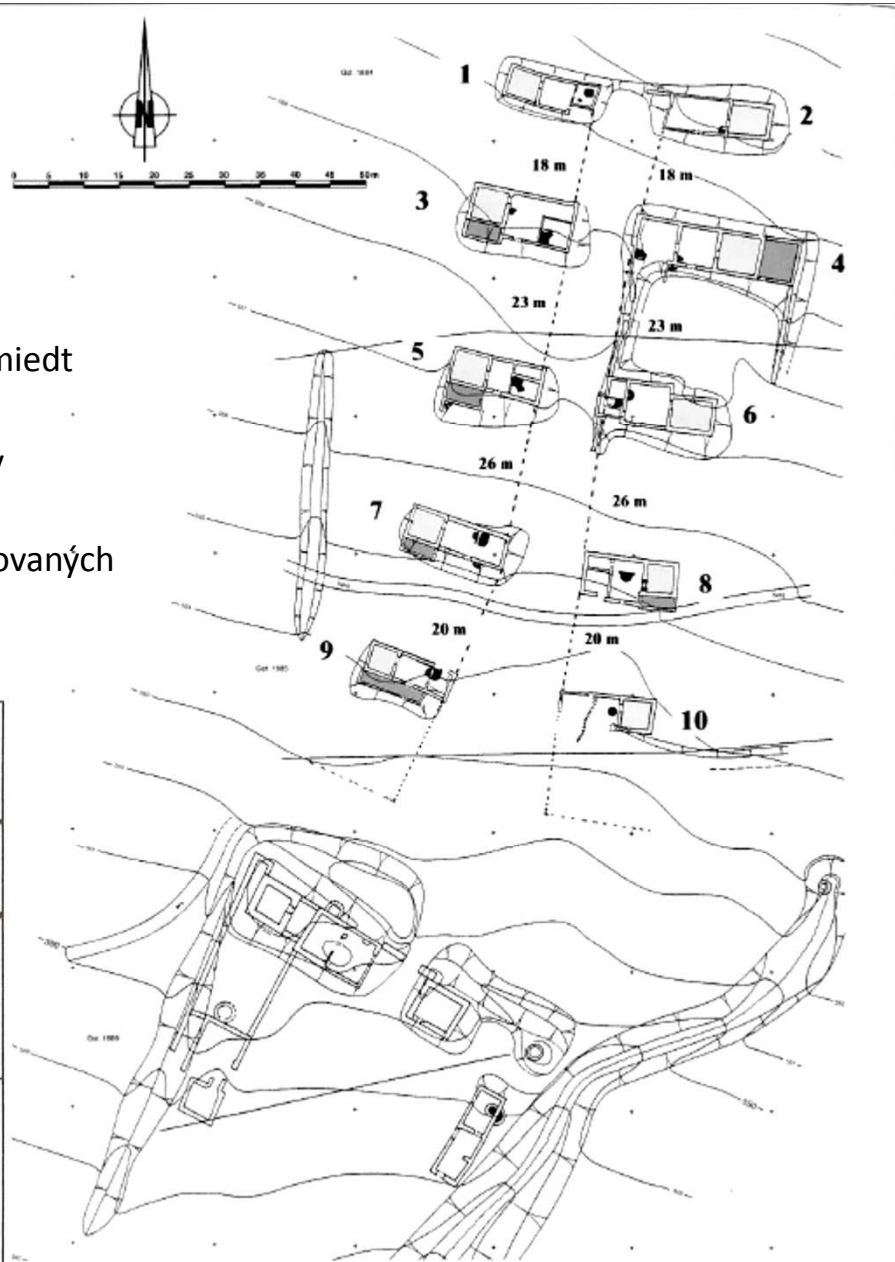
1. Doloženo panské sídlo, doklady zemědělství, zpracování Fe

2.fáze: 2/2.13. – konec 14. století

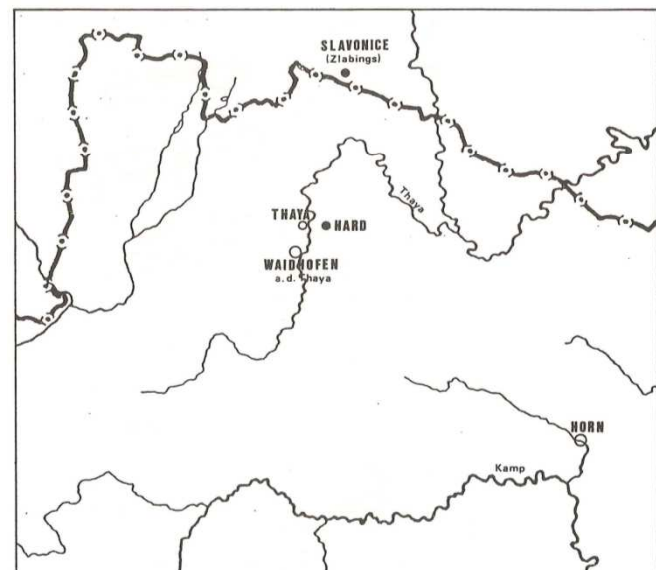
Krátká ulicovka, 10 domů, 5 štítově orientovaných domů na každé straně

Parcelace šířka 18-26 m

Na jihu uzavřena hospodářským dvorem

Dorfstadt bei Schönbach am Kamp, Waldviertel

Plocha domu: 59-125 m²

Trojdielné usporiadanie, izba v prednej časti, vstup síní (stredná časť) + komora (zadná časť)

± členění do dvou traktů

Dům: 2, 10: 2-dílný X špatné dochování zdí (3-dílný)

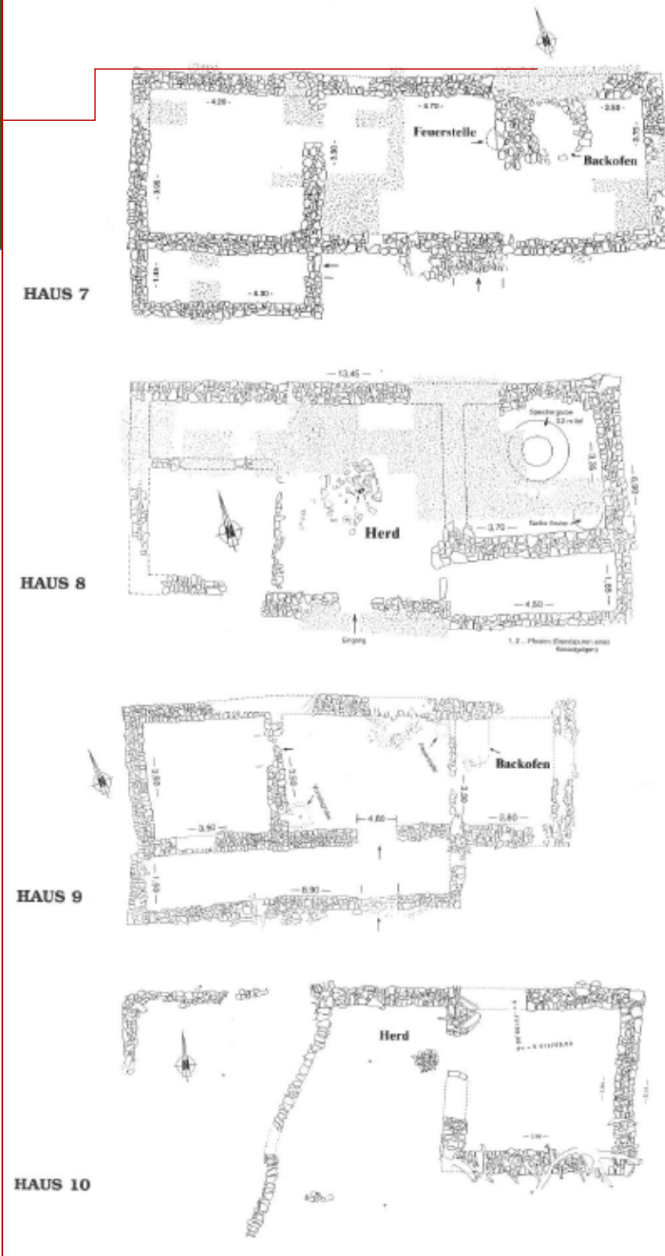
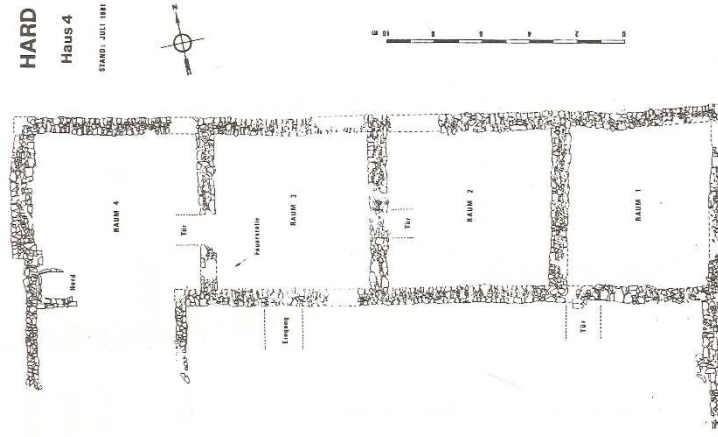
3-dílný: Dům 4: 23x8 m, + 4. díl 25 m² (chlév, vstup ze dvora)

Kamenné podezdívky

kamennéXhliněné pece, + 2 ohniště před ústím pece

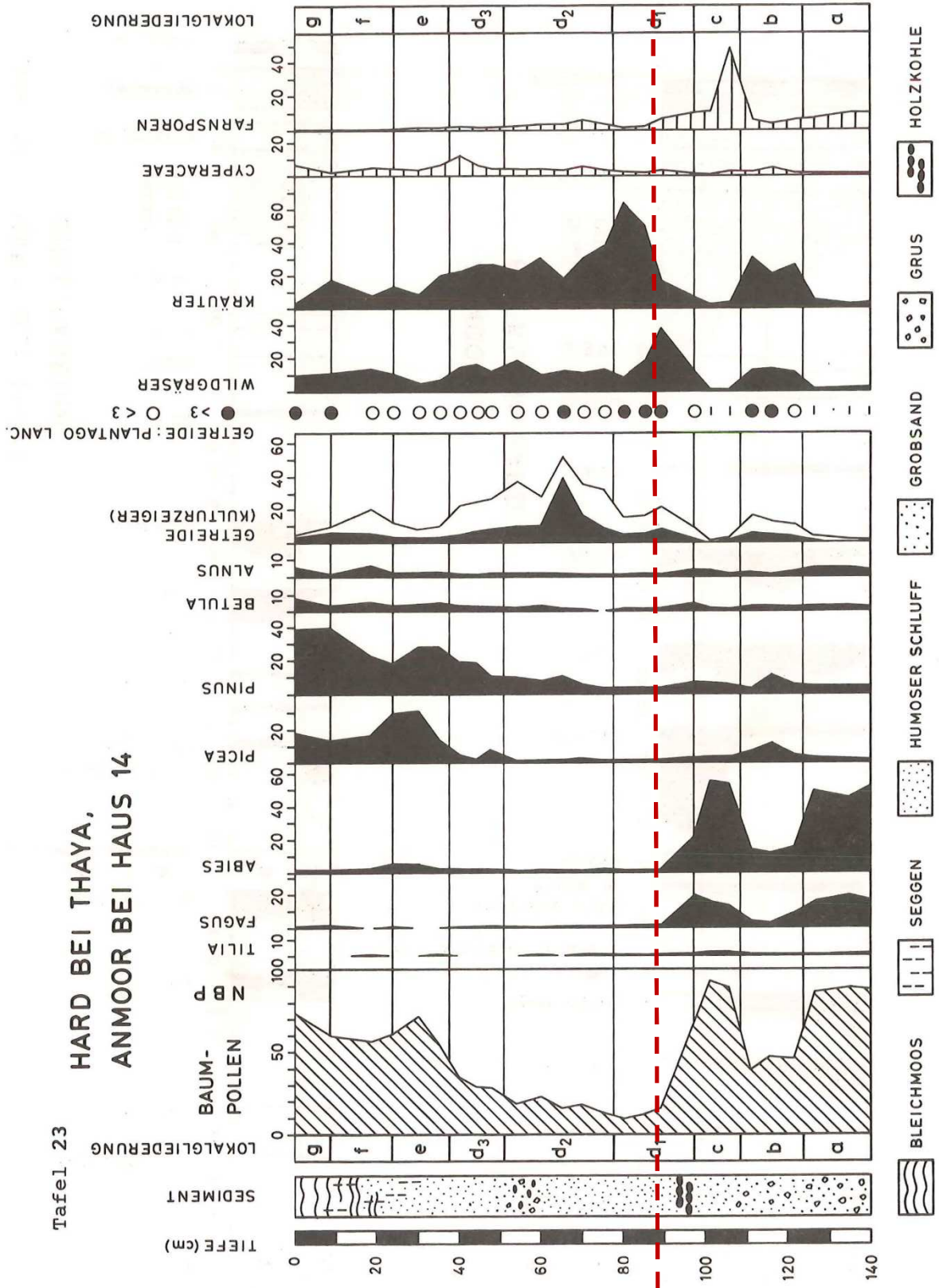
8 domů topeniště v síní

Komora: 1/3 domu, S=25 m²

Tafel 23

HARD BEI THAYA,
ANMOOR BEI HAUS 14

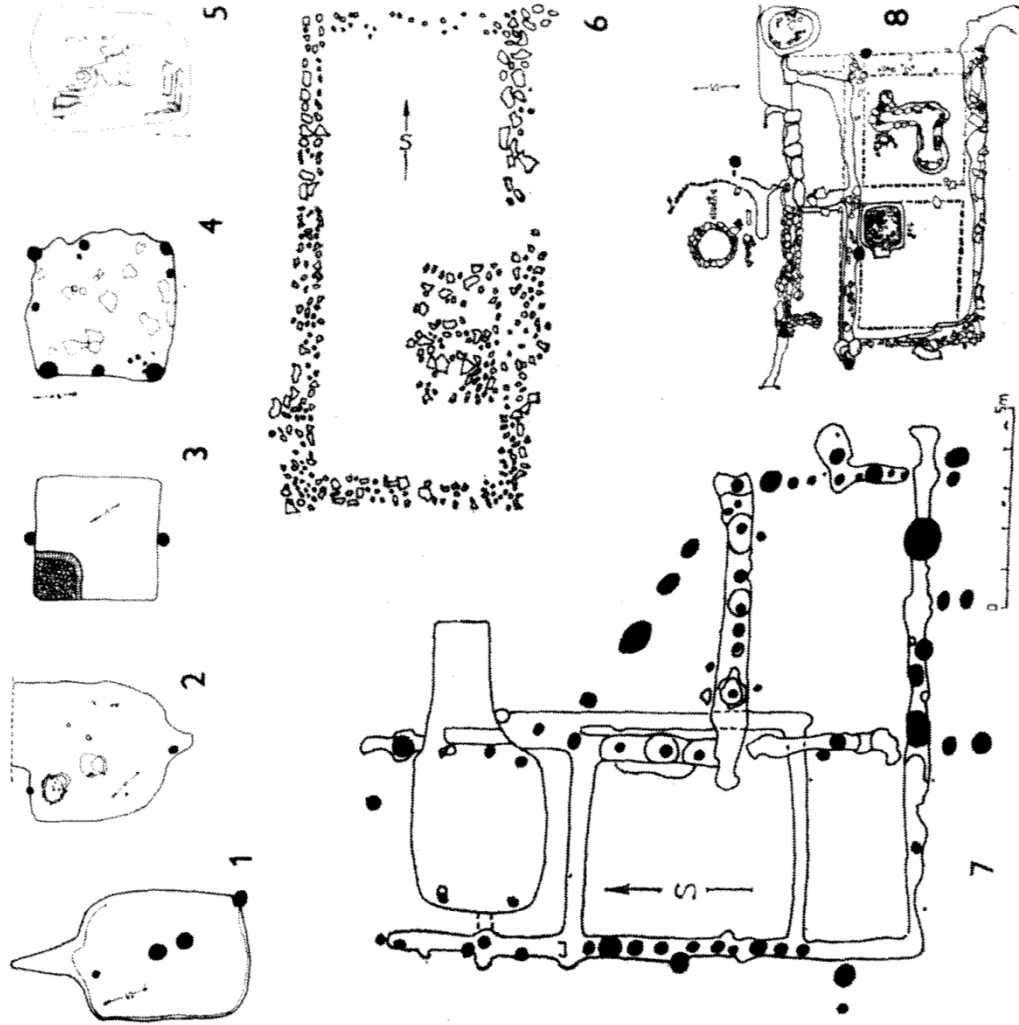

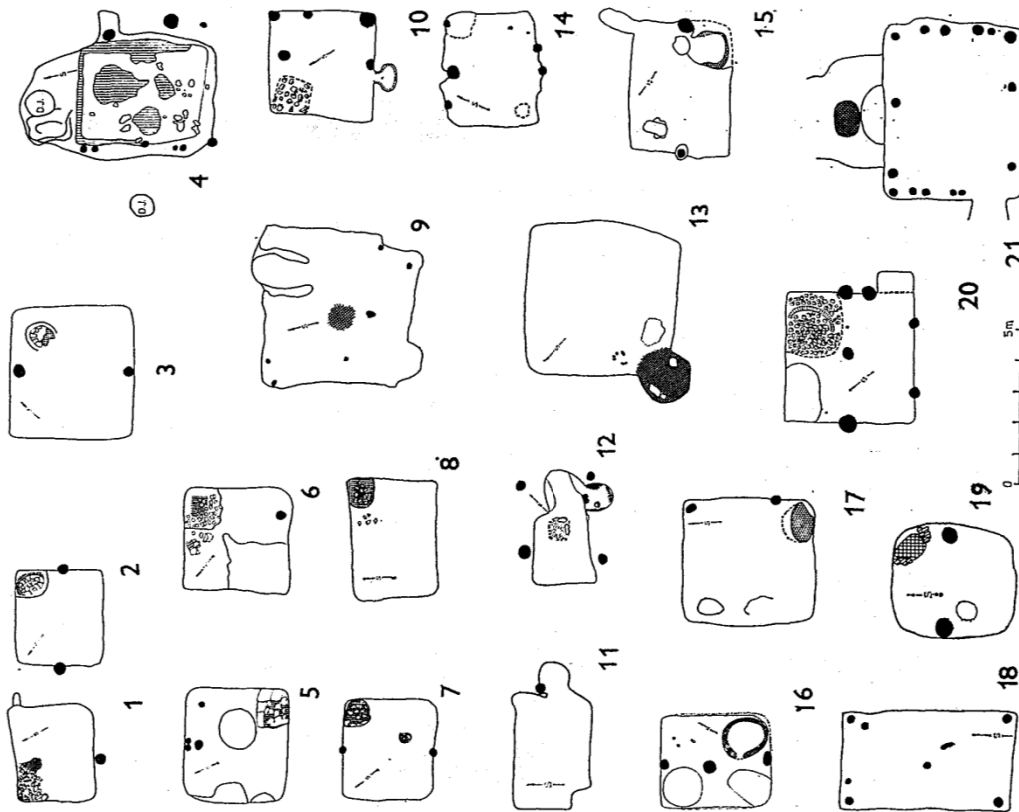
SLOVENSKO

Řetězová kolonizační vesnice

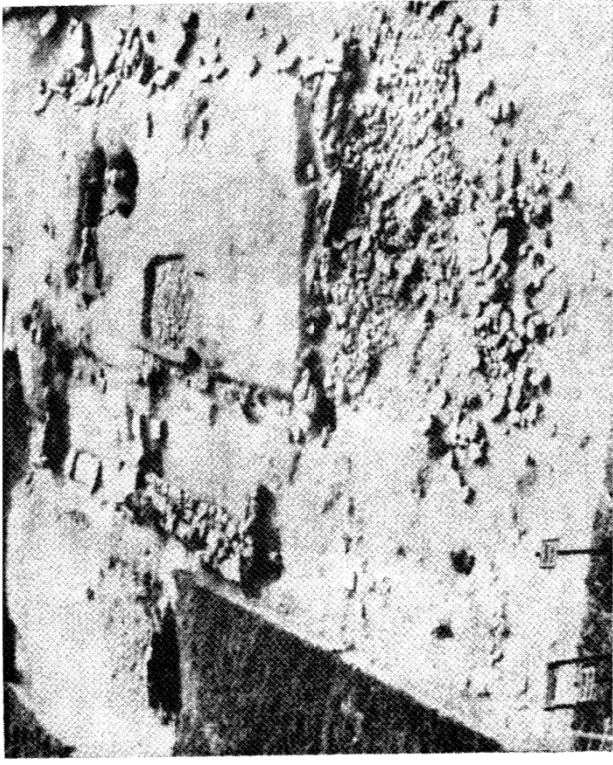
Pódorysy stredovekých chát a domov: 1—Nitriansky Hrádok I, 2—Bešeňov II, 3—Komjatice V, 4—Bešeňov I, 5—6—Blatnica—Sebeslavce, 7—Chľaba, 8—Favľany—Krigov

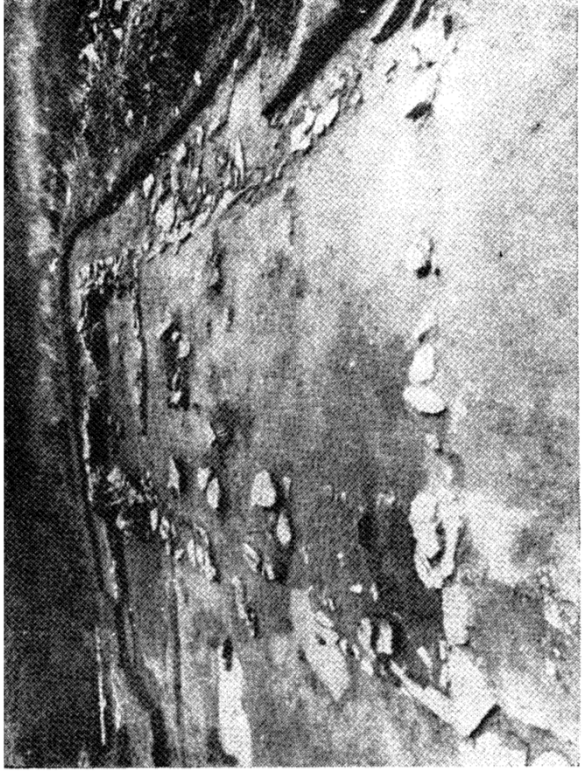
Pódorysy stredovekých chát: 1,17—Senec, 2,3,5—8—Komjatice IV, 4,18—Koš, 9—Palárikovo, 10,20—Komjatice V, 11—Nitriansky Hrádok I, 12,21—Hurbanovo—Bohatá I, 13—Svodín, 14—Bešeňov I, 16—Chotín III, 19—Bajč—Vlkanovo

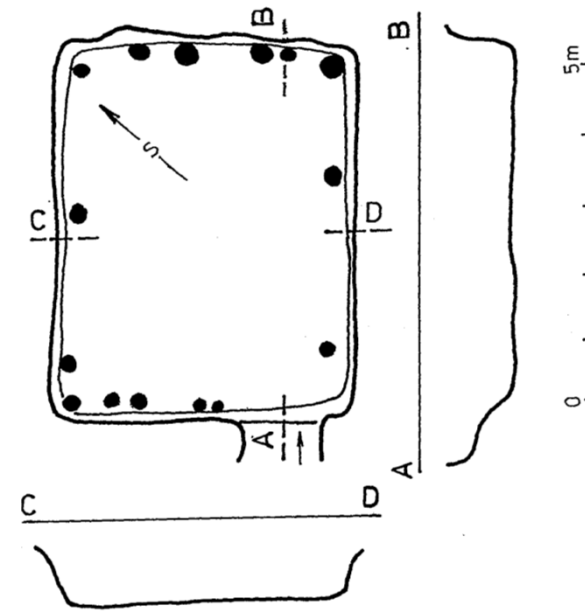
Pavlany, poloha Krigov. Zvyšky základových rýh polozemnicového príbytku (objekt 1/81)

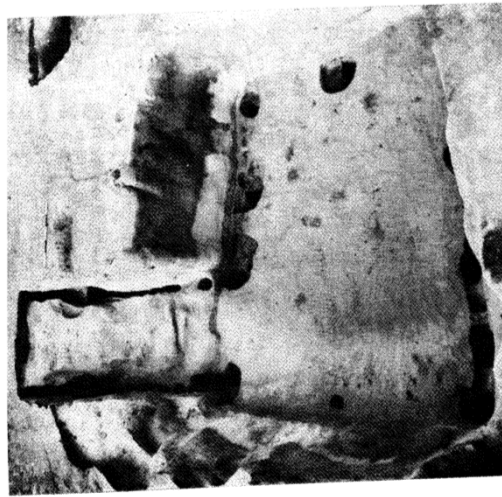
Pavlany, poloha Krigov. Zvyšky základov trojpricstorového domu s kováškou vyňhou (objekt 3/81)

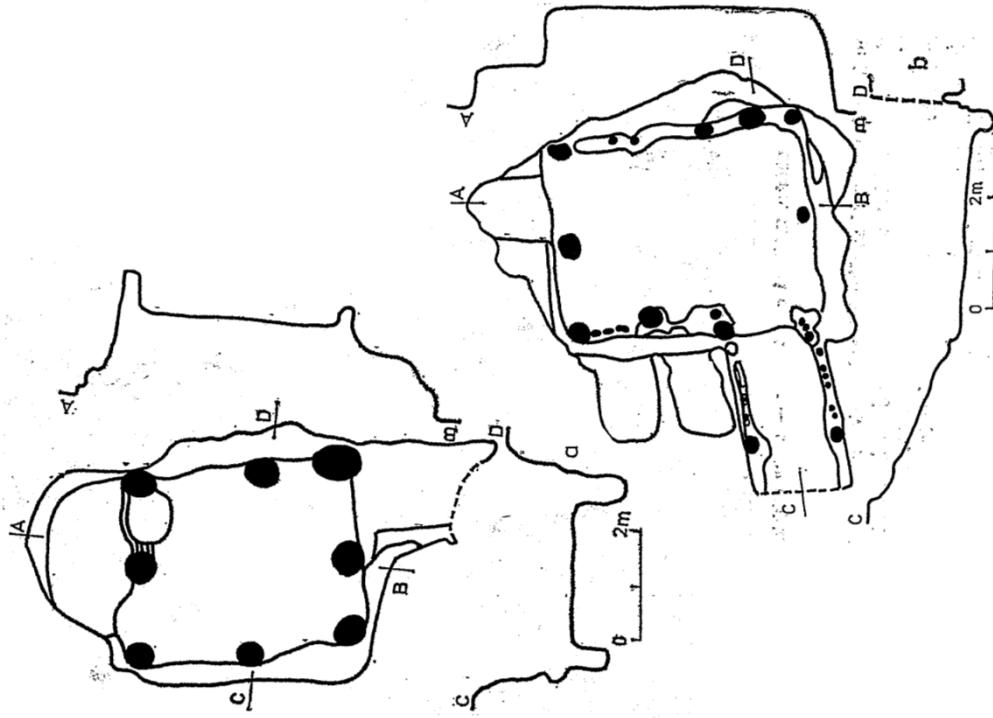
Pavlany, poloha Krigov. Zvyšky základov štvornásťstorového domu (objekt 5/81)

Bohatá I. Vyhříbená část maštalé (objekt 44), půdorys a rezy

Chrába. Zahřbená část komory — sýpky (objekt 49)

Zhřába. Podzemné komory — sýpky. Půdorys a rezy (objekt 48,49, podľa M. Hanuliáka)

POLSKO

ZSV BUCHWALD

ZSV GOSCHWITZ

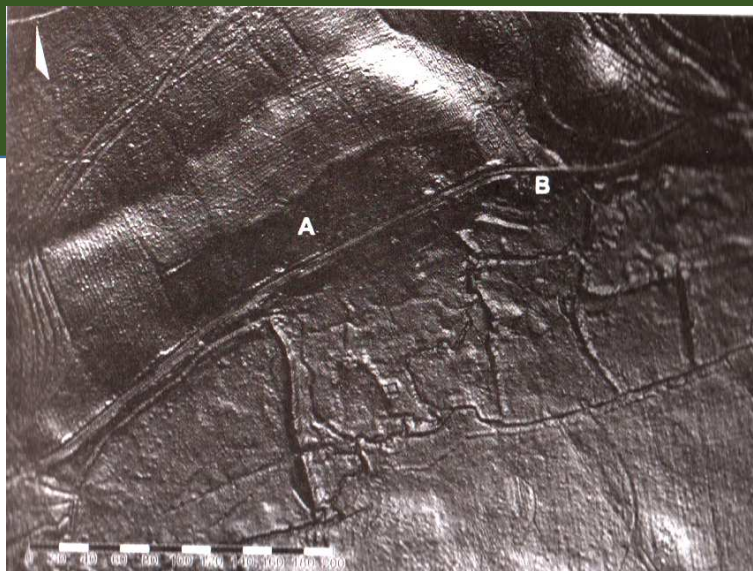
Prospekce X Ae výzkum

Prospekce LLS → LiDAR
Slezsko – Strzelinské hory

Ae výzkumy: jednotlivosti

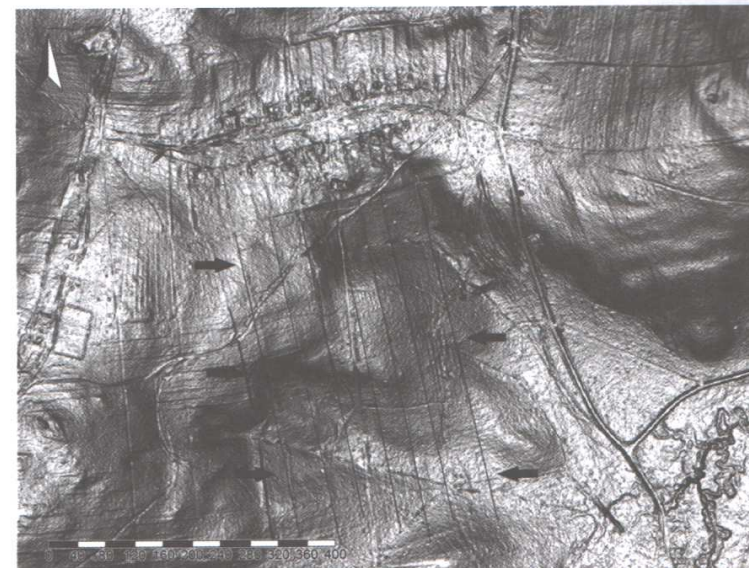
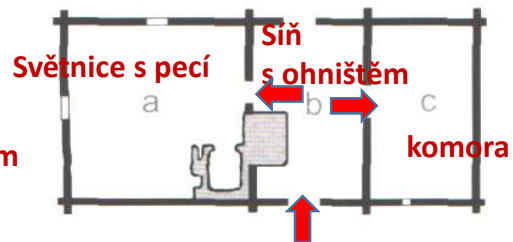
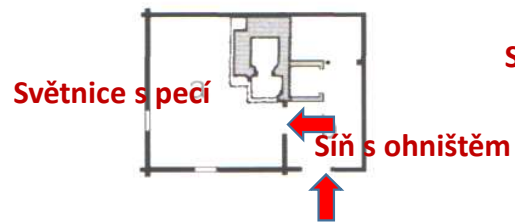
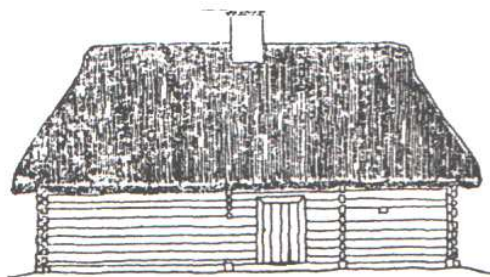
Domy:

- 1-dílné, zahloubené
- 1-dílné, nadzemní

RN:

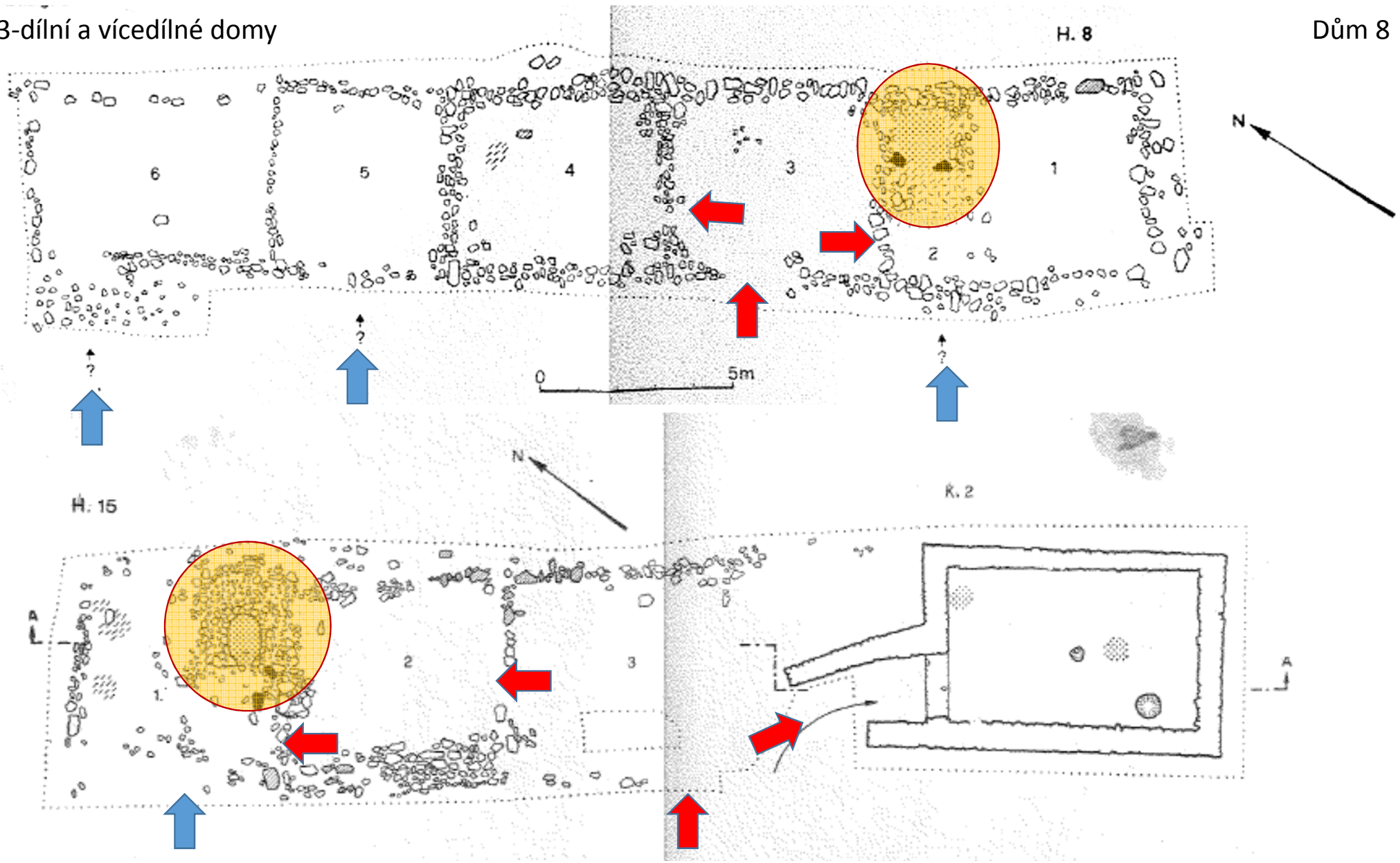
3-dílný dům – převaha
±2-dílný

3-dílní a vícedílné domy

Dům 8

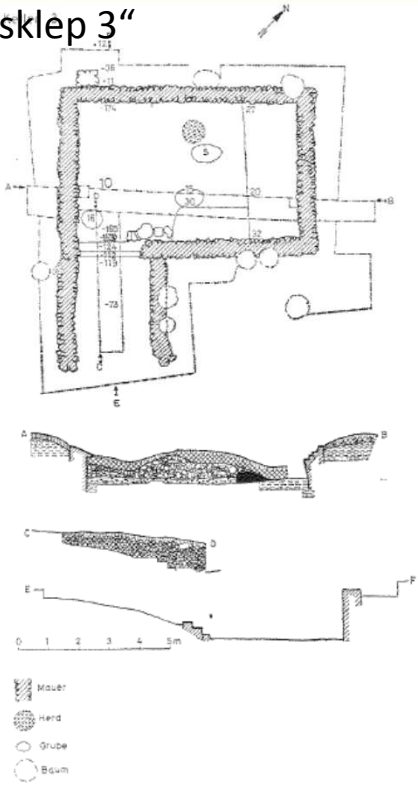
H. 8

H. 15

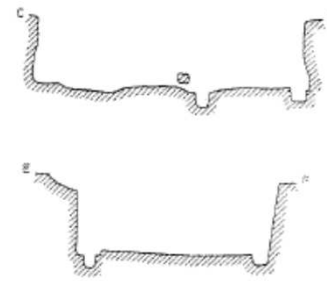
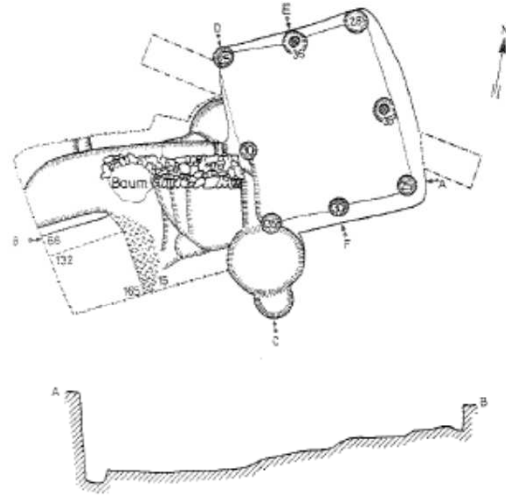
K. 2

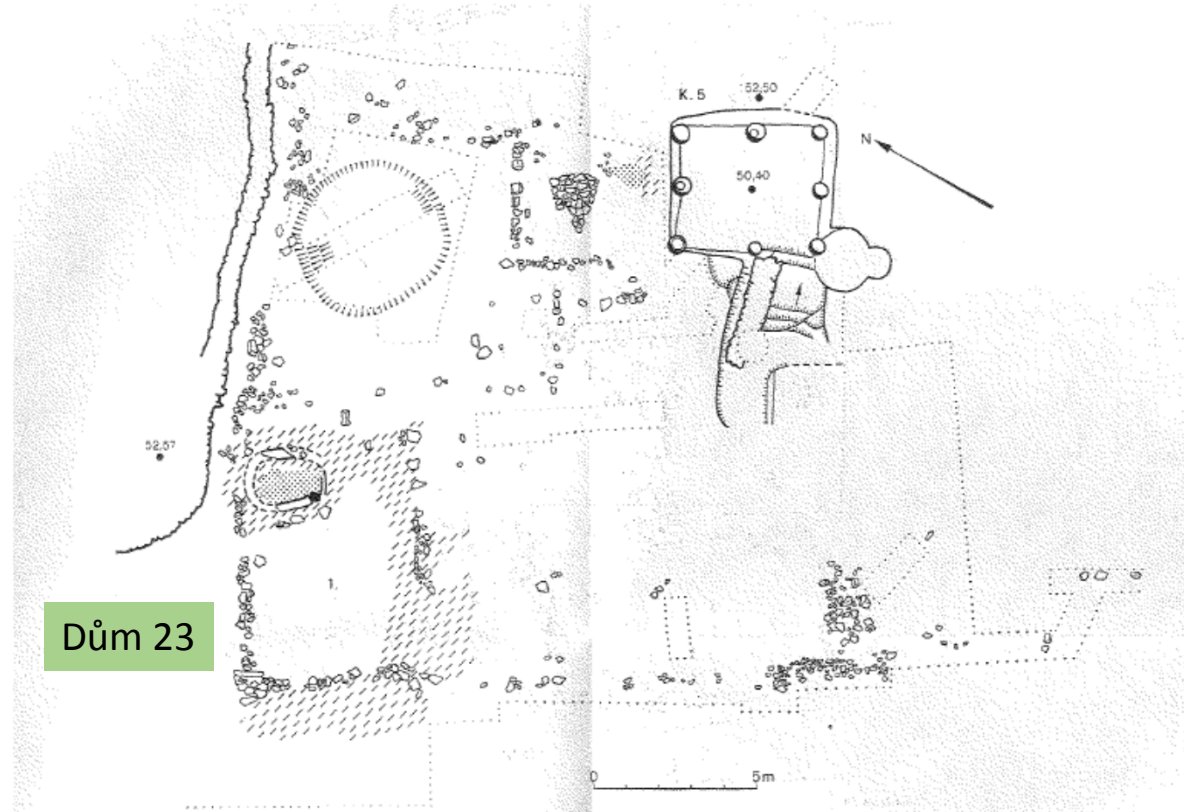
„sklep 3“

„sklep 5“

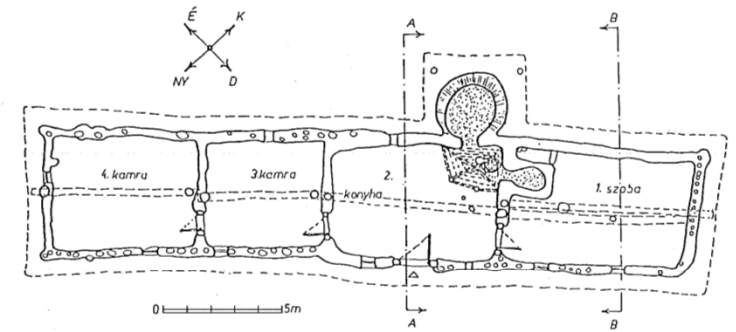
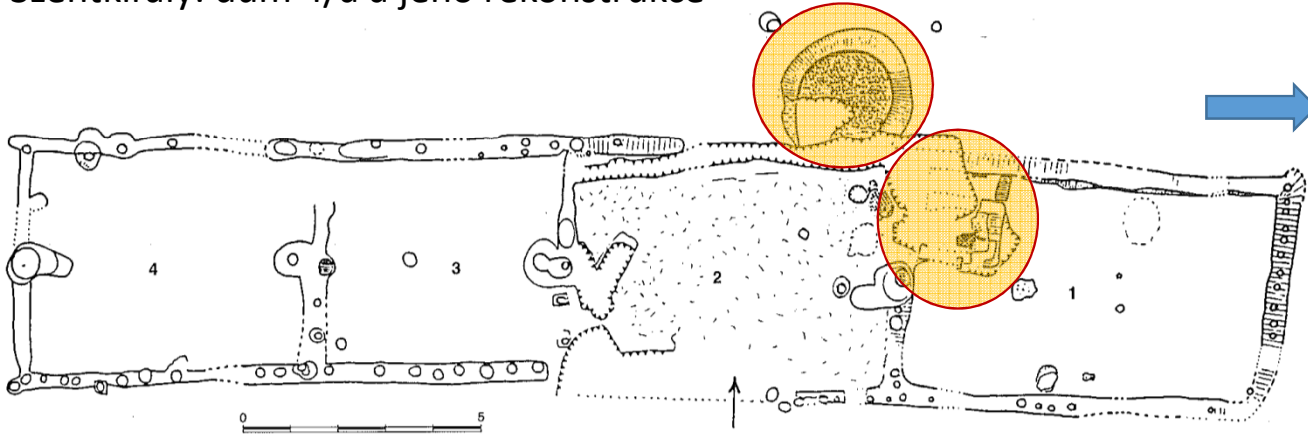
Sloupové a **zděné** konstrukce

Dům 23

Dlouhý nížinný dům

Szentkiraly: dům 4/a a jeho rekonstrukce

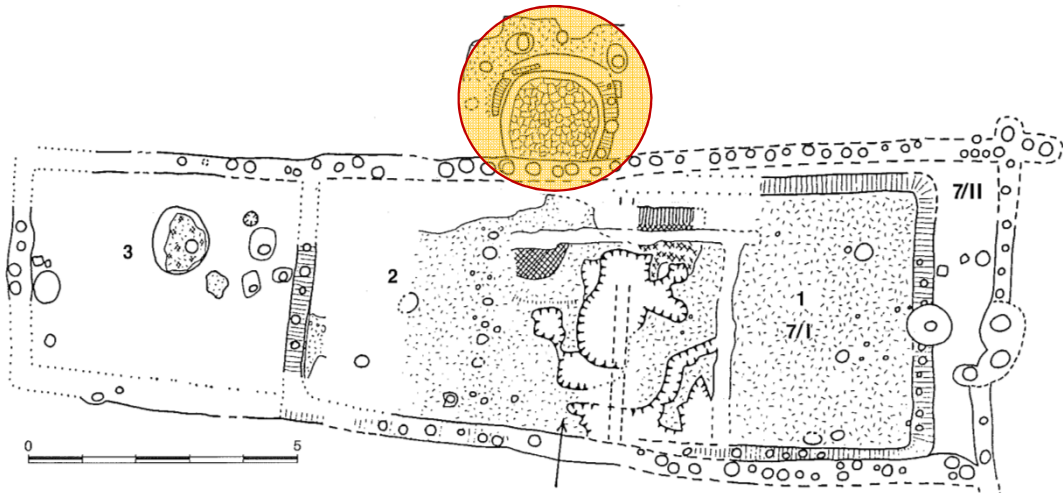
A-A metszat

B-B metszat

Szentkiraly: dům 7

Datec: 15. století

DNY-i homlokzat

ÉNY-i homlokzat

DK-i homlokzat

ZSV SZENTKIRALY

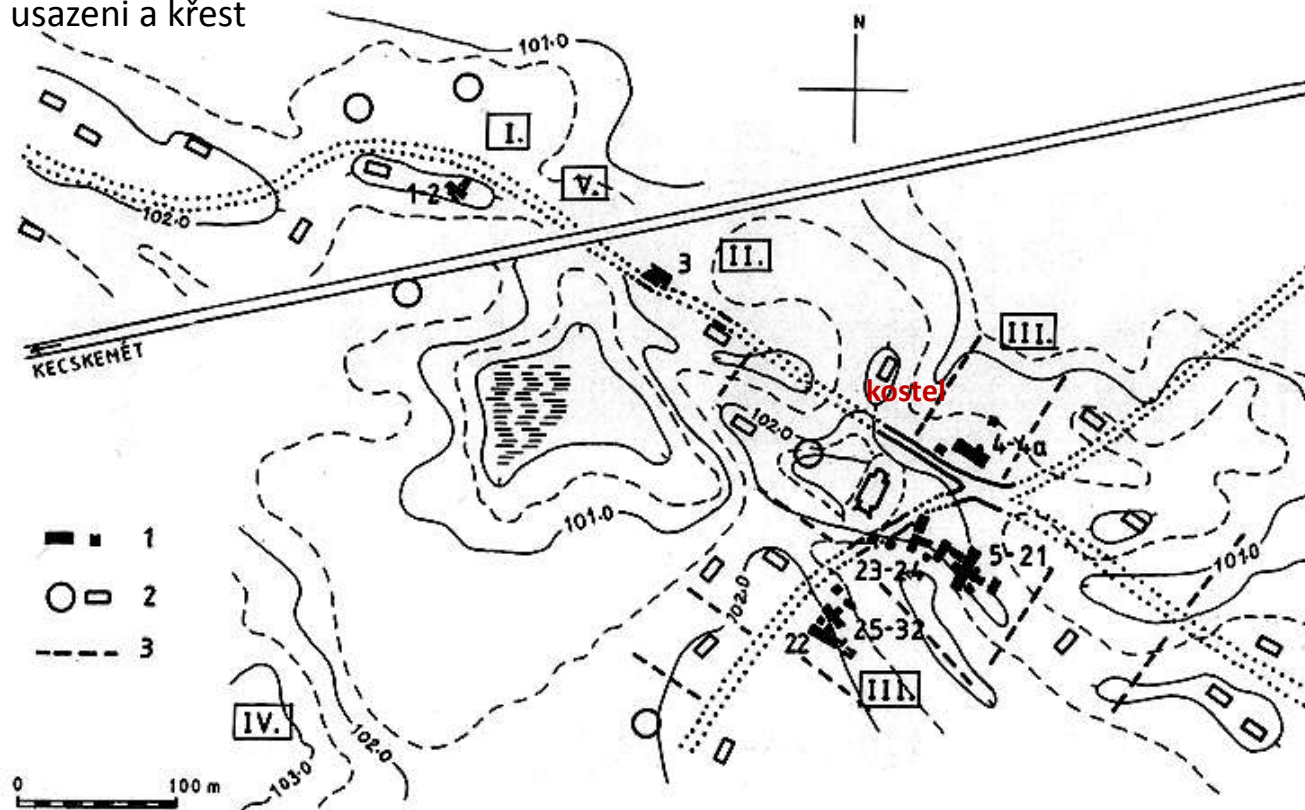
2/2.14.-1/2. 17.stol.

Na soutoku Dunaje a Tisy, 20 km od Kecskemetu

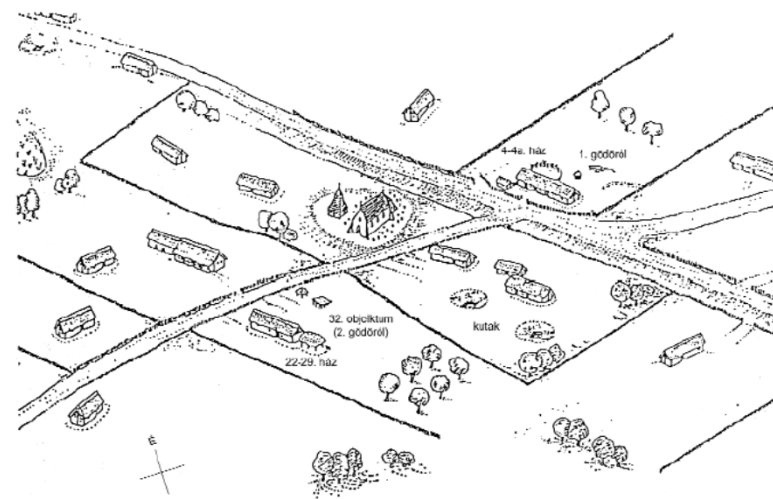
Ae výzkum: 1969-1990: Pálóczi-Horváth: odkryta část – 20 obytných domů

Osídlení:

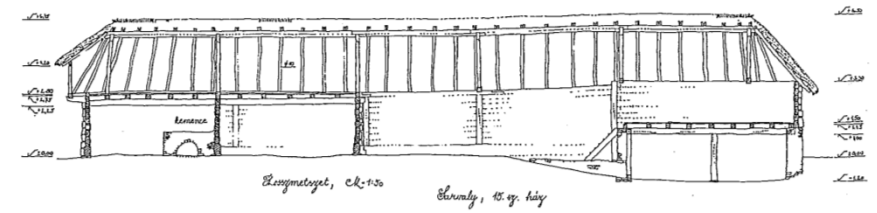
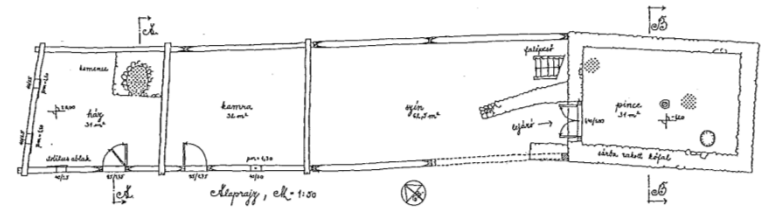
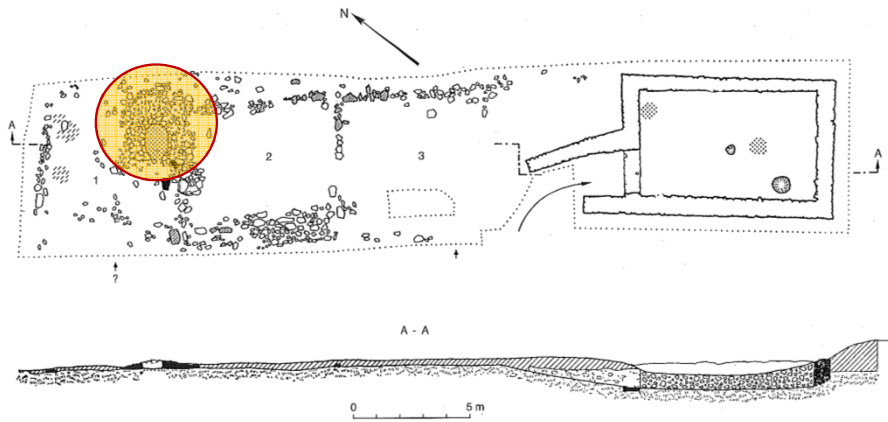
1. fáze 11. -13.století: relikty románského kostela se hřbitovem+sídliště;
2. fáze: akulturace Kumánů, usazení; Kumáni po mongolském vpádu v Potisi – usazení a křest

Pozdně středověká ves: SILNICOVKA, OKAPOVĚ K CESTĚ, vzdálenost domů 50-70 m, 2-dílné a 3-dílné domy: konstrukce: hustá sloupová konstrukce s výpletem a omazem usazená v základovém žlabu (datace ½. 15.století)
Jizba → světnice: 15. století (kachle)

Západo-zadunajský obytný dům

Sarvaly: dům 15

